

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ

ΘΕΑΤΡΟ - ΤΕΧΝΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΖΩΗ

7

Ένας αναγνώστης μας από τη Θεσ/νίκη που υπογράφει με τα αρχικά Κ. Ε. μᾶς ἔστειλε τὸ παρακάτω γράμμα :

«... Τυχαῖα ἔπεσε στὰ χέρια μου τὸ 3ο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ ἀπὸ τότε τὸ συνεχίζω ἀγοράζοντάς το ἀπὸ ἕναν νέο τῆς Καλαμαριάς στὸν ὁποῖον τὰ στέλνετε. Δὲν θέλω νὰ σᾶς πῶ ὅτι εἶμαι ἐνθουσιασμένος καὶ ἀπὸ τὴν ὅλη του ἐμφάνιση καὶ ἀπὸ τὸ ζωντανὸ καὶ σύγχρονο περιεχόμενό του... Αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ εἶπαν ἄλλοι πρὶν ἀπὸ μένα καὶ μάλιστα πιὸ εἰδικοί. Ἐκεῖνο πού θέλω νὰ τονίσω εἶναι ἡ ἀργοπορία σας στὴν ἐκδόση... Γιατί γίνεται αὐτό; Δὲν θὰ ἦταν δυνατό νὰ ἐβγαίνει τακτικά κάθε μῆνα;...».

Στὸν θερμὸ μας αὐτὸν ἀναγνώστη, ὅπως καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀναγνώστες καὶ φίλους μας πού ἀπὸ κοντὰ παρακολουθοῦν τὴν προσπάθειά μας καὶ πολλές φορές διαπιστώνουν τὸ ἴδιο παράπονο, ἔχουμε νὰ ποῦμε τὸ ἑξῆς :

Ἡ ἀργοπορία στὴν ἐκδόση τοῦ περιοδικοῦ μας ὀφείλεται σὲ δυὸ βασικά αἰτία :

Πρῶτο, στὴν ἑλλειψὶ ἐπαρκῶν οἰκονομικῶν μέσων. Τὸ περιοδικό μας ξεκίνησε μὲ ἐλάχιστα οἰκονομικά μέσα, μὲ καταβολὴς ἑνὸς τμήματος τῶν ἀτομικῶν μας ἐσόδων καὶ μὲ μιὰ μικρὴ πίστωση τοῦ τυπογραφείου. Ἡ ἑλλειψὶ αὐτὴ ἐπέδρασε μοιραίως καὶ στὴν ὀργάνωση τῆς κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῆς ἐγγραφῆς συνδρομητῶν. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατεθῇ ἕνας ἄνθρωπος μὲ μισθὸ γιὰ νὰ τρέξη γιὰ τὴν ἐξεύρεση ἀναγνώστων καὶ συνδρομητῶν ἐδῶ στὴν πρωτεύουσα καὶ στὸν Πειραιᾶ καὶ ἀκόμα περισσότερο στὴν ἐπαρχία καὶ ἰδίως στὴ Βόρειο Ἑλλάδα. Ἡ διάδοση καὶ διάθεση τοῦ περιοδικοῦ ἀφέθηκε στὴν καλὴ προαίρεση φίλων ἐδῶ καὶ ἔξω. Οἱ φίλοι μας ὅμως, πᾶρ' ὅλη τὴν καλὴ θέλησή τους, δὲν μπορούσαν —λόγω τῶν ἀσχολιῶν τους ἢ τοῦ χαρακτήρος τους— νὰ διεξάγουν μιὰ ἐπίμονη καὶ συνεχῆ προσπάθεια. Ἄν ἐδειξαν ἐνδιαφέρο στὸ πρῶτο ἢ στὸ δεύτερο τεύχος στὸ τρίτο κάμφθηκαν καὶ ἡ διάθεση τοῦ περιοδικοῦ μειώθηκε. Ἀλλὰ καὶ στίς περιπτώσεις πού ἡ διάθεση τευχῶν ὀλοένα, αὐξάνει, ἢ εἰσπραξὴ καὶ ἡ ἀποστολὴ χρημάτων ἀπ' τὴς ἐπαρχίες καθυστεροῦσε ἐπὶ πολὺ καὶ μᾶς «ἔδανε τὰ χέρια». Φυσικά σήμε-
ρα, ὅσοτε ἀπὸ ἕνα χρόνον οἰκονομικῶν δυσκολιῶν καὶ ταλαιπωριῶν εἴμεθα σὲ κα-
λύτερη θέση, ἀλλὰ ἡ ἑλλειψὶ ἐπαρκῶν οἰκονομικῶν μέσων ἐπιδρᾷ ἀνάσταλτικά
κάθε φορὰ στὴν ὁμαλὴ ἐκδόση. Ἐχουμε ἕνα ἐνεργητικὸ ὑπόλοιπο, ἀλλὰ αὐτὸ ὀρί-
σκεται στίς ἐπαρχίες καὶ ἡ εἰσπραξὴ καὶ ἡ ἀποστολὴ του ἂν δὲν εἶναι ἀδύνατη
ἀπαιτεῖ τουλάχιστο ἕνα μακρὸ χρονικὸ διάστημα. Ἐκτός θὰν κατορθωθῇ νὰ ἀπο-
σταλῇ εἰδικῶς εἰσπράκτωρ.

Ἡ εἰλικρινὴς αὐτὴ ἐκθεση τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ περιοδικοῦ μας πρέπει νὰ δραστηριοποιήσῃ τοὺς φίλους μας τῶν ἐπαρχιῶν ὅχι μόνο γιὰ τὴν εἰ-
σπραξὴ καὶ τὴν ἀποστολὴ τῶν ὀφειλομένων ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐξεύρεση νέων συν-
δρομητῶν.

Δεύτερο αἶτιο τῆς ἀκανόνιστης χρονικῆς ἐκδόσεως εἶναι ἡ ἴδια ἡ φύση τοῦ περιοδικοῦ μας. Τὸ «Ποντιακὸ» ἀσχολεῖται κυρίως μὲ τὴ σύγχρονη ποντιακὴ πραγματικότητα. Θέλουμε πάντα νέα ὕλη, κάτι πού μᾶς ἀπασχολεῖ σήμερα. Ἀπὸ τὴν πέτρα ἀπεδείχθη ὅτι καὶ ἂν ἀκόμα ὑπῆρχαν τὰ οἰκονομικά μέσα, θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐκδοθῇ τὸ περιοδικό μας κάθε μῆνα, ἀπὸ ἑλλειψὶ τρέχουσας ὕλης. Ἐκτός φυ-
σικά ἂν φιλοξενούσαμε στίς σελίδες του ἄλλη λαογραφικὴ ὕλη πρᾶγμα πού ἀπο-
φεύγουμε γιατί τὰ ποντιακὰ λαογραφικά θέματα περιλαμβάνονται στοὺς τομείς
τοῦ «Ἀρχείου τοῦ Πόντου» καὶ τῆς «Ποντιακῆς Ἑστίας».

Αὐτοὶ οἱ λόγοι ἀναγκάζουν τὸ περιοδικό μας νὰ ἐκδίδεται κατὰ ἀκανόνιστα
χρονικὰ διαστήματα. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι σὲ βάρος τῶν συνδρομητῶν ὅπως
τονίσαμε κι' ἄλλοτε, ἐφόσον ἐγγράφονται κατὰ τεύχη (γιὰ 3 ἢ 6 τεύχη) καὶ ὅχι
κατὰ ἐξαμηνιαίας ἢ ἐτησίως συνδρομὰς. Στὸ χέρι τῶν συνδρομητῶν μας εἶναι λοι-
πὸν νὰ ἐξαλείφουν τὴν πρώτη αἰτία τῆς καθυστέρησέως μας : Ἀρκεῖ ν' ἀποστεί-
λουν τὴ συνδρομὴ τους καὶ νὰ ἐγγράψῃ καθένας ἕναν ἀκόμα τὸ πρόβλημα λύνεται.
Ὅσοτε ὅς εἶναι ὅλοι βέβαιοι ὅτι θὰ ἔχουν πάντα τὸ «Ποντιακὸ» ἔστω καὶ κά-
πως ἀργά.

Τ Ο Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Ο

ΘΕΑΤΡΟ * ΤΕΧΝΗ * ΓΡΑΜΜΑΤΑ * ΖΩΗ

ΕΚΔΟΣΗ Ν. ΚΑΠΝΑ — Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ : Θ. ΚΡΙΕΖΗ * ΣΚΙΤΣΑ : Χ. ΔΗΜΑΡΧΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ : Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΝ, ΔΟΪΡΑΝΗΣ 156 — ΚΑΛΛΙΘΕΑ — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ Β' — ΔΙΕΥΡΕΙΟΝ — ΙΟΥΝΙΟΣ 1951 — ΤΙΜΗ ΔΡ. 3.000

Συνδρομαί : Έτησια 40.000 — Έξαμηνος 20.000

ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ

ΘΑ ΣΑΣ άφηγηθούμε μια «χαριτωμένη» αλλά τραγική στο βάθος της Ιστορία, τραγική για τον τόπο μας και το λαό της.

Κάποιο πρωί ένας εκπρόσωπος του Ποντιακού Θεατρικού Όμιλου Αθηνών παρουσιάστηκε στο Δήμο Πειραιώς και υπέβαλε μια παράκληση και μια αίτηση μαζί να παραχωρηθῇ ἡ αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιώς στον Όμιλο για τρεις Κυριακάτικες παραστάσεις του χάριν των Ποντίων τῆς περιφέρειας. Εκεί του ἐδηλώθη ὅτι εὐχαρίστως θὰ γινότανε ἡ παραχώρηση με μιάν ὁμως προϋπόθεση : νὰ ἐγκρίνῃ καὶ τὸ Βασιλικὸ Θέατρο τὴν παραχώρηση, ἐφ' ὅσον τὸ Δημοτικὸ Θέατρο εἶχε τεθῇ για ὅλη τὴν τρέχουσα θεατρικὴ περίοδο στὴν διάθεση τῆς Ἑθνικῆς Σκηνῆς.

Ἐνα ἄλλο πρωὶ δύο ἄλλοι εκπρόσωποι τοῦ Ποντιακοῦ Όμιλου παρουσιάστηκαν στὸ Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς Ἑθνικῆς σκηνῆς με τὴ σχετικὴ παράκληση καὶ υπέβαλαν τὴν αίτηση για τὴ ζητηθεῖσα ἀπὸ τὸ Δήμο συνέγκριση. Ἡ Διεύθυνση τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου με ἐξαιρετικὴ κατανόηση καὶ προθυμία δέχεται τὴν αίτηση καὶ κοινοποιεῖ στὸ Δήμο τὴ συνέγκρισή της καὶ τὸ παραχωρητήριο.

—Μπορεῖτε νὰ προχωρήσετε, λέει στοὺς εκπρόσωπους τοῦ Ποντιακοῦ Θεάτρου ὁ ἀρμόδιος τμηματάρχης τοῦ Β. Θεάτρου. Τὰ τυπικὰ θὰ κανονισθοῦν με τὸ Δήμο.

Ἔτσι, τυπώνονται τὰ προγράμματα καὶ τὰ εἰσιτήρια, ἀναγγέλλεται ἡ παράσταση, γίνονται ὅλες οἱ σχετικὲς προετοιμασίες, δαπάνες κτλ., ὅταν καταφθάνῃ ἕνα ἔγγραφο τοῦ Δήμου, ὅχι ἀπαντητικὸ στὴν αίτηση, ἀλλὰ στὴν

κοινοποίηση τοῦ ἔγγραφου τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου, καὶ ἀρνεῖται τὸ δικαίωμα παραχωρήσεως στὴν Ἑθνικὴ Σκηνὴ καὶ κλείνει τὴν πόρτα τοῦ θεάτρου στὸν Όμιλο.

Παρουσιάζεται ξανά ὁ ἴδιος εκπρόσωπος καὶ ζητεῖ διευκρινήσεις.

—Ἡ αίτηση παρέπεσε, τοῦ λένε, καὶ μιὰ πού δὲν ὑπάρχει Δημοτικὸ Συμβούλιο δὲν ὑπάρχει καμιά πιθανότης νὰ παραχωρηθῇ τὸ Δ. Θέατρο. Μόνο ἐὰν ἡ Νομαρχία ἐγκρίνῃ τὴν παραχώρηση μπορεῖ νὰ παρακαμφθῇ ὁ σκόπελος.

Ἄλλος εκπρόσωπος τοῦ Ποντιακοῦ Όμιλου σύμφωνα με τὰ παραπάνω, παρουσιάζεται στὸ Νομάρχῃ Ἀττικοβιωτίας καὶ τοῦ υποβάλλει τὴ σχετικὴ αίτηση. Ἡ κατανόηση εἶναι πλήρης. Ὁ Νομάρχης παραπέμπει τὴν αίτηση στὸ Δήμο με τὴ λεπτὴ σύσταση νὰ «έξετασθῇ εὐνοϊκῶς»

Ὁ Δήμος δὲν θεωρεῖ τὸ ἔγγραφο τῆς Νομαρχίας ἐπαρκές. Θέλει «έντολή».

Μὰ ἡ Νομαρχία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προβῇ σὲ παρόμοιο διάβημα. Δεσμεύεται ἀπὸ τὴν κειμένη νομοθεσία.

Ἔτσι ἡ ὑπόθεσί μας αἰωρεῖται στὸ κενό, με μιὰ ἀτελείωτη διελκυστίνδα.

Οἱ παραστάσεις φυσικὰ δὲν δίνονται. Κόποι καὶ δαπάνες ἐξανεμίζονται. Τὸ κοινὸ ταλαιπωρεῖται.

Με τὸ στενὸ αὐτὸ γραφειοκρατικὸ πνεῦμα προσπάθειες σὰν τοῦ Ποντιακοῦ Θεάτρου, μεγάλης λαογραφικῆς ἀξίας, μένουν ἀστεγες, ἔξω ἀπὸ τὶς πόρτες τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου, πού συνεχίζει ἔτσι τὸν προορισμό του—χάρη στὴ στενόκαρδη ἀντίληψη ὠρισμένων δημοσίων ὀργάνων—με ... ἀποδοτικότητα καὶ... ζῆλο...

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΑΝΤΙΑΛΟΙ

ΑΠΟ καιρό διάφορες οργανώσεις και πόλεις ανέλαβαν υπό την προστασίαν τους διάφορα πολεμόπληκτα χωριά και τὰ ἐφοδιάζουν με τρόφιμα και διάφορα ἄλλα εἶδη. Ἡ καταστροφή ἐπληξε κυρίως στὴ Μακεδονία ποντιακὰ χωριά. Ὡστόσο ἀπὸ ποντιακὴ πλευρὰ δὲν φαίνεται νὰ ἔχει γίνει καμιά σοβαρὴ προσπάθεια ἀνακουφίσεως τῶν συμπατριωτῶν μας. Γι' αὐτὸ φρονοῦμε πὼς ἐπιβάλλεται ἡ υἱοθεσία ἑνὸς χωριοῦ στὴν περιφέρεια Βερροίας ἢ Κιλκίς ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ὀργανώσεών μας. Θὰ μπορούσαν νὰ συλλεγοῦν σχολικὰ βιβλία, παιχνίδια, παιδικὰ φορέματα, εἶδη ρουχισμοῦ γενικὰ καὶ νὰ σταλοῦν στὸ υἱοθετημένο χωριό. Θὰ ἦτανε μιὰ πράξη ἀλληλεγγύης μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἑλληνικῶν ποντιακῶν παραδόσεων.

ΕΙΝΑΙ καιρὸς ποὺ ὁ Θεατρικὸς Ὅμιλος Ἀθηνῶν ἀπέστειλε σὲ ὠρισμένους Ποντίους μιὰν ἐγκύκλιο, ὅπου ἀναλύεται τὸ ἔργο του καὶ ἡ συμβολὴ του στὴν ποντιακὴ λαογραφικὴ προσπάθεια καὶ ζητεῖται ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐνίσχυση γιὰ τὴν εὐόδωση τῶν σκοπῶν του. Ἄν κρίνουμε ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα ἡ συγκομιδὴ ὑπῆρξε πενιχρά. Θὰ ὑπάρχουν φυσικὰ κάποιοι λόγοι, κι' ἓνας ἀπ' αὐτοὺς θὰ εἶναι καὶ ἡ οἰκονομικὴ δυσπραγία τῆς ἀγορᾶς. Ὅμως φρονοῦμε πὼς δὲν δίνεται ἡ δέουσα προσοχὴ σὲ μιὰ προσπάθεια ποὺ τιμᾷ τοὺς Ποντίους καὶ τοὺς τοποθετεῖ στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν καλλιτεχνικῶν νεοελληνικῶν ἐπιδόσεων.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ οἱ δωρεὲς εἰδῶν πρὸς τὸ Θεατρικὸ Ὅμιλο Ἀθηνῶν συνεχίζονται με συγκινητικὴ προθυμία. Ὑστερα ἀπὸ τὴ δωρεὰ τῆς κ. Μ. Παπαδοπούλου, γιὰ τὴν ὁποῖαν γράψαμε σχετικὰ στὸ προηγούμενο τεῦχος, δυὸ ἀκόμα Πόντιες κυρίες, γεμᾶτες ζωντανὸ καὶ θερμὸ ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε τι ποντιακὸ, προσφέρουν κι' αὐτὲς εἶδη βεστιαρίου, πολυτιμότητας

καὶ ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀξιοπρεπὴ ἐμφάνιση τῶν ἐρασιτεχνῶν τοῦ Ὅμιλου στὶς θεατρικὲς μας παραστάσεις.

—Ἡ Κυρία Χρυσανγὴ Κ. Τερζοπούλου, τὸ γένος Σ. Μυροθέου, ἐδώρησε μιὰ ζουπούνα μοναρὲ στὴ μνήμη τῆς πενθερᾶς τῆς Ἑλένης.

—Ἡ Κυρία Δήμητρα Χρίστου Ἀπατσίδη, τὸ γένος Σουρμελῆ, ἀπὸ τὴν Κερασσοῦντα, ἐδώρησε μιὰ γυναικεῖα γούνα στὴ μνήμη τῆς μητέρας τῆς Μαρίας.

Ὁ Θεατρικὸς Ὅμιλος καὶ μαζί μ' αὐτὸν καὶ τὸ «Ποντιακὸ» ἐκφράζουν τίς ἀπειρες εὐχαριστίες τοὺς στὶς ἐκλεκτὲς κυρίες, ἀλλὰ μαζί καὶ τὰ συγχαρητήριά τους γιὰ τὴν γνήσια ποντιακὴ τους μεγαλοδωρία.

Η ΕΟΡΤΗ τῆς «Ἐνώσεως Ποντίων Νίκαιας—Κορυδαλλοῦ» τῆς 6)5)51 ἀπέτελεσε ἕναν συμβολικὸ σταθμὸ γιὰ τὴν σωματειακὴ δράση τῶν Ποντίων. Τὸ νευρώδες Δ. Συμβούλιό του ξέρεי νὰ ἐκδηλώνη ρωμαλέα τὴ δράση του. Κι' ἀκόμα νὰ ἀξιοποιῇ με δυναμικὸ τρόπο τὴν ἰδέα τῆς παμποντιακῆς συνεργασίας, μὴ ἀφήνοντας νὰ χάνεται καμιά εὐκαιρία. Σὰν νὰ μᾶς ἀναθυμίζη τὴ δημιουργικὴ δράση τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ Πόντου στὰ χρόνια τὰ προπολεμικά, τὴν ὑποδειγματικὴ ὀργάνωσή τους μιὰν ὀργάνωση ποὺ τῆς χρωστᾶμε τὴν ἐθνικὴ μας ὑπόσταση, τὴν κοινωνικὴ μας ὄντοτητα, τὴν οἰκονομικὴ μας δράση. Κάποτε ἀπὸ τὴ Νίκαια τῆς Μ. Ἀσίας ξαναλευτερώθηκε ἡ φραγκοκρατούμενη Πόλη, γιὰ νὰ δῇ ξανά μέρες παλιᾶς καὶ ζωντανῆς δόξας. Ἐτσι σήμερα ἀπὸ τὴ νέα Νίκαια δίνεται ἕνας ἀναγεννητικὸς παλμός, ποὺ εἶθε ν' ἀπλωθῇ καὶ ν' ἀγκαλιάσῃ τὴν πλειάδα τῶν Ποντιακῶν Συλλόγων με τὴν ζεῖδωρη πνοή του.

ΕΙΝΑΙ ἀπσκαρδιωτικὸ τὸ φαινόμενο ποὺ παρουσιάζει κάθε χρόνο στὶς γενικὲς συνελεύσεις ὁ Σύλλογος Ποντίων «Ἀργοναῦται-Κομνηνοί» Ἀθηνῶν. Ἐνα σωματεῖο με παράδοση καὶ με 250 περίπου μέλη στὰ «χαρτιά», παρουσιάζεται με 25-30 μέλη κατὰ τίς ἐτήσιες συνελεύσεις. Ἐφέτος ἦσαν 22 καὶ αὐτοὶ ἐπανεξέλεξαν τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο. Ποῦ τὸ ἀποδίδει αὐτὸ ἡ Διοί-

κησις. Μήπως άσχολήθηκε ποτέ με τὸ πρόβλημα αὐτό; Πολὺ ἐνδιαφέρον θὰ ἦταν νὰ μᾶς ἔλεγε τὴ γνώμη της. Γιατὶ κατὰ τὴν ταπεινὴ μας γνώμη αὐτὸ ὀφείλεται στὰ «κατεβασμένα ρολά». Ἐκτὸς ἂν κι' αὐτό, δηλαδή ἡ παρουσία 22 μελῶν σὲ ἐτήσια γενικὴ συνέλευση, εἶναι «ὀπτική ἀπάτη».

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ τοῦ Ποντιακοῦ θεατρικοῦ Ὁμίλου κ. Ε. Ἰωαννίδης ἐδώρησε στὸν Ὁμιλο μιὰ μεγάλη ἱματιοθήκη, γιὰ τὸ βεστιάριο τοῦ Ὁμίλου. Ἡ ἱματιοθήκη, διαστάσεων ἀρκετῶν γιὰ νὰ περιλάβῃ τὰ εἶδη τοῦ σημερινοῦ βεστιarioύ, παρελήφθη ἤδη καὶ ἐτοποθετήθη προσωρινῶς στὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου Ποντίων «Νέα Ζωή» τῆς Καλλιθέας.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μὲ χαρὰ μας δημοσιεύουμε δυὸ γράμματα νέων ποὺ γεννήθηκαν ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ Πόντιους γονεῖς καὶ συγκινοῦνται πάντα μὲ κάθε τι τὸ ποντιακό, ὅπως τὸ ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι, εἶναι οἱ Νεοπόντιοι, ὅπως πολὺ χαρακτηριστικὰ τοὺς ὠνόμασε πρῶτος ὁ κ. Ε. Τομποῦλης, ποὺ ἀκολουθοῦν εὐλαβικὰ τὴν παράδοση καὶ στὸν τομέα τῶν ἡθῶν καὶ στὸν τομέα τῆς γλώσσας, συγκερασμένην μὲ τὴ σύγχρονη νεοελληνικὴ πραγματικότητα.

Νίκαια 30-4-51

Πρὸς τὸ «Ποντιακὸν»

Ἄν καὶ ζοῦμε στὴν σημερινὴ ἐποχὴ, μᾶς ἀρέσουν ἐμας τοὺς Ποντίους οἱ ποντιακοὶ χοροί, τὸ ποντιακὸ τρχγούδι καὶ τὸ ποντιακὸ θέατρο. Χορεύουμε φυσικὰ καὶ εὐρωπαϊκοὺς καὶ ἐλληνικοὺς, ἀλλὰ πάντα μᾶς τραβᾶνε τὰ ποντιακὰ. Εἶμαι ἓνας νέος καὶ «καθαρός» Πόντιος ποὺ ἔζησα σὲ χωριά. Ἐδῶ καὶ ἀρκετὰ χρόνια ἤρθα στὴν Κοκκινιά καὶ οἱ φίλοι μου εἶναι Πόντιοι σχεδὸν ὅλοι ποὺ παίζουν καὶ λύρα, ἡ ὁποία μ' ἀρέσει ἐξαιρετικὰ... Ἰδιαιτέρως μᾶς ἐνθουσιάζει τὸ Ποντιακὸ θέατρο. Γι' αὐτὸ θὰ σᾶς παρακαλέσωμε νὰ πῆτε νὰ μᾶς δώσουν καλὰς θέσεις γιὰ νὰ εὐχαριστηθοῦμε τὰ ἔργα ἀπὸ κοντά. Ἐμεῖς οἱ Νεοπόντιοι χαιρετοῦμε τοὺς καλλιτέχνες Ν. Σπανίδη, Θ. Κριε-

ζῆν, Π. Χάϊταν, Σ. Δηληκάρην, Α. Χατζηκίδου, Ο. Κυριακίδου, Μ. Λεωνίδου, Π. Σαραφίδην, Θ. Τσομίδην καὶ Ὀλυμπίαν Τσομίδου. Τὸ μόνον παράπονόν μας εἶναι ὅτι οἱ θέσεις μας στὸ θέατρο εἶναι μακριὰ ἀπ' τὴ σκηνή.

Θὰ εἴμαστε πάντα στὸ πλευρό σας γιὰ τὸ ἅς ἀγαποῦμε γιὰ τὸ ὠραῖο ἔργο ποὺ κάνετε.

Μὲ πολλὴ ἀγάπη ἐκ μέρους πολλῶν
Ποντίων

Χ. Ι. ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ἕνας ἄλλος Νεοπόντιος ἀκόμα καὶ στὰ γράμματά του χρησιμοποιεῖ τὴν Ποντιακὴ (τὸ γράμμα μᾶς ἐδόθη ἀπ' τὸν κ. Στ. Δεληκάρη).

Ἀ ρ α ξ ο ς.

«Ἀπὸ τὸ γράμμα ἐν' ἑξ' τὴν καλομάνα-μ', τὴν Σεκερήν.

Μέ τ' ἀπὸ θέλω νὰ λέγ' ἄτεν ντ' ἔμορφα περῶ ἀδακές. Τὴν ὥραν ντὸ γράφτω εἶμαι μὲ τὸ εἶδωλον τὸν Βασίλ' τῇ Πασματζῆ. Εἶμες σὴ καντίναν ἀπὲς κι' ἀκούομε καὶ τὰ τσαῖσματα σὸ ράδιον.

Ἐφαγαμε, ἔπιαμε. καὶ ἀτώρα περιμένομε νὰ τσαῖζ' ἡ ζουρνὰ γιὰ νὰ κοιμοῦμες.

Τὸ φαίν ντὸ τραγαμε ἐν πολλὰ καλόν. Τ' ἡμὸν τῇ φαί ντὸ τρώω ἀδακὲς ἂν ἔτρωγ' ἀπὸ σὰ σπὶτ' θὰ ἔμνε κι' ἄλλ' ἀτόσος.

Ὅσήμερον ἐπήγαμε καὶ σὰ γυμνάσια. Ὅλ' ἐνεγκάστανε, ἐγὼ χαπάρ' κι' ἔχω. Ἀτοῖν' εἶν' τσαχάληδες, γιὰ τ' ἐκεῖνο. Ἐαὶ τὴν ἀνάγκη-μ' νὰ μὴ ἔσεται, εἶμαι πολλὰ καλὰ. Ἐπειδὴς καὶ ἐμεῖς εἶμες γραμματισμένα παιδιά καὶ κόφτ' τὸ ξερόν-εμοῦν θὰ κάθουμες ἀδᾶ τὸ πολλὰ ἐνάμς μῆναν.

Αὔριον θὰ ἐβγάλω φωτογραφίαν καὶ θὰ στείλω σας.

Ἀτὰ γράφτω καὶ γιὰ τ' ἐμὲν νὰ μὴ νουνίζεταν.

Πολλὰ χαιρετίσματα καὶ ἀσὸ εἶδωλον τὸν Βάσον τῇ Πασματζῆ. Ἐξουρτσεν καὶ τὸ μουστάκι-ἀτ, ἅμα ξάν θὰ ξαναφυτρῶν'.

ΓΕΡΓΟΣ

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ

(Άπριλιος 1951)

“Ένας νέος κόσμος που άγνοείται

Τὸ ὁλοκαίνουργιο καὶ μ' ὅλες τὶς ἀνέσεις τοῦ ὠτομοτρὶς («Αὐτοκινητάμαξα» τὸ θέλει ἡ καθαρολόγα ἐπίσημη ὁρολογία) μ' ἓνα σφύριγμα γλυστρᾶ νωχελικὰ στὴν ἀρχή, γρήγορα ὕστερα σὰν ἓνα τεράστιο φίδι πάνω στὶς ράγες. Ἡ Ἀθήνα, ἡ πολὺβροη καὶ πολυάνθρωπη, σβήνει σιγὰ—σιγὰ μὲ τὰ τελευταῖα ξεφτίδια τῶν σπιτιῶν τῆς καὶ ἡ Ἀττικὴ γῆ προσφέρεται στὴν ἀχόρταγη γιὰ πράσινο ὄρασή μας μὲ τὴν ὀργιστικὴ τῆς βλάστηση. Ἡ ἀνοιξη, ἡ καθάρια ὀλογάλανη ἑλληνικὴ ἀνοιξη, βρίσκεται στὴν πιὸ ὠραιότερη φάση τῆς.

Περναῖς τοὺς σταθμοὺς τῆς Ἀττικῆς καὶ σκέφτεσαι: ποιά ἀρχαιοπληχτὴ ἐπιτροπὴ ἔδωσε ὅλες αὐτὲς τὶς νεκρὲς καὶ ἀνύπαρκτες σήμερα ὀνομασίες; Ποιὸς ἔμαθε ἀπ' ὅλους μας χρόνια νὰ λέῃ τὸ Μπογιᾶτι «Οἶον», τὰ Κιοῦρκα «Ἀφιδναί», τὴ Μαλακάσα «Σφενδάλη», τὸ Κακοσάλεσι «Αὐλών», τὴ Μамούρα «Ἀλκαμεναί», τὸ Σχηματάρι «Οἰνὴ» κλπ. κλπ.; Ὅχι μόνον ὁ λαὸς δὲν τὰ ἔμαθε, ἀλλὰ διατήρησε κι' ἔλα τὰ ξένα κακόηχα ὀνόματα τῶν τόπων. Εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ ἐκδήλωση τοῦ ἀποστεωμένου πνεύματος μὲ τὸ ὁποῖο ἀρχίσαμε νὰ συγκρατοῦμε τὸ νέο μας κράτος. Ἀντὶ οἱ Ἀρχαῖοι νὰ μᾶς γίνουν κίνητρο γιὰ νέες δημιουργίες, κατάντησαν βραχνᾶς καὶ φρένο στὰ χέρια ἀρτηριοσκληρωμένων πνευματικῶν ἀνθρώπων.

Ὅλη ἡ ἑλληνικὴ μιζέρια («λιτότητα» τὴν εἶπαν καὶ τὴν ἐξύμνησαν καὶ τὴν ἐξυμνοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους), ὅλη ἐκεῖνη ἡ κακομοιριά καὶ ἡ καθυστέρηση καὶ ἡ πρωτόγονη διαβίωση ποὺ τὴν βλέπει κανεὶς μόνις ξεμυτίση ἔξω ἀπὸ τὶς μεγάλες πόλεις, πρὸς τὴν ὑπαιθρο, ἐκδηλώνεται καὶ στοὺς ἑλληνικοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς. Ἀθλία παραπήγματα, βρώμικο περιβάλλον, κατάξεροι, χωρὶς ἓνα πράσινο. Οἱ περισσότεροι ἀκρωτηριασμένοι, ξεβαμμένοι, μαυ-

ρισμένοι μὲ βρωμιὲς καὶ ἀκαθαρσίες γύρω. Δὲν βρίσκει κανεὶς λίγο νερό, κάτι ν' ἀγοράσῃ. Ἡ Θήβα—γιὰ ν' ἀναφέρωμε ἓναν κεντρικὸ σταθμὸ καὶ ἱστορικὸ τόπο—ἔχει ἓνα ἀθλιο παράπηγμα, ξεραῖλα γύρω, ἓνα λουλούδι δὲν ὁμορφαίνει τὸ τοπεῖο, δέντρα δὲν δροσίζουν τὴν πυρωμένη ἀτμόσφαιρα, ἐνῶ δίπλα τρέχει ἓνα γάργαρο νερὸ μέσα στὸ ὁποῖο κυλοῦνται γουρούνια. Ποῦ εἶναι ὁ τουρισμός, οἱ κρατικὲς ἀρχές, οἱ τοπικὲς διοικήσεις, ἡ διεύθυνση τῶν σιδηροδρόμων, οἱ ἴδιοι οἱ κάτοικοι γύρω; Οἱ σταθμοὶ εἶναι οἱ βιτρίνες ἑνὸς τόπου κα! ἓνας ταξιδιώτης ἐπηρεάζεται πρῶτα ἀπ' αὐτοὺς. Τί ἔξοδα θὰ ἤθελαν νὰ ἀσβεστωθοῦν, νὰ καθαρισθοῦν οἱ βρωμιὲς, νὰ φυτευθοῦν λίγα λουλούδια, νὰ γίνῃ μιὰ βρυσούλα, νὰ ὑπάρχῃ ἓνα ὠραῖο περίπτερο μὲ ὅλα τὰ εἶδη, νὰ πνιγοῦν στὸ πράσινο μὲ δέντρα; Κι' ὁμως δὲν εἶναι ἡ δαπάνη, εἶναι ἡ παντελὴς ἀδιαφορία ποὺ ἐμποδίζει νὰ γίνῃ κάτι τὸ ὁμορφο, ἀδιαφορία ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀγνοία καὶ ἀπὸ τὸν ἰδιότυπο χαρακτῆρα τῶν ἀρμοδίων τῶν μερῶν αὐτῶν ποὺ βάζουν πάνω ἀπ' ὅλα τὸ ἀτομικὸ τους συμφέρο καὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸ κοινωνικό.

Ἀλλὰ ἡ εἰκόνα τῆς ἀγνοίας, τῆς μιζέριας καὶ τῆς ἀδιαφορίας, ἐπεκτείνεται πέρα ἀπ' τοὺς σταθμοὺς: ὁ Πλαταμῶνας, ὁ ὠραῖος σταθμὸς στὰ πόδια τοῦ Ὀλύμπου πρὸς τὴ θάλασσα, δὲν εἶναι μόνον τὸ ὁρόσημο ποὺ χωρίζει τὴ Βόρεια Ἑλλάδα—ὅπως συνηθίσαμε νὰ λέμε—ἀπ' τὴν ὑπόλοιπη, ἀλλὰ καὶ ἡ γραμμὴ ἀνάμεσα σὲ δυὸ εἰκόνες ὁλοτελὲς διαφορετικὲς. Ἀπ' τὴ μιὰ οἱ κάμποι τῆς Κωπαίδας, τῆς Λαμίας, τῆς Θεσσαλίας μὲ τοὺς γηλόφους καὶ τὶς ὀρεινὲς παρυφές μὲ τὴν πατροπαράδοτη καὶ τὴν ὀλιγόχρονη καλλιέργεια (στάρι, βαμπάκι, λίγα ἀμπέλια, λίγες ἐλιές). Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ἐπίμονη πάλῃ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ γῆ καὶ τὴ φύση γιὰ νὰ τὴ μεταμορφώσῃ σύμφωνα μὲ τὶς θελήσεις του, τὸ

ὁ πωροφόρο δέντρο, τὸ φυτεμένο ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, λείπει σχεδὸν ὁλότελα. Συστάδες ἄγριων δέντρων (ἄγριαχλαδιές κλπ.) ποὺ καὶ ποὺ γύρω στὰ ποταμάκια, στὶς νεροσυρμές ἢ στὶς πηγές ποὺ φύτρωσαν τυχαῖα διακόπτουν τὴ μονοτονία τῆς ἀπεραντωσύνης τῶν κάμπων. Πολλοὶ κατὰ καιροὺς λογοτέχνες καὶ ποιητὲς ἐξύμνησαν τοὺς ἀπεραντοὺς πευκῶνες τῆς Ἑλλάδας καὶ ἰδίως τῆς Ἀττικῆς. Δὲν ὑποπεύθησαν ὅμως ποτὲ πῶς αὐτὰ τὰ πεῦκα ποὺ φύτρωσαν κατὰ ἑκατομμύρια χωρὶς τὴν ἐπενέργεια τοῦ ἀνθρώπου, προδίνουν τὸν καθυστερημένο τρόπο ζωῆς τῶν κατοίκων, τὴν πρωτόγονη ἐκμετάλλευση τῆς γῆς, τὴ μίζερια καὶ τὴν ἀδιαφορία. Ὁ ἀγρότης δὲν ἔμαθε, δὲν τοῦ μάθανε ὅτι τὸ νὰ γρατσουνίζῃ τὴ γῆ μ' ἓνα ὀλέτρι Ἡσιόδου καὶ νὰ πετάῃ μερικοὺς σπόρους στὰρι στὸ χῶμα, δὲν προάγεται καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἡ χώρα του. Χρειάζεται παντοίотροπη καὶ ποικίλη ἐκμετάλλευση τοῦ χώρου ποὺ ἡ φύση ἔβαλε στὴ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου ἀφειδώλευτα. Ἡ ὀπωροδεντροκαλλιέργεια εἶναι ἀνώτερη βαθμίδα γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ γενικὰ πολιτισμοῦ.

Περνᾷς τοὺς κάμπους αὐτοὺς καὶ συλλογιέσαι: Τί γίνεται στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ; Ποῦ βρίσκει ὁ θεριστὴς λίγον ἴσκιο, λίγη ὀπώρα, λίγη ἀνακούφιση;

Ἀλλὰ καὶ τὰ περισσότερα χωριά ποὺ συναντᾷ κανεὶς στὴ διαδρομὴ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εἶναι κατὰξερα, ἄδεντρα, μὲ πυκνοφτιαγμένα σπίτια χωρὶς κάποια ὑποψία ρυμοτομίας λὲς καὶ δὲν ὑπῆρχε χῶρος.

Στὴν ἄλλη εἰκόνα ἡ ἔντονη παρουσία τοῦ ἀνθρώπου στὴ διαμόρφωση καὶ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν ἐκμετάλλευση τῆς γῆς εἶναι ἔκδηλη: πυκνὴ ὀπωροδεντροκαλλιέργεια μέσα σὲ τετραγωνισμένες ἐκτάσεις, καινούργια χωριά μὲ ρυμοτομία ποὺ δυσκολεύεσαι, νὰ διακρίνης τὰ σπίτια ἀπ' τὰ δέντρα καὶ τὸ πράσινο. Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος μάχεται ὀλοένα, ἀκατάπαυτα, καθημερινά, νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἀτίθαση φύση στὶς θελήσεις του, νὰ τὴ διαμορφώσῃ ὅπως τὴ θέλει αὐτός, νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ τοῦ ἀποδώσῃ περισσότερα ἀπ' ὅ,τι πρόπερσιν, ἀπ' ὅ,τι πέρσιν. Ἡ Ἑλλάδα κατακλύζεται τώρα ἀπὸ εὐχυμες ὀπῶρες τῶν πιὸ καλῶν ποικιλιῶν χάρις στὴ

Βόρειο Ἑλλάδα. Ἀλλὰ μόνον αὐτά; Σὲ ποιοὺς τομεῖς δὲν ἀνέπτυξε τὴν παραγωγικότητά της; Ἡ μηχανικὴ καλλιέργεια πρώτη ἐφαρμόσθηκε ἐκεῖ καὶ σήμερα τὰ χωριά της εἶναι ἐφωδιασμένα σχεδὸν ὅλα μὲ τὰ πλέον ἀπαραίτητα μηχανικὰ μέσα καλλιέργειας.

Περνᾷς τὰ προάστεια τῆς Θεσ)νίκης καὶ μένεις κατάπληχτος μπρὸς σ' αὐτὸ τὸ ὄργιο τοῦ πράσινου τῶν δέντρων καὶ τῶν λουλουδιῶν. Ἐκεῖ ποὺ ἦσαν πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἄγονες ἐκτάσεις, σήμερα πνίγονται στὰ δέντρα. Ἡ Καλαμαριά, ἡ Ἀρεσοῦ καὶ ὅλη ἡ γύρω ἔκταση ἦσαν πρὶν ἀπὸ τριάντα χρόνια τόπος μαρτυρίων, καραντίνας καὶ θανάτου μέσα στὸ καυτό λιοπύρι χωρὶς οὔτε ἓνα δέντρο. Σήμερα ἡ Θεσσαλονίκη τὴν περιοχὴ αὐτὴ τὴ θεωρεῖ κηπούπολη, μὲ τὰ προσφυγικὰ σπίτια καὶ τοὺς δρόμους πνιγμένους στὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια, μὲ τὰ ὠραῖα δροσόλουστα κέντρα. Καὶ ποιά κοντινὰ ἢ μακρυνὰ ἐξοχικὰ μέρη ν' ἀναφέρῃ κανεὶς ποὺ δημιουργήθηκαν ἐκεῖ ποὺ ἄλλοτε δὲν βλάσταιναν οὔτε θάμνοι; Σὲ τριάντα χρόνια ἓνας λαὸς κυνηγημένος, γυμνός, μὲ ἐλάχιστα ἐφόδια ἄλλαξε τὴν ὄψη μιᾶς τεράστιας περιοχῆς ποὺ ὡς τὰ χθὲς δὲν ἦταν παρὰ μίζερα τουρκοχώρια καὶ μὲ πρωτόγονα μέσα καλλιέργειας.

Κι' ὅμως αὐτὸς ὁ κόσμος ποὺ ἄλλαξε ὁλότελα καὶ τὴν φυσικὴ ὄψη τῆς Βόρειας Ἑλλάδας καὶ τὴ μορφή τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας μέσα σ' ἓνα σύντομο χρονικὸ διάστημα, δὲν ἔγινε ὑπόδειγμα, δὲν ἀνακοινώθηκαν οἱ ἐπιτυχίες του, ἀγνοήθηκε. Ὁ ἐπίσημος τύπος παρασιωπᾷ τὴν μεταμόρφωση αὐτὴ εἴτε ἀπὸ τοπικιστικὸ πνεῦμα εἴτε ἀπὸ ἄγνοια τῶν συντακτῶν του καὶ τῶν διαφόρων ἀπεσγαλμένων της νὰ διακρίνουν φυσικὲς καὶ κοινωνικὲς μεταβολές. Πολλοὶ καγχάζουν ὅταν τοὺς μιλᾷς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Βόρειας Ἑλλάδος. Ἀλλὰ θὰ ἦταν πολλὴ διδακτικὴ μιὰ σύγκριση τῶν χωριῶν ποὺ βρίσκονται σὰν κλειὸς γύρω ἀπ' τὴν Ἀθῆνα μὲ τὰ χωριά τῆς Μακεδονίας. Ἐκατὸ χρόνια ἡ Ἀθῆνα, ἡ πρωτεύουσα, δὲν μπόρεσε νὰ τὰ ἀπαλλάξῃ ἀπ' τὸν πρωτογονισμό, τὴν ἀγραμματοσύνη καὶ τὴν καθυστερημένη διαβίωσι. Τριάντα χρόνια ἦσαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἔχουμε σήμερα αὐτὴν τὴν παραγωγικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ ἀνοδο στὴν Βόρεια Ἑλλάδα. Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΣ

Μιά αληθινή ιστορία

ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΩΡΙΝΑ

ΜΕ τὴν ὑπογραφή «Γιῶργος ὁ ἀπαγωγεὺς» μᾶς γράφει τὴ χοριτωμένη του ιστοριούλα ἓνας Πόντιος νέος—ἓνας Νεοπόντιος ὅπως τιτλοφορεῖ τὸν ἑαυτό του— ἀπὸ τῆ Μακεδονία. Μιά ιστοριούλα πού με τὸν νεορωμαντισμό της δένει τὰ περασμένα με τὰ τωρινά, τὴ λεβέντικη ἀγάπη τῶν παλιῶν καιρῶν με τὴν πρακτικὴ ἀντίληψη τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Ὁ ὑπογραφόμενος «Γιῶργος ὁ ἀπαγωγεὺς» ξαναζωντάνεψε στὸ σύγχρονο ποντιακὸ χωριὸ τὸ παλιὸ «παλληκαρίσιο» ἔθιμο, τὸ γνωστὸ με τὴν ὀνομασία «σύρσιμον» καὶ σήμερὰ ἐκπροσωπεῖ μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογένεια με τὸν καρπὸ της, ἓνα ἀγοράκι..., ποντιακὸ κι αὐτό.

«Λοιπόν, πού λέτε, διηγεῖται ὁ ἥρωάς μας, ζοῦσα καὶ ζῶ στὸ χωριὸ Καστανά. Δουλεύω στὰ χωράφια με τὸν πατέρα καὶ τοὺς σπιτικούς μου. Ὅταν τὸ χωράφι δὲν μᾶς θέλει, πᾶω δουλευτῆς σ' ἄλλες δουλειές. Μοῦ ἀρέσει πολὺ ἡ δουλειά. Ἡ δουλειὰ στὸ χωράφι. Ἡ δουλειὰ παντοῦ.

Κι ὁ πατέρας μοῦ λέει γι' αὐτό:

—Εἶσαι, νέπαι, σωστὸς Πόντιος. Τὴν δουλείαν καὶ τὸ χωράφ' πολλὰ ἀγαπᾶς...

Τ' ἀγαπῶ, ἀλήθεια, καὶ τὰ δυό. Τ' ἀγαπῶ πολὺ. Καὶ χαίρουμαι γιὰ τὴν ἀγάπη μου σέρνει ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ πατέρα μου, ἀπὸ τὸν «ἀξέχαστο Πόντο». Ἔτσι τὸν ὀνοματίζει ὁ πατέρας μου. Μὲ πόση λατρεία μιλάει γι' αὐτόν!...

Κοντὰ ὅμως σ' αὐτὰ ἦρθε νὰ προστεθῇ καὶ μιὰ ἄλλη ἀγάπη!

Ἦταν ἓνας τρισχαριτωμένος «κρίνος τοῦ ἀγροῦ» ἡ Χάρη. Μιά χωριατοπούλα ψηλὴ καὶ λεπτοκαμωμένη, με πλούσια μαῦρα μαλλιά, δεμένα σὲ πλεξοῦδες. Μοῦ ἄρεσε τὸ ἄδολο κ' ἔξυπνο βλέμμα της, ἡ παράξενη φωνή της, λίγο βραχνή κι ἀργή, τὸ ἀπλὸ ντύσιμό της. Μόλις τὴν ἔβλεπα ἐνιωθα νὰ χτυπά ἡ καρδιά μου σὰν τὴν καμπάνα τῆς ἐκκλησίας. Ὅλοι ἤξεραν πιά πὼς ἀγαπιόμαστε, ἀλλὰ με ἔρωτα σύγχρονο, ἀλαφιασμένο, γρήγορο, τολμηρό, ἀνυπόμονο.

Νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι ἄλλο: Δὲν ἤμουν κ' ἐγὼ ἀπὸ τοὺς νέους—αὐτὸ μετὰξὺ μας—πού δὲν κάνουν ἐντύπωση. Εἶχα καλὴ φήμη στὸ χωριό. Ἦμουν καὶ εἶμαι ἐργατικός. Δὲν παίζω ποτὲ χαρτιά. Ἀγαπῶ τὶς καλὲς συντροφίες. Καὶ λίγο πολὺ καὶ τὰ... γλεντάκια.

Μ' ἀγαποῦνε ὅλοι στὸ χωριό. Κ' ἔχω πολλοὺς φίλους.

—Καλὸν παιδὶν ὁ Γέργον, λένε.

Ξέρετε τὰ συνήθια τοῦ χωριοῦ. Οἱ κρυφές ἀγάπες εἶναι δύσκολες. Ἔτσι τὸ μυστικὸ μας ἔπαψε γρήγορα νὰ εἶναι μυστικὸ. Ἐγινε οἰκογενειακὴ ὑπόθεση. Μπῆκε στὸν κανονικὸ δρόμο.

Τώρα πιά οἱ δεσμοὶ ἀνάμεσα στὶς οἰκογένειές μας ἔγιναν στενοί. Ἐμεῖς σ' αὐτούς, αὐτοὶ σ' ἐμᾶς. Κ' ἡ ζωὴ μας κυλοῦσε ἡσυχὴ καὶ χαρούμενη, χωρὶς σύννεφα, με τὴν ἔγνια τοῦ καινούργιου σπιτικοῦ.

Τὸ φανταζόμαστε ἀπλὸ κι ὠραῖο, νοικοκυρεμένο καὶ χαρούμενο, κι ὡς ἦταν φτωχικὸ.

Μὰ ἔξαφνα ἓνα συννεφάκι ἄρχισε νὰ σαλεύη σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ γαλῆζιου οὐρανοῦ μας. Ἐνα συννεφάκι ἀνήσυχο, πού μεγάλωνε, μεγάλωνε καὶ σὲ λίγο μᾶς σκοτείνιασε τὸν οὐρανὸ μας.

Κάποιοι πού εἶχαν παλιές βλέψεις γιὰ τὴ Χάρη, τὴ νοικοκυρούλα μου, ἔχωσαν τὴν οὐρίτσα τους. Μερικὰ λογάκια δῶ, μερικὰ κεῖ, κάτι ὑποσχέσεις καὶ ὑπονοούμενα στὴ μάνα της, γύρισαν τὰ μυαλά. Ὑποσχέθηκαν τῆς μάνας της πολλὰ καὶ αὐτὴ πρώτη ἄρχισε νὰ μοῦ φέρνεται ψυχρά. Μιά μέρα μοῦ εἶπε:

—Τὸ κορίτσι-μ' ἐν' μικρὸν ἀκόμαν... Τέρεν, Γέργο, ἄλλοῦ...

Κ' ἐπειδὴ αὐτὲς οἱ ἱστορίες στὸ χωριὸ παίρνουν διαστάσεις γρήγορα, νὰ μὴν σᾶς τὰ πολυλογῶ δώσανε τέλος στὸ εἰδύλλιό μας. Κι ἀρραβωνιάζουν ἄψέ σβῆσε τὴ Χαρούλα μου με ἓναν ἄλλον νέο τοῦ χωριοῦ, τὸν Ἀριστείδη, πού ἔτυχε νὰ εἶναι κι' ἀπ' τὴ συντροφιά μου.

Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μὲ πλήγωσε κατὰ-
καρδα. Θύμωσα λιγάκι, στενοχωρέθηκα
πολύ, μὰ δὲν εἶπα τίποτε. Ἀρχισα μάλ-
ιστα νὰ δείχνω κι ἀδιαφορία. Μὰ δὲν
εἶχα σκοπὸ ν' ἀφήσω ἔτσι εὐκολα νὰ
μοῦ τὴν πάρουν τῇ Χαρούλα μου. Ἔ-
κανα τὸ σχέδιό μου. Καὶ περίμενα τὴν
εὐκαιρία.

Πέρασαν δυὸ μῆνες. Στὸ διάστημα αὐ-
τὸ ἀπέφυγα νὰ δῶ τῇ Χάρη.

Κάποισ' ἡμέρα μαθαίνω πὼς παντρεύε-
ται ὁ ἀδελφός της. Μᾶς καλοῦν στὸ
γάμο.

Μιά στιγμή ἔρχεται κοντὰ μου ἡ μη-
τέρα της καὶ μοῦ ψιθυρίζει:

—Ντὸ νὰ ἐφτάγω-σε, κι' ἔσνε τυχερός.
'Εγύρτσαν τὰ μυαλά-τς...

—Τὰ περασμένα ξεχασμένα, τῆς ἀπάν-
τησα μὲ πίκρα.

Γιατὶ ἤμουν βέβαιος πὼς τὰ δικά της
τὰ μυαλά εἶχανε γυρίσει.

Μιά μέρα ποὺ πῆγε ἡ ἐξαδέλφη μου
στὸ σπῖτι της ἡ Χάρη τῆς μίλησε μὲ
δάκρυα γιὰ τὴν κατάστασή της.

—'Εγὼ τὸν Γέργον ἀγαπῶ, ἅμα ἡ
μάννα-μ' κι' ὁ κύρη-μ' σὸν Ἀριστείδην
θέλνε νὰ δίγνε-με... Ντὸ νὰ ἐφτάγω, ντὸ
νὰ ἐφτάγω...

Μόλις τὸ μαθαίνω, πηγαίνω στὸν Ἀ-
ριστείδη καὶ τοῦ λέω:

—'Εγὼ, Ἀριστείδη, κι λέω-σε νὰ μὴ
παίρτς— ἄτεν... Ἀμα τὸ σωστὸν ἐν' νὰ
ἐξετόης, ἀγαπᾶ-σε... κι ἀγαπᾶ-σε... Πὼς
θὰ παίρτς ἓναν κορίτσ' ἐν κι θέλτσε;

Μὲ κοίταξε στὰ μάτια. Δὲν ἀπάντησε.

Φαίνεται πὼς ἄρχισε νὰ γίνεται στὸ
χωριὸ κουτσομπολιό. Κ' εἶπαν νὰ τελει-
ώσουν γρήγορα.

Ἐνα ἀπόγεμα, θυμοῦμαι ἦτανε Σεπτέμ-
βρης, λαβαίνω ἓνα μήνυμα ἀπὸ τῇ Χάρη:

—Γέργο, ἀπόψ' παντρεύνε-με... Γλύτω-
σο-με.

Νὰ ἡ εὐκαιρία ποὺ περίμενα. Θάβαζα
ἐμπρὸς τὸ σχέδιό μου.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ δούλευα στὴ σι-
δηροδρομικὴ γραμμὴ εἶχα πιάσει πολ-
λοὺς φίλους. Ἐνας ἦταν ἐργοδηγός.

Τοῦ ἐξιστόρησα τὸ σχέδιό μου.

—Θὰ μὲ βοηθήσετε, τοῦ εἶπα, κ' ἐσὺ
καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι. Θὰ τὴν κλέψουμε τῇ
Χάρη!

—Ἐν τάξει, μοῦ ἀπάντησε γελῶντας.
'Αρκεῖ νὰ σ' ἀγαπάη...

Τὰ κανόνισα μιά χαρὰ μὲ τὴν ξαδέλφη
μου καὶ μὲ τῇ Χάρη. Μόλις θὰ παρου-
σιαζόταν ἡ ξαδέλφη μου νὰ ζητήσῃ τά-
χα κάτι στὸ σπῖτι τῆς Χάρης, θὰ κατα-

λάβαινε πὼς ὅλα ἦταν ἑτοιμα καὶ ἔπρε-
πε νὰ βρῇ μιὰ ἀφορμὴ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ
σπίτι της.

Ἀπὸ τὸ πρωὶ ἡ Χάρη μὲ τῇ μάννα της
ἦτανε στῆς ἀδελφῆς της.

—Μάννα, τῆς λέει, μόλις εἶδε τὴν ξαδέλ-
φη μου, ἐνεγκάστα, ἃς πᾶω κοιμοῦμαι
ὀλίγον.

—Ναί, δέβα, κ' ἔλα ὀγλήγορα. Ὁ Ἀρι-
στείδης ἐπῆγεν σὸν ποπᾶν καὶ γιὰ τὰ
στέφανα. Καλὸν ἡ ὥρα.

Γεμάτη κρυφὴ χαρὰ γυρίζει στὸ σπῖτι
ἡ Χαρούλα μου.

Ὅταν ἔφτασε στὸ σπῖτι βρῆκε τὴν
ξαδέλφη της ποὺ ταχτοποιοῦσε τὸ σπῖ-
τι τους.

—Πάγω, τῆς εἶπε, νὰ γομώνω τῇ στά-
μναν κρύον νερόν. Καὶ βγαίνει.

(Ἄν δὲν τὴν σπᾶσαν τὰ παιδιὰ, ἀκό-
μα θὰ περιμένην στὴ βρύση ἡ σταμνού-
λα νὰ γεμίση).

Τὴν περίμενα στὴν παραπέρα γωνιά.
Γρήγορα τραβάμε κατὰ τὴ δημοσίᾳ. Τὸ
αὐτοκίνητο μὲ τοὺς φίλους περιμένει. Ἀ-
νεβαίνομε βιαστικὰ καὶ μὲ γέλια παίρ-
νουμε τὸ δρόμο γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη.

Φαντάζεστε τί ἔγινε στὸ χωριὸ ὅταν
ἀνακάλυψαν πὼς ἔγινε ἄφαντη ἡ Χα-
ρούλα. Μεγάλῃ ἀναστάτωση. Κλάματα
στὸ σπῖτι. Ἐξω φρενῶν ὁ Ἀριστείδης
ὁ γαμπρός! Παπᾶς καὶ στέφανα καὶ κα-
λεσμένοι ἔμειναν στὰ κρύα τοῦ λουτροῦ!

—Θὰ ἐροῦξεν σὸ ποτάμ', ἔλεγε καὶ ξα-
νάλεγε ἡ μάννα της.

Κι' ἔβριζε τὸν Ἀριστείδη ποὺ ἔγινε ἡ
αἰτία νὰ χαθῇ τὸ παιδί της.

Ὁ Ἀριστείδης ἔτρεξε πῆρε τὸ δίκαννό
του κι' ἔριξε δυὸ στὸν ἀγέρα. Ὁ πατέ-
ρας μου τρόμαξε μὲ τοὺς πυροβολισμοὺς
νομίζοντας πὼς κάτι ἔπαθα.

Στὴ Θεσσαλονίκη τὰ κατάφερα—μὴ
ρωτᾶτε πὼς— νὰ βγάλω ἄδεια καὶ νὰ
στεφάνωθῶ.

Καὶ τὴν ἄλλῃ μέρα νοικιάζω ἓνα λεω-
φορεῖο καὶ μ' ὅλους τοὺς φίλους καὶ μὲ
ὄργανα καὶ μὲ τραγούδια γυρίζω στὸ
χωριό.

Εἶχανε μάθει ἀργὰ τὴ νύχτα τὴν ἀπα-
γωγὴ ἀπὸ τὸν ξάδελφο τῆς Χάρης ποὺ
μᾶς εἶχε δῇ στὸ δρόμο τῆς Θεσσαλονίκης.

Μόλις φάνηκε τὸ αὐτοκίνητο στὴ δη-
μοσίᾳ, ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ὅλος ὁ κό-
σμος ἔτρεξε σὲ προϋπάντηση.

Τὸ τί ἔγινε δὲν περιγράφεται.

Στὸ σπῖτι στρώσαμε τὸ γλέντι. Ἐνα
γλέντι γέλια καὶ δάκρυα μαζί.

Ἦρθε καὶ ὁ... Ἀριστείδης μὲ τῇ συν-

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΘΡΥΛΟΙ

"Όταν τὰ πάντα κατέρρεαν...

Τοῦ Θ. Κ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ

Ο ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΟΣ συνεργάτης μας καὶ ἐκλεκτὸς Πόντιος κ. Θ. Θεοφύλακτος μᾶς ἀνοίγει μιὰ ἀγνωστη σελίδα ἀπὸ τὸ μεγάλο βιβλίο τοῦ Ποντιακοῦ Πολιτισμοῦ. Μιὰ σελίδα ποὺ ἀναφέρεται στὴν τραγικὴ τύχη τῶν ἡρωϊκῶν μαχητῶν τῆς Ἀλβανίας, ποὺ εἶχαν «κλείσει τὴν Ἑλλάδα στὴν ψυχὴ τους» καὶ εἶχαν ταπεινώσει τὴν ὑπερφίαλο ἐπιδρομέα μὲ τὴν ἀδάμνηστη πνοὴ τῶν Μακραθωνομάχων. Ἡ φιλόξενη στοργὴ τῶν Ποντίων· στὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδας ξεπερνᾷ κάθε περιγραφή. Κι' ὁ Θεοφύλακτος, ἐπιστήμονας ποὺ ζῇ καὶ δρᾷ στὴ Βόρεια Ἑλλάδα, δὲν μπορούσε νὰ μὴ συγκινηθῇ ἀπὸ τὰ δείγματα ἐκεῖνα τῆς ποντιακῆς ἀλληλεγγύης. Μὲ ἀπλὰ καὶ λιτὰ λόγια μᾶς παραθέτει τρία ἀπὸ τὰ ἀπειρα ἐκεῖνα συγκινητικὰ περιστατικὰ. Δὲν μπορούσε νὰ διαλέξῃ καλύτερο τρόπο. Ἀφήνει τὰ ἴδια ἐκεῖνα περιστατικὰ νὰ μᾶς μιλήσουν μὲ τὴν ἀσύγκριτη δύναμη τῆς ἀπλῆς κι ἀπέριττης ἀλήθειας των.

Στὶς μαῦρες μέρες τῆς Σκλαβιάς—Ἀρχές τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς. Πολλὴ μαυρίλα πλάκωνε τὶς ψυχές μας.

Βρέθηκα συμπτωματικὰ στὴν Ἀθήνα. Κοντὰ στὴν σωματικὴ μου ἀσθένεια μεγαλύτερη ἀγωνία εἶχα γιὰ τὴν τύχη τῶν μαχητῶν τοῦ ἔθνους ποὺ ὠπισθοχωροῦσαν ἀπὸ τὰ διάφορα μέτωπα μέσα σὲ ἀνείπωτες κακουχίες.

Πικραμένος σερνόμουν μιὰ βραδινὴ

τροφιά του. Μὰ ἔμαθα πῶς τὸν ἔδειρε τὴν ἄλλη μέρα ὁ ξάδερφός του γι' αὐτὸ λέγοντάς του :

—Νέπαι, σκύλ-υιε, ἐμεῖς γιὰ τ' ἐσὲν ἔμνες κακοὶ μὲ τὸν Γέργον κι' ἐσὺ ἐπῆες σὴν χαράν;

Μέσα στοὺς ἤχους τῆς ἀθάνατης ποντιακῆς λύρας τὸ ὄνειρό μου πῆρε σάρκα καὶ ὀστέα. Οἱ γέροι τῆς βραδιάς θυμήθηκαν τὰ νιάτα τους.

—Τῇ σκύλ' τ' ἀφωρισμένον τὸ παιδί. Εἶδες ντ' ἔμορφα ἐκοσκίντισεν-άτον.

Εἶναι περιττὸ νὰ σᾶς πῶ ὅτι τὴν προηγούμενη βραδιὰ τὰ τραπέζια ἦταν στρωμένα στοῦ γαμπροῦ καὶ οἱ λύρες καὶ τὰ ὄργανα σὲ ἐπιφυλακῇ, γιὰ ἕναν γάμο ποὺ δὲν ἐγίνε.

Τώρα ζῶ στὸ χωριό μου εὐτυχισμένος μὲ τὴ γυναῖκα μου καὶ τὸ παιδάκι μου. Κι ὅταν θυμοῦμαι τὴν ἡμέρα κείνη μὲ πιάνουν κάτι γέλια!...

Γιώργος ὁ ἀπαγωγεὺς»

Προσυπογράφω τὴ διήγηση τοῦ Γιώργου, τοῦ Νεοπόντιου «ἀπαγωγέα».

N. K.

ὦρα στὴν ὁδὸ Ἑμμανουὴλ Μπενάκη, πρὸς τὸ προσωρινό μου σπίτι. Σκέψεις θολές βασάνιζαν τὸ μυαλό μου. Ἦταν νὰ τραβήξῃ τόσες φουρτούνες ἢ γενιά μας;

*Εξαφνα ἀκούω πίσω μου μιὰ γνώριμη φωνή :

—Θεοφύλακτε, Θεοφύλακτε.

Γύρισα πίσω κι ἀντικρύζω τὸν φίλο πολιτευτὴ κ. Ἀλ. Παπαθανάση, ποὺ ἔτρεχε νὰ μὲ φτάσῃ. Ἐξομολογοῦμαι τώρα. Δὲν ξέρω γιὰτί μὲ τὸν συνάδελφο αὐτὸν πολιτευτὴ καὶ ἰατρό, χωρὶς καμιὰν ἰδιαίτερη αἰτία, ἐνιωθα σὰν νὰ μὴν ἤμασταν στενοὶ γνώριμοι. Ἐκπληξή μουκανε ἡ ζεστασιά τῆς φωνῆς του.

—Ἀγαπητέ μου Θεοφύλακτε, δὸς τὸ χέρι σου, νὰ σὲ συγχαρῶ. (Μὲ ἤξερε γιὰ φανατικὸ Πόντιο). Εἶμαι γεμάτος ἀπὸ αἶσθημα θαυμασμοῦ γιὰ τὴ ράτσα σας, τὴ συγχαίρω στὸ πρόσωπό σου. Καὶ ξαίρεις τὸ γιὰτί; Χθὲς ἦρθε ὁ ἀνεψιός μου ἀπὸ τὸ μέτωπο. Ὑπόφερε πολλὰ στὴν ὑποχώρηση. Φτάσανε αὐτὸς κι' ἄλλοι, μεσάνυχτα σ' ἕνα ποντιακὸ χωριό, κοντὰ στὴν Πάτρα. Χτυπήσανε στὴν πρώτη πόρτα. Τοὺς ἀνοίξαν. Τοὺς δέχτηκαν σὰν νὰ ἦτανε παιδιὰ τους, ἀληθινὰ παιδιὰ τους. Φαντάσου, μεσάνυχτα πῆγε ἕνα κοριτσάκι μισὴ ὥρα δρόμο νὰ φέρῃ ἀλάτι. Κάμανε ἀλμύρα καὶ πλύνανε τὰ πληγωμένα ἀπὸ τὴν πορεία πόδια ὄλων, τοὺς φιλοξένησαν ἀρχοντικὰ καὶ τὴν ἄλλη μέρα τοὺς κατευοδώσανε.

Μοῦ εἶπε κι ἄλλα κι ἄλλα γιὰ τοὺς

διάμεσους σταθμούς, μὰ δὲν τοὺς ἔχω συγκρατήσῃ στὴ μνήμη μου. Ἀναθάρρεψα γιὰ τὴν τύχη τοῦ ἔθνους μας.

Ὅστοςο δὲν εἶχα τὴν ἐμπνευση νὰ ρωτήσω γιὰ τ' ὄνομα τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ τοῦ Ποντίου ποὺ τοὺς φιλοξένησε. Θὰ παρακαλοῦσα θερμὰ τὸν φίλο πολίτευτὴ κ. Ἀλ. Παπαθανάση νὰ μὲ πληροφορήσῃ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος μου θρῦλος.

Νὰ κι ὁ δεῦτερος :

Νεαρὸς ἀξιωματικὸς ποὺ συνδεότανε στενὰ μὲ ἓναν ἀδερφό μου, γύρευε φιρίφιρὶ τὴν κατοικία μου στὴν Ἀθήνα. Ἦρθε νὰ μ' εὔρῃ καὶ ξανάρθε ὅταν ἤμουν σπιτί. Ἐνδιαφερόταν γιὰ τὸν ἀδελφό μου Γρηγόρη ποὺ ὑπηρετοῦσανε μαζί στὸ Μπέλες ὥσπου χωριστήκανε, γιὰτὶ ἐκεῖνος ἀποσπᾶσθηκε στὸ ἀλβανικὸ μέτωπο.

Ἐλεγε λοιπὸν αὐθόρμητα:

— Ἀποκαλύπτομαι μπροστὰ στὴν ἐθνικὴ ἀλληλεγγύη τῶν Ποντίων. Σ' αὐτὴν χρωστῶ τὴ ζωὴ μου. Ἐπεσα σ' ἓνα χωριὸ ἀλλόξενος. Μὲ πήρανε στὰ σπιτία τους. Μὲ πλύνανε, μὲ καθάρισαν, μοῦ δώσανε δικὰ τους ροῦχα νὰ φορέσω, μὲ φιλοξενήσανε ὅσο ἡρέμησε ὁ καιρὸς καὶ τώρα εἶμαι ζωντανὸς χάρις σ' αὐτούς.

Καὶ μοῦ ὠνόμασε ἓνα χωριὸ τοῦ Κιλκίς, τὸ Μεταλλικὸ.

Τὸν τρίτο θρῦλο τὸν ἀντιγράφω ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἑστία» 27 Μαΐου 1941: Ἀγαπητὴ Ἑστία,

Θὰ ἦτο μεγάλη παράλειψις ἂν δὲν ἐπληροφορεῖτο ὅλος ὁ κόσμος μερικὰς λεπτομερείας γύρω ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τῆς καθόδου τῶν στρατιωτῶν μας τοῦ Ἀλβανικοῦ καὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου. Μετὰ τὴν κόπωσιν εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς κατεδίκασεν ἡ πολυήμερος πορεία ἄνευ τροφίμων καὶ μεταφορικῶν μέσων, σκέπτομαι τί θὰ ἐγίνετο τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν στρατιωτῶν χωρὶς τὴν φιλοξενίαν τοῦ Ἑλλήνος χωρικοῦ καὶ τοῦ Ἑλλήνος ἀστοῦ. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν πρέπει νὰ γνωσθοῦν καὶ νὰ τύχουν τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἀλλ' ὅ,τι ὑπερέβη πᾶν ὄριον καλωσύνης, φιλοξενίας, στοργῆς καὶ θυσίας εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ποντίων πρὸς τοὺς στρατιώτας μας. Δὲν ὑπάρχουν λόγοι ἀνάλογοι πρὸς τὰς θυσίας τὰς

ὁποίας ἔκαναν οἱ καλοὶ μας Πόντιοι χάριν τοῦ στρατοῦ. Δακρύζω καὶ τώρα ἀκόμη ἀπὸ συγκίνησιν μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῆς περιθάλψεως καὶ τῶν περιποιήσεων, τὰς ὁποίας ἐπεδαψίλευσαν πρὸς ὅλους μας. Ἄς εἶναι εὐλογημένοι οἱ καλοὶ μας Πόντιοι, οἱ εὐγενικοὶ, οἱ πονόψυχοι, οἱ ὑπέροχοι Ἕλληνες. Εἶναι ἀξιοὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς Πατρίδος.

Μετὰ τιμῆς

Μ. Πρωτοψάλτης

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὄντας καὶ πρόεδρος τῆς «Εὐξείνου Λέσχης» Θεσσαλονίκης εἶχα παρακαλέσει τοὺς ἐκλεκτοὺς Ποντίους διανοομένους ζεν. Ἀκογλου καὶ Γρηγ. Τηλικίδην νὰ φροντίσουν νὰ καταρτίσουν μιὰν Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία νὰ περισυλλέξῃ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα σχετικὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ διαιωνισθῇ ἡ θρυλικὴ αὐτὴ συμβολὴ τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου στὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν πραγματοποιήθηκε ἡ εὐχή μου ἐκείνη.

Θεσσαλονίκη 6-3-51

Θ. Κ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ

Ἡ σειρὰ αὐτὴ ποὺ ἀπὸ σήμερα πιστατεύουμε πὼς θάχη συνέχεια στὶς σελίδες μας μᾶς θυμίζει ἓνα παρόμοιο περιστατικὸ, ἱστορισμένο ἀπὸ τὸν κ. Βασιλόπουλο, στρατιώτη τῆς Ἀλβανίας, (ὑπάλληλος τῶρα στὸ Ἀνθοπωλεῖο Φλεριανοῦ).

«Ἐκεῖνο ποὺ μοῦ ἔκανε ἐντύπωση καταπληκτικὴ —διηγόταν ὁ κ. Βασιλόπουλος— εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ποντίων, Φαντάσου —ἔλεγε— ἔπεσα σ' ἓνα χωριό. Τὸ πρῶτο καλύβι ποὺ ἀντάμωσα κατάκοπος μὲ ὑποδέχτηκε μὲ συγκινητικὴ στοργή. Ἦταν ἓνας γέρος Πόντιος. Μὲ πῆρε μέσα, μ' ἔλουσε, μὲ τᾶϊσε, μὲ ἐφωδίασε μὲ λίγα ἀπὸ τὰ φτωχικά του ἀποθέματα. Καὶ ὅταν ἤθελα νὰ φύγω μὲ κοίταξε μ' ἓνα θλιμμένο βλέμμα, εἶδε τὰ τραγικὰ κουρέλια μου, μὲ πῆρε ξανὰ μέσα καὶ μοῦ εἶπε:

— Παιδί μου, δυὸ σακάκια ἔχω, τῆς κακῆς ὥρας καὶ τὰ δυό. Αὐτὸ ποὺ φορῶ εἶναι τὸ χειρότερο. Πάρε αὐτὸ ποὺ κρέμεται σ' ἐκεῖνο τὸ καρφί.

Καὶ μοῦδωσε νὰ βάλω τὸ μοναδικὸ σακάκι του, ἴσως τὸ γιορτιάτικό του.

— Τί νὰ σοῦ πῶ, ἐπρόσθεσε, τί νὰ σοῦ πῶ! Ἄλλοι ἄνθρωποι εἶναι αὐτοὶ οἱ Πόντιοι, ἄλλοι ἄνθρωποι!..

N.K.

ΝΕΟΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ὁ πόνος τῆς μάνας

Ἔνα σὲ εἶχα, παιδάκι μου, ναί, μόνο, ἔνα,
 (Ἐσένα,
 μὰ κάποια μέρα μοῦ ἔφυγες, χρυσούλη μου,
 (στὰ ξένα.

Εἶχες τὸν πόνο στὴν καρδιά καὶ τὴν ψυχὴ θλιμμένη
 ποὺ ἔφευγες καὶ μ' ἄφηνες ἄρρωστη, πικραμένη.
 Σὲ βλέπω, ἀγοράκι μου, σὰν νᾶναι κείνη ἡ μέρα.
 Θυμοῦμαι τὴ φωνούλα σου. Μὲ φώναζες «μητέρα».
 Εἶχες τὴν ὄψη θλιβερή, τὰ μάτια δακρυσμένα,
 τὸ κεφαλάκι σου σκυφτό, τὰ χεῖλη σφραγισμένα.
 Εἶναι πικρὴ ἡ ξενιτιά, πικρὴ, φαρμακωμένη,
 καὶ σφίγγω τὴν καρδούλα μου, παιδί μου, πονεμένη.
 Ὅμως στῆς μάνας τὴν καρδιά ἀνθεῖ γλυκιὰ ἡ ἐλπίδα
 τοῦ γυρισμοῦ κι ὀλόξεστη σὰν τοῦ ἡλιοῦ ἡ ἀχτίδα.
 Ἦμουν γενναία πάντοτε κ' εἶχα μεγάλο θάρρος,
 μὰ ὁ χωρισμὸς μάνας καὶ γιοῦ δὲν μοιάζει μὲ τοὺς ἄλλους.
 Εἶναι ἀβάσταχτος καημὸς νὰ μένη ἡ μάνα μόνη
 ὅλημερίς κι ὅλονυχτὶς πικροὶ τὴν δέρνουν πόνοι!
 Ἐγὼ ποὺ εἶχα πάντοτε χαμόγελο στὰ χεῖλη
 δὲν βλέπω πιά στὰ μάτια μου τριαντάφυλλα τ' Ἀπρίλη.
 Τὰ μάτια μου δάκρυα τὰ σφαλοῦν, δάκρυα τὰ ξανανοίγουν
 καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν καρδιά οἱ πόνοι μοῦ τὴν πνίγουν.
 Τ' εἶναι, παιδί μου, ἡ ζωὴ, ποιά εἶναι τὰ καλὰ της
 ὅταν ἡ μάνα δὲν μπορεῖ σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά της
 νὰ σφίξη τὸ μονάκριβο παιδί της καὶ νὰ λήη:
 «νὰ σὲ χαρῶ, ἀγόρι μου» κι ἀπὸ χαρὰ νὰ κλαίη.
 Μόνο ἡ ἐλπίδα στὸ Θεὸ μὲ κάνει νὰ γελάω
 καὶ ποῦ καὶ ποῦ ἡ ἄμοιρη τὸν πόνο νὰ ξεχνάω.
 Σ' αὐτὸν ἐλπίζω κ' εὐχομαι γερὸ νὰ σὲ φυλάη
 καὶ μένα ἀπ' τὸν πικρὸ καημὸ μακριὰ νὰ μὲ κρατάη.
 Μιὰ μέρα θ' ἀνταμώσουμε καὶ ἄντρα θὰ σὲ δῶ
 καὶ τότε πιά λίγο κ' ἐγὼ πιστεύω θὰ χαρῶ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΧΑΤΖΗΚΙΔΟΥ

Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Α Α Ν Ε Κ Δ Ο Τ Α

«Καὶ κα-τα-πε-τάν-νυ-ται ἡ αὐλαία»

Ο ΦΙΛΟΣ μου ὁ Κ. ἦταν ἓνας εὐσυνειδητος ἐρασιτέχνης. Ἦτανε ψηλός, σωματώδης καὶ εἶχε βροντερή—«θεατρική»—φωνή! Ἦτανε μ' ἄλλα λόγια κομμένος καὶ ραιμμένος γιὰ πρωταγωνιστής! Εἶχε πολλές συμπάθειες στὸ κοινό, πού συνήθως τοῦ ἀρέσουνε «οἱ ἐντυπωσιακὲς ἐξάρσεις».

Σὲ μιὰν ἀπὸ τίς πολλές του ἐμφάνσεις «ἡ θεατρικὴ Ἱστορία» τοῦ χωριοῦ μας—ἡ ἱστορία γίνεται στὴν Κρώμνη—ἐσημείωσε μιὰν ἀπὸ τίς ἄθελες ἀλλὰ καὶ πὺ «παταγώδεις» ἐπιτυχίες του!

Λυποῦμαι πού δὲν θυμοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ ἔργου. Ὡστόσο θυμοῦμαι πῶς στὸ τέλος τοῦ τυπωμένου βιβλίου ἦτανε γραμμένη—κατὰ τὴν τοτινὴ συνήθεια—μὲ πλάγια τυπωμένα γράμματα ἡ φράση:

—Κ α ἰ κ α τ α π ε τ ᾶ ν ν υ τ α ἰ ἡ
Α ὐ λ α ῖ α .

Τὸ ἔργο τελείωνε μὲ μιὰ ἐντυπωσιακὴ ἐμφάνιση τοῦ πρωταγωνιστῆ. Ὁ φίλος μου ὁ Κ. στὶς πρόβες συνήθιζε νὰ τὴ λήη κάθε φορὰ πού τελείωνε τὸ ἔργο, συνοδεύοντάς τὴν μὲ μιὰν ἡγεμονικὴ, κατὰ τὸ ρωμαϊκὸ τρόπο, χειρονομία.

Δὲν φανταζότανε ὥστόσο ὁ φίλος μου τὴν κωμικοτραγικὴ συνέχεια τοῦ ἀστείου του.

Στὴν παράστασι τοῦ ἔργου ἡ σάλα ἦτανε γεμάτη. Τὸ ἔργο παίχθηκε καλὰ. Στὸ περίφημο φινάλε τοῦ πρωταγωνιστῆ ὁ καλὸς μας φίλος μὲ «τὴ ρωμαϊκὴ χειρονομία» ἀποξεχάστηκε ὁλότελα. Κ' ἐνῶ δακρύβρεκτα τὰ μάτια ὅλων παρακολουθοῦσαν τὴν τραγικὴ καὶ δραματικὴ του ἔξαρση, αὐτὸς ἐξεσφενδόνισε μὲ «στεντορείαν φωνήν» (ὅπως ἔλεγαν τότε) τὴν περίφημη φράση:

—Κ α ἰ κ α τ α π ε τ ᾶ ν ν υ τ α ἰ ἡ Α ὐ λ α ῖ α !...

Γέλια ἀνάμικτα μὲ χειροκροτήματα ἐκάλυψαν τὴν ἐπίμαχη φράση.

Τὰ γέλια ἔκαμαν τὸν εὐσυνειδητο ἐρασιτέχνη νὰ ξυπνήσῃ, Ἐμεινε σὰν στήλη ἄλατος ὅταν ἀντελήφθῃ τὸ κωμικοτραγικὸν του πάθημα.

Ἀπὸ τότε ὁ φίλος μου θυμᾶται μὲ «ἀνατριχίλα» τὴ «μεγάλῃ» του ἐκείνῃ θεατρικῇ ἐπιτυχίᾳ.

(Εἶναι γέρος πιά καὶ δὲν τὸν νιάζει).

Ο ΠΑΛΙΟΣ

Συλλάβετέ τον τὸν ἄπιστον!

Στὰ 1927 ὁ Θεατρικὸς "Ὀμιλος τοῦ Νοβορωσίσκ (Καύκασος) ἔδινε τὸν «Ἄθανάσιο Διάκο» στὴν Κρίμσκαγια. Στὴ μέση τῆς 2ας πράξεως τὴ στιγμὴ πού ἡ μητέρα τοῦ Διάκου γονατιστὴ ἱκετεύει τὸν Ὀμέρ Βρυώνη νὰ λυπηθῇ τὸ γιό της καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερο, κι' ὁ παστᾶς ἀρνεῖται, ἀκούσθηκε μιὰ ἀγανακτισμένη φωνὴ ἀπὸ τὴν πλατεῖα:

—Σκύλ' υἱέ, ἀτόσα παρακάλια ἐφτάει—
σε ἡ γραῖα, κι' λυπᾶς' ἄτεν;

Ὁ Μιλτιάδης Παπαδόπουλος, πού ὑπεδύετο τὸ ρόλο τοῦ Ὀμέρ Βρυώνη—παλιὸς πεπειραμένος ἐρασιτέχνης—δίχως νὰ χάσῃ τὴν ψυχραιμία του καὶ σὰν συνέχεια τῆς σκηνῆς ἐκείνης σηκώθηκε ὀρθίος καὶ μὲ μιὰ μεγάλοπρεπη χειρονομία βροντοφώνησε δείχνοντας μὲ τὸ χέρι πρὸς τὴν πλατεῖα:

—Στρατιῶται, συλλάβετε αὐτὸν τὸν ἄπιστο καὶ ὀδηγήστε τὸν ἐνώπιόν μου. Μὲ τὴν κεφαλὴν του θὰ πληρώσῃ τὴν ὕβριν τοῦ αὐτῆν!

ΒΛ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα

Γιὰ τὸν αἰείμνηστο Γεώργιο Φωτιάδῃ—γιὰ τὰ περισπούδαστα ἔργα τοῦ ὁποίου ἔγραψαν στὸ «Ποντιακὸν» οἱ κ.κ. Ι. Παμπούκης καὶ Στ. Κανονίδης—θυμήθηκα ἓνα ἀνέκδοτό του τὴν ἐποχὴ πού ἔδινε τίς διδακτορικὲς του ἐξετάσεις στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὰ 1899 ἃν θυμοῦμαι καλὰ.

Οἱ ἐξετάσεις τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἦτανε διαφορετικὲς ἀπὸ τίς τωρινές. Μόνο τὸν τελευταῖο χρόνο τῶν σπουδῶν τους ἔδιναν τίς τελικὲς ἐξετάσεις οἱ φοιτητές, κι' ὄχι κάθε χρόνο, ὅπως τώρα.

Οἱ ἐξετάσεις δίνονταν κατὰ ζεύγη, ἀνὰ δυὸ δυό. Συνήθως ἦτανε φίλοι οἱ δυὸ ὑποψήφιοι διπλωματοῦχοι. Μελετοῦσαν ὅλο τὸν καιρὸ μαζὶ καὶ ἦσαν σχεδὸν πάντοτε ἰσοδύναμοι. Κι' ὅταν τύχαινε νὰ ἀπαντήσῃ ὁ ἓνας ὄχι καλὰ ἐπηρέαζε στὴ βαθμολογία καὶ τὸν ἄλλο.

Ὁ Φωτιάδης μελετοῦσε μ' ἓνα φίλο του ἐπίσης ἐπιμελῇ ὅπως αὐτός. Μὰ ἡ κακὴ ὥρα τὰ ἔφερε νὰ πεθάνῃ τίς τελευταῖες ἐκεῖνες μέρες πρὸ τῶν ἐξετάσεων

Ἀπήχσεις τῆς προσπάθειάς μας

«ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ»

Μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ὁ κ. **Κλέαρχος Μιμίκος**, ἓνας πολὺ γνωστὸς κι' ἐξαίρετος πνευματικὸς ἄνθρωπος, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα», ποὺ δὲν συνηθίζει νὰ κολακεύη, δημοσίεψε στὴν ἐφημερίδα «Πρῶτα τῆς Δευτέρας» (2-4-51), στὴν εἰδικὴ στήλη του, τὸ παρακάτω σημείωμα, γραμμένο μὲ τὴν αὐθόρμητῃ διάθεση τοῦ λεπτοῦ καὶ καλλιεργημένου ἀνθρώπου. Τοῦ χρωστοῦμε διπλὴ χαρά. Πρῶτα γιὰ τὰ γεμάτα συμπᾶθεια λόγια του κ' ἔπειτα γιὰτὶ θέλησε ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὴ μικρὴ μας προσπάθεια μὲ τὸ καλόκαρδο ἐκεῖνο ἐνδιαφέρον ποὺ δὲν ἀφθονεῖ ἀτυχῶς στὸν τόπο μας.

«Μ' ἐνδιαφέρον περισσὸ φυλλολογῶ τὰ ἔξι ὥς τώρα φυλλάδια ἐνὸς ὀλιγοσέλιδου, μικροῦ, μὰ πολὺ συμπαθητικοῦ περιοδικοῦ, ποὺ συμπληρώνει τὸ α' ἐξάμηνο τῆς ἐκδόσῃς του.

»Εἶναι «Τὸ Πόντιακόν», περιοδικὴ ἐκδοσὴ ποὺ ἀναφέρεται καὶ ἀναπτύσ-

ὁ φίλος του. Τί νὰ κάνη. Ἀναγκάσθηκε νὰ πάρη γιὰ σύντροφο στίς ἐξετάσεις του ἓναν ἀπὸ τοὺς «ἰσοβίους» φοιτητάς.

Παρουσιάσθηκε λοιπὸν μ' αὐτὸν στίς ἐξετάσεις. Στὸ μάθημα τοῦ μεγάλου ποινικολόγου Ἀρ. Κρασᾶ. Πρῶτος ἐρωτήθηκε ὁ «ἰσόβιος» φοιτητής. Μὰ παρ' ὅλον τὸν σεβαστὸν ἀριθμὸ τῶν φοιτητικῶν του ἐτῶν ἀποδείχθηκε «τοῦβλο» σωστό! Ὁ Κρασᾶς τὸν ἀπέρριψε κ' ἐτοιμάστηκε νὰ φύγῃ. Μὰ ὁ Φωτιάδης τότε τοῦ λέγει:

—Κύριε καθηγητά, ἐξετάστε καὶ μένα. Ἐγὼ μελέτησα.

—Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα! τοῦ ἀπάντησε λακωνικὰ ὁ καθηγητής.

Τί εἶχε συμβῇ; Ἐξετάζοντας τὸν πρῶτο ὁ Κρασᾶς ἔκαμνε κάπου κάπου ἐρωτήσεις καὶ στὸ Φωτιάδῃ, στίς ὁποῖες αὐτὸς εἶχε ἀπαντήσῃ ἐπιτυχῶς. Ἀπὸ τίς λίγες ἐκεῖνες ἀπαντήσεις ὁ καθηγητῆς εἶχε βγάλει ἤδη τὰ συμπεράσματά του. Τὸν ἐβαθμολόγησε μὲ «Ἀριστα» ὁ αὐστηρὸς καὶ πολὺ φειδωλὸς στοὺς πρώτους βαθμοὺς ἀείμνηστος Κρασᾶς.

Γ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ

σει τὴν πνευματικότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου, μὲ τὴ φροντίδα δυὸ ἀξίων καὶ ἀφοσιωμένων στὸν Πόντο πνευματικῶν ἀνθρώπων του, τῶν κ. Γ. Λαμψίδη καὶ Ν. Καπνᾶ.

»Πόση ἀγάπη, πόσος ζῆλος, πόση λαχτάρᾳ ξεχειλίζουν μέσ' ἀπὸ τοῦτο τὸ μικρὸ περιοδικό! Καὶ μὲ τί αἰσθήματα ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑπερηφάνειας καὶ στοργῆς παρακολουθοῦνται: ἐκεῖ μέσα κ' ἐνισχύονται οἱ ὁποιοσδήποτε προσπάθειες, ἰδίως τῶν νέων τοῦ Πόντου, στὸν κύκλο τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης τῆς ἐπιστήμης, μὰ καὶ τῆς τοπικῆς ζωῆς ἀκόμη!

»Ὁ σκοπὸς τοῦ «Ποντιακοῦ» — ὅπως ὀρθὰ τὸν τονίζουν καὶ οἱ ἐκδότες του— δὲν εἶναι νὰ συντηρήσῃ μονάχα ὅ,τι πολιτισμένο καὶ ἀξιοῦ ἔχουν πλάσει τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Πόντου καὶ πού, μὲ τοῦ καιροῦ τὸ πέρασμα, ἐγινε παράδοση καὶ διδασκα· ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ προωθήσῃ, νὰ τὸ ἀναπτύξῃ. Καί, ἀκόμη, νὰ βοηθήσῃ τοὺς νέους ἀνθρώπους τοῦ Πόντου, ὅσοι ἔχουν προικιστῇ μ' ἓνα πνευματικὸ ἢ καλλιτεχνικὸ χάρισμα, νὰ τὸ ἀσκήσουν, νὰ τὸ ἀναπτύξουν—νὰ ἐξελιχτοῦν σὲ σοβαρὰ ἐπιτεύγματα.

»Πόσες, ἀλήθεια, εὐγενικὲς διαθέσεις, πόσες ὠραῖες ἐκδηλώσεις ἀδερφώνονται μέσα στὰ φυλλάδια τοῦ «Ποντιακοῦ»! Καὶ μὲ τί γοῦστο, πόσο προσεχτικὰ ἐμφανίζονται ὅλες: τὰ ἄρθρα, τὰ λογοτεχνήματα, τὸ καλλιτεχνικὸ ρεπορτάζ, τὰ ἱστορικὰ μελετήματα, ἡ κριτικὴ, ὅλα οἰκονομοῦνται μέσα στὸ μικρὸ χῶρο καὶ ὅλα τὰ θωπεύει τὸ θερμὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐκδοτῶν τοῦ περιοδικοῦ.

»Μικρὸς ὁ χῶρος, ἀλλὰ γεμάτος ἀλήθειαν, ἀγνότητα, πατριωτισμό, ζωηρότητα, γίνεται μιὰ σεμνὴ κυψέλη ἐργασίας, καὶ προκοπῆς καὶ ἀποβαίνει χρησιμὴ καὶ ἀποδοτικὴ, ἔχοντας συνάμα τ' ὠραῖο προνόμιο νὰ διατηρῇ τὴ φλόγα καὶ τ' ὄνομα τοῦ ἀθάνατου ἑλληνικοῦ Πόντου. Καὶ γι' αὐτὸ ἀξίζει ἡ προσπάθεια τοῦ «Ποντιακοῦ» νὰ ὑποστηριχθῇ ἀπ' ὅλους.

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΜΙΜΙΚΟΣ

ΕΝΑ ΚΑΘΕ ΤΟΣΟ

Τ Α Κ Α Π Ν Α

Εϋθυμη κ' ἐπικάιρη σκηνή

ΠΡΟΣΩΠΑ : Πατέρας—Μητέρα—Κόρη—Γείτονας

Κάτω ἀπὸ στέγες μέσα σὲ χωριάτικες μικρὲς ἀποθήκες περιμένουν ἐναγώνια τὰ πυρόξυθα, χρυσαφιά σαντάλια ἢ τὰ καλοβλῆμενα παστάλια τοῦ καπνοῦ τὸν ἀγοραστή πού θὰ τὰ δώσῃ τροφή στίς μηχανές γιὰ νὰ μᾶς προσφέρουν τὰ φρέσκα μυρωδάτα τσιγάρα.

Ἕνας ὁλόκληρος κόσμος ἔχει δέσει τὴν τύχη του μ' αὐτὸ τὸ χρυσαφί, τὸ ρυτιδωμένο φύλλο, πού κλείνει μέσα του τόσους κόπους καὶ τόσες ἐλπίδες. Μ' αὐτὸ θὰ τραφῇ τὸ σπίτι, μ' αὐτὸ θὰ ντυθῇ ἡ οἰκογένεια, μ' αὐτὸ θὰ τελειώσῃ κάποιο τρυφερὸ εἰδύλλιο καὶ μ' αὐτὸ θὰ κλείσῃ κάποιο χρέος. "Ὅπως κρέμεται τὸ σαντάλι τοῦ καπνοῦ ἀπ' τὸ σκουριασμένο καρφί ἔτσι κρέμονται ἀπ' αὐτὸ οἱ προσδοκίαι τῆς οἰκογένειας, ἡ ζωὴ τῆς ἡίδια. "Ὅμως τὰ καπνὰ περιμένουν, περιμένουν τὸν... νυμφίον πού ἀργεῖ νὰ φανῇ...

Μὰ ἐλᾶτε μαζί μας σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ καπνοχώρια πού ἀφθονοῦ εἶναι σκορπισμένα στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους τῆς Βόρειας Ἑλλάδας... Ἐλᾶτε νὰ μπῆτε στὸ σπίτι ἐνὸς ἀγρότη μας :

Δωμάτιο χωρικοῦ σπιτιοῦ.—Βράδυ.

(Ἀπ' ἔξω ἀκούγεται μιὰ παρέα πού τραγουδᾷ μὲ λύρα):

Ἀγάπα—με, ἀγάπα—με ἄμον ντὸ ἀγαπῶσε-σε
ἔσὺ ἐμὲν ξαῖ πὰ κὶ τσιεῖς, ἄμὰν ἐγὼ
πονῶ-σε

ΜΗΤΕΡΑ : (Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ δωμάτιο) : Νασὰν ἀτοίντς, ἐνέσπαλαν τὸ χρέος τῇ κυροῦ-ἀτούν κ' ἐντόκαν—ἀ ἔξ'.

ΚΟΡΗ : Γιατί, μάννα ἔμορφα τραγουδοῦν... "Εὐ' ἀπέσ' καὶ τῇ Παλάσας ὁ γιόν, ὁ Χριστάκης.....

ΜΗΤΕΡΑ : Τὴν λαλίαν ἀτ' πὰ πῶς ἐγροικᾷς... Νασὰν ἐσέν...

ΚΟΡΗ : Μάννα, ντὸ λές νὰ ἔξερα... Γιατ' ἐκεῖνο δὲν κὶ θέλω τιδὲν νὰ λέγω... Κάτ' θὰ εὕρισ' καὶ θὰ λές... Νὰ ἐπόρνες τὸ στόμσ-μ πὰ θὰ ἐτσούπωνες.

ΜΗΤΕΡΑ : Μὴ τσιαίεις, δὲν κ' εἶπα. Ἀτώρα ἐγνεφίεις καὶ τὸν κύρη-σ π' ἐκοιμέθεν ἀτουκά... Καλά, δὲν κ' εἶπα-σε.

ΠΑΤΕΡΑΣ : (Ζυπνῶντας) Ἀσ' ἐγνέφσα λές-ἀ. Ντὸ ἐν' καὶ τσαίζετεν, ντὸ ἐπαθέτεν ξάν... Ἐθαρεῖς συνυφάδια... Ἀτοῖν οἱ παλαλοὶ πὰ ποῖος εἶν' πού τραγωδοῦν τὴν νύχταν.

ΜΗΤΕΡΑ : Κ' εἰξέρω, σποταλεμέν' ἀνθρῶπ'... Νὰ ἔλεες ἐπουλέθαν τὰ καπνὰ, ἔ ἀτότε εἶχαν δίκαιον...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Κιὰ ἔμαθαν πῶς θὰ πουλίγουνταν...

ΜΗΤΕΡΑ : Θὰ πουλίγουνταν;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ναί, ἀέτς εἶπεν ὁ Παπαντρέας.

ΜΗΤΕΡΑ : Ὁ Παπαντρέας πὰ ποῖος ἐν'; Ἀσὸ χωρίον-έμου ἐν';

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἀτὸς ἀσὴν Ἀθήναν...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἀπαδὰ ὡς τὴν Ἀθήναν ἐγνωρίεις ἀνθρώπο'. Ἡμαρτα. ἡμαρτα, ντὸ πολλὰ ἐξέρτς...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Νέμωρη, ντὸ λές; Τὸν Παπαντρέαν πὰ ἂν κ' εἰξέρω, τίναν ἐξέρω; Τεμιάκ χαῖβὰν ἐπαῖρες-με; Ἀ κακόν! Ἐφημερίδες κὶ δεβάζω;

ΚΟΡΗ : Μάννα, ἀτὸς ἐν' τρανὸς σὴν κυβέρνησιν σὴν Ἀθήναν... Ἐσὺ ἔθαρεῖς...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἀτέ μέ τ' ἀχούλια-τς, ἐγὼ δὲν κ' εἰξέρω, ὁ νοῦς-ἰμ' δὲν κὶ κόφτ... Γιὰ πέ-με ἄς λέγω-σε ὄντι θέλτς... Ὁ Παπαντρέας ἐπῆγ' σὴν Γερμανίαν γιὰ τὰ καπνὰ... Ἀρ ἐγροῖκες;

ΜΗΤΕΡΑ : Ἀρέτς πέτεν... Ἡμαρτα, ἐποίκετεν-ἐμὲ τσιπ ζάντεναν... Καλάτσε-φον ὀρθά... Θὰ πουλίγουνταν τὰ καπνὰ;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἀρ' θὰ πουλίγουνταν εἰπαν... Θὰ παίρη-ἀτα ἡ Γερμανία...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐμορφα, ἀτὸ τσιπ ἔτον.

ΚΟΡΗ : Μάννα, ἔλα ἄς φιλῶ-σε... Ἀσὴν χαρὰ-μ κ' εἰξέρω πῶς εἶμαι...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Συμέλα, μ' ἀγληγορεῖς... Ἀκόμαν μὴ θήκσ' τὸ τηγάν καὶ τὰ ψάρια σὴν θάλασσαν... Ἀς τεροῦμε... Χὸς οἱ ἐμπόρ' κ' ἔρθαν σὴν πόρταν...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἀμον μουτουρούμσ' πῶς

είσαι :... Ἐξερεις ἀοῖκον πρᾶμαν καὶ τὸ στόμα-σ' κ' ἐνοιγες νὰ ἔλεες τιδέν... Ἀρ' ἄς εἶν' καλὰ τὰ παιδία π' ἐτραγώδισαν κ' ἐγνέφες κ' ἐνοιγες τὸ στόμα-σ'.

ΠΑΤΕΡΑΣ : Καὶ ντὸ θὰ ἔλεγα-σε. Γιὰμ ἔσνε ὁ πρόεδρον τῇ χωρὶ κ' ἐπρεπεν νὰ μαθάντ'-ἄτα...

ΚΟΡΗ : Κι ἀτὸ ἐμᾶς πὰ ἐνδιαφέρ', πατέρα, ἀτὸ μόνον τὸν πρόεδρον κι λέγνα... Ἐ, ἀτώρα πέ-μας, πότε θὰ παίρν-ἄτα.

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἐ, ἀτὸ κ' ἐρώτεσα... ἐνέσπαλα... Αὐριον παίρω σὸ τηλέφωνον τὴν Γερμανίαν κ' ἐρωτῶ...

ΜΗΤΕΡΑ : Πάντα θὰ λές τὸ ἀνάποδον... Ἀσ' ἐγνώρτσα-σε κιὰν ἄετς τέως καὶ ἀσκεμόστομος ἔσνε...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Κ' ἔξερα νὰ μαθάνω τερτίπια καὶ νὰ καλοπιάνω-σε. Ἐθαρεῖς τῇ βασιλέα ἢ θαγατέρα...

ΚΟΡΗ : Ἀρ' χασέστεν-ἄτὰ ἀτώρα... Πατέρα ἄκσον, ὄνταν πουλοῦμε τὰ καπνά... (κομπιάζει)

ΠΑΤΕΡΑΣ : Κ' ἐπεκεῖ ; Ντὸ κρύφς-ἄ ἀφκὰ σὴν γλῶσσα-σ' ;

ΚΟΡΗ : Κι θὰ κατηβαίνωμε σὴν Θεσσαλονίκην ;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἄ δουλείαν, ντὸ θὰ ἐφτᾶμε σὴν Θεσσαλονίκην ;

ΚΟΡΗ : Νὰ παίρω ἕναν φυστὰν ζωρζέταν...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Πῶς εἶπες-ἄ ; Ζωρζέτον ; Ἀτὸ πολλὰ ζορλὶν ἔν'.

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐγὼ-πὰ θέλω ἕναν μάλλινον... Ἐναν χρόνον φορῶ ἀβοῦτο τὴν φανέλλαν.

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἄλλο ντὸ θέλετεν ; Ὅντι θέλετεν, γράψον-ατο, Συμέλα, νὰ μὴ ἀνασπάλωμ' ἄ.

ΚΟΡΗ : Νὰ ἐλέπς ντ' ἔμορφον φουστὰν θὰ ἵνεται... θὰ παίρω κ' ἕναν ζευγὰρ γοβάκια...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἀτὰ πὰ ντὸ εἶν ; Ἄ, θὰ παλαλοῦμαι... Γοβάνια εἶπες ;

ΚΟΡΗ : Ἀτὰ εἶν' παπούτσια... Κ' ἐξέρτς ντ' ἔμορφα εἶν' ;

ΜΗΤΕΡΑ : Παπούτσια εἶπες, ἐγὼ πὰ θέλω, ἀβοῦτα ἄλλο κι φορίζουνταν... Ἀρ' ὄνταν θὰ παίρωμε, οὐλῖα μίαν ἄς παίρωμ-ἄτα... Συμέλα, γιὰ τὰ παράθυρα πὰ μ' ἀνασπάλτς τὰ κουρτίνας.

ΠΑΤΕΡΑΣ : Τὸν λύκον ἐτραβαγγέλιζαν-ατον κ' ἐκεῖνος ἔλεεν «τῇ ποπᾶ τὰ πρόβατα ποῦ εἶν' ;» Ἀρ' ἐσεῖς πὰ ἀτώρα τὸ ἴδιον ἐφτᾶτεν...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐγὼ ἐξέρω-σε ντὸ ἄμελος εἶσαι... Καμμίαν κ' εἶπες νὰ νουνίης γιὰ

τὸ σπῖτ'... Κ' εἶπες κορίτσ' ἔχομε, ἄς τεροῦμε καὶ κάτ' ἐφτᾶμ'-ἄ...

ΚΟΡΗ : Καμμίαν ἐγὼ δὲν κ' ἔχω... Οὐλῖα τὰ κορίτσια φοροῦν κι ἀναλλάζνε κ' ἐγὼ εἶμαι μὲ τὰ παλαιά...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Ἐπαλαλῶθετεν ; Ἀκόμαν δὲν κ' ἔν' σὴ μέσην κ' ἐσεῖς ἐρχίνεσετεν... Ἄ δουλείαν... Ντὸ ἐνοιγα τὸ στόμα-μ'.

ΜΗΤΕΡΑ : Πάντα ἄετς ἐφτᾶς καὶ καμμίαν δὲν κ' ἐποροῦμε νὰ παίρωμε... Χαρτσέφκουνταν τὰ χρήματα κ' ἐμεῖς ἀπομένομε τσιπλάχ...

ΚΟΡΗ : Γιόχ, ἀτώρα θὰ κατηβαίνωμε σὴν Θεσσαλονίκην καὶ θὰ ψωνίζωμε... Πατέρα, ὅ,τι θέλτς πέ, ἐγὼ κ' ἡ μᾶνα-μ θὰ πᾶμε...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Τὸ κακὸν ντὸ ἐπαθα... Τὰ ξερά καπνὰ ἀκόμαν σαντάλια κρεμάγουνταν κ' ἐκεῖν' ἐτοιμάγαν νὰ πᾶγνε νὰ ψωνίζνε... Ἡμαρτα. Θεέ-μ', ἡμαρτα. Ἐλα δῶς-ατς ἀγούλ...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἀτὰ ἐμεῖς κι ἀκούγομ'-ἄτα... Ἀτώρα τὸ φύλλον ἔλλαξεν... Θὰ παίρωμε τὰ παράδες καὶ θὰ πᾶμε...

ΚΟΡΗ : Θὰ κάθουμε καὶ δυὸ-τρία ἡμέρες ἐκεῖ καὶ θὰ ἐρχουμε...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Θὰ παλαλοῦμαι... Ἐσεῖς ἀπόψ' ἐχάσετῖα τα. Ἀνάθεμα ἐκεῖντς τῇ τραγωδιάνους π' ἐγνέφσαν-εμε κ' ἐνοιξα τὸ στόμα-μ' νὰ λέγω σας κάτ'... Ἀπὸ τῶρα θὰ κλειδῶν'-ἄτο...

ΓΕΙΤΟΝΑΣ : (Ἀκούγεται ἀπ' ἐξω) : Κυριᾶκο, ἐ Κυριᾶκο...

ΠΑΤΕΡΑΣ (Φωνάζει ἀπὸ μέσα) : Ἐλα, Γοργόρ, ἔλα ἀπές...

ΓΕΙΤΟΝΑΣ : (Μπαίνει). Καλησπέρα-σουν... Ντ' ἐφτατεν... Κ' ἐμαθετεν τιδέν ;

ΟΛΟΙ : Καλησπέρα.

ΜΗΤΕΡΑ : Ντό, γιὰ τὰ καπνά ;

ΓΕΙΤΟΝΑΣ : Ναὶ γιὰ τὰ καπνά... Θ' ἀργῆζνε λέγνε νὰ πουλίζουνταν...

ΠΑΤΕΡΑΣ : Δόξα σοι ὁ Θεός, εὐχαριστῶ-σε, Θεέ-μ' νὰ φιλῶ τὰ ποδάρια-σ'...

ΓΕΙΤΟΝΑΣ : Ντό λές, Κυριᾶκο, ἐπαλαλῶθες ;

ΠΑΤΕΡΑΣ : Γιόχ, κ' ἐπαλαλῶθα... Ἀπόψ' ντὸ ἐπαθα, ἐσύ πὰ θὰ εὐχαριστήγουςουν, ποῦ κ' ἐπαίρεν' ἡ Γερμανία τ' ἐμέτερα τὰ καπνά. (Στὶς γυναῖκες) : Ἀρ' ἀτώρα δεβᾶτεν σὴν Θεσσαλονίκην κ' ἐπάρτεν ζωρζέτον καὶ γοβάκια καὶ γοβάνια, ἀρ' δεβᾶτεν... Δοξάζω-σε, Θεέ-μ, ποῦ κι' ἐπουλέθαν τὰ καπνά...

ΜΗΤΕΡΑ : Ἐπαλαλῶθεν. Ἀοιλλοὶ ἐμᾶς.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ : Κυριᾶκο, τ' ὁσπῖτ-εμουν (Συνέχεια στὴ σελ. 184)

Ἡ Παλάσα ἡ Μολυβοῦ**ΤΟ ΠΕΡΙΦΤΕΡΟΝ**

ΚΙΑ νὰ μὴ λέγω. Ὅψὲ ἐπῆγα σὴν Ἀνθήνανμὲ τὴν Θυμίαν τῇ Τιβτικί-δη. Κάι' πασμὰδες θ' ἀγόραζεν γιὰ τὸ χωρίον, καὶ ἐπῆρεν κ' ἐμέν. Ἡ τσόπια-τε γομάτον παράδες, κ' ἐκείνε μαναχέσα κ' ἐγροικᾷ νὰ ψωνίζ'.

Νείσε, ἀπαδὰ ἐπῆγαμ', ἀπακεῖ ἐπῆγαμ', ἐπαίραμε ντὸ θ' ἐπαίρναμε, καὶ ἀρτοῦκ ἐπῆραμε τὸν ρδόμον νὰ ἐμπαίνωμε σ' αὐτοκίνητον καὶ κλώσκουμες ὀπίσ'.

Σήτια πᾶμε, ἀφώραχτα, κάποιος κουίζ'-με.

—Πάλασα, Πάλασα!...

Τερῶ ὀλόγερα, κανὰν κ' ἐλέπω, ὄλ' πὰ ξέν'. Ζὰν ἀκούω :

—Παλάσα!...

Ὅντας γυρίζω καὶ τερῶ, μῶ τὸ νόμο-σ'!... ἐχπαράγα. ντὸ νὰ ἐλέπω! Ἡ Συμέλα τῇ Κατσορτανίδῃ τερεῖ-με καὶ γριντσών' ἀπὲς ἄσὸ τρυπὶν τῇ περιφτερῇ.

—Ἀναθεμά-σε, λέγ' ἀτεν, ἀτὸ κοτσιὰ περίφτερον πῶς ἐπασάρεψες καὶ ἐσκεπάες-ἀτο, ἄτσαπα ἐγροικᾷς καὶ ἐβγαίντς ἀπ' ἀτοῦ πὲς ;!

Ἀχὰ ἰστέ, ἐσὺ ἐστὰ καὶ τέρεν! Ἀ-γράμματος γυναῖκα ἐπασάρεψεν καὶ ἐσῆβεν ἀπὲς σὸ περίφτερον καὶ πουλεῖ τῇ κόσμου τὰ παλαλίτσας κι ἄσ' ὅλον ἀπὰν πὰ τὰ φημερίδας. Ἀτὰ πὰ, ὅμποιον περίφτερον ἐλέπς, τηδὲν ἂν κ' ἐσ', φημερίδας θὰ ἐσ'.

—Ναῖκουτση, λέγ' ἀτεν, ὅλια καλά, ἄμαν τὰ φημερίδας πὰ πῶς ἐγροικᾷς καὶ πουλεῖς-ἀτα ;

—Ἐγώ, λέει με, ἀπ' ἐξ' ἔμαθα-τα καὶ ἕναν ἐμορφα πᾶ πουλῶ-ατα. ξαΐ πὰ κι σιασουρεύω. Ἀχὰ, λέει με, ἀβοῦτα τὰ γράμματα ἄμον φάβατα ἐν' τ' «Ἀκρόπολιν», ἀκεῖνα πὰ ἄμον τσαλοφιγμένα ἐν' τὸ «Ἐθνικὸν Κήρυκαν», ἀβοῦτα πὰ ἄμον κεσίμια γραμματόπα ἐν' τὸ «Καθημερινόν», κ' ἐπεκεῖ ἐν' ἡ «Βραδυσνή», καὶ τὸ «Ἐθνος», ἐκεῖνο ζατὶ τέσσερα ἕως πέντε γραμματόπα ἐσ', ἄμον φασουλόπα, ἄμαν χωρίζω καὶ δίγ' ἀτο : Ἐθαρεῖς-καὶ κάτ' ἐν'-λέει-με-τ' ἄλισβερίσ'.

Ἀφερί-μ' σὴν Συμέλαν, σακαλούσα γαρή ντὸ λέγνε ἀρ' ἀτέ ἐν'. Μεριάμ'

ἐπασάρεψεν κ' ἐποῖκεν τὸ περίφτερον, ἐσὺ ἐκεῖνο τέρεν! Γιὸκ ἄμον τὴν Θυμίαν μὲ τ' ἕναν βούραν παράδες κ' ἐκείνε νὰ χαρτσέυ' ἀτα πιλέμ' κ' ἐξέρ'. Σὸ χωρίον πὰ τ' ἀμπάρια-τουν γομάτα καλά καὶ καλωσύνας, ἄμαν νὲ φαϊτά, κ' ἐγροικοῦν νὰ ζοῦν.

Σήτια πᾶμε μὲ τὴν Θυμίαν ἔρθε-μας ριάστια ἕναν μαγαζὶν γομάτον ἀπ' ἀτὰ τὰ κουτία τὰ κονσέρβια. Εἶπα, γιὰ σ' ἐμπαίνω ἀπὲς, πέλκιτ εὐρήκω καὶ παίρω ἕναν κουτὶν πασκιτὰν καὶ φούρνικον. Μὴ θαρῇ ἡ Θυμία ἐκείνε μόνον ἐσ' τὰ γάλτα καὶ τὰ πασκιτάνια. Ἐμεῖς πὰ ἄδακὲς κουτὶν γάλαν πίνουμε. Νείσε ἄσόλια τὰ κουτία εἶχεν, γάλαν βρασμένα λαζούδια καὶ φασούλια, καρτοφλοῦν, παντζάρια καὶ πεζέλια, καὶ ποσκιτὰν καὶ φούρνικον κ' εἶχεν.

Ἄμαν πῶς κι ὀκνεῖς, ἄδακὲς πὰ κάτ' ἐγροικοῦν ἄσ' ἀτά. Νὰ ἐποροῦν κεμπρέμ πιλέμ θὰ βάλνε σὰ κουτία καὶ τιζέβν' ἀτα σὰ δρανία. Ἡ ψύ-ἀτουν νὰ πουλοῦν, ὅλον νὰ πουλοῦν. Ἄμαν γουρμπὰν ἐφτάγ' ἀτς σὸ φούρνικον πὰ καὶ σὸ πασκιτὰν πὰ.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥ

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ

Στις 11 Μαρτίου ε.ε. δόθηκε στο «Ρέξ» από τον Ποντιακό Θεατρικό Όμιλο Ἀθηνῶν τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ κ. Σ. Λιανίδου : « Ἡ σεβνιὰ νικᾷ ὅλεν τὸν κόσμον ». Στὴ φωτογραφία μας μιὰ σκηνὴ ἀπ' τὴν πρώτη πράξη. Εἰδικὴ κοιτικὴ γιὰ τὸ ἔργο δημοσιεύεται σὴν εἰδικὴ σελίδα μας μὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Τὸ ἴδιο ἔργο ἐπανελήφθη μέσα στὸν μῆνα Μαῖο στὸ θέατρο τῆς Νίκαιας μὲ μεγάλῃ ἐπιτυχία.

ΗΣΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

Στις αρχές 'Απριλίου στη Λαμία δόθηκε απ' τούς ἐκεῖ ἐρασιτέχνες τοῦ συλλόγου «Κοιμηνοί» Νέας Κρώμνης τὸ ἔργο τοῦ κ. Φ. Κτενίδη: «Ἡ προξενεία». Στὴ φωτογραφία οἱ ἐρασιτέχναι πὺν πῆραν μέρος.

Στὴν Κατερίνη, ὕστερα ἀπ' τὴν παράσταση ὁ Ποντιακὸς Σύλλογος παρέθεσε γεῦμα σιτοὺς ἐρασιτέχνες Ἀθηνῶν. Στὸ κέντρο ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Σ. Παπαδόπουλος καὶ ἐκατέρωθέν του οἱ κ.κ. Σ. Διαμαντίδης, Ἀμνηρίδης, Ν. Χάϊτας, Σεϊτανίδης καὶ Λ. Λαζαρίδης

ΒΑΡΔΟΙ ΤΗΣ ΛΥΡΑΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Ο ΤΣΟΡΤΑΝΤΣ

ΤΟΥ ΣΙΜΟΥ ΛΙΑΝΙΔΗ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Τσορτανίδης, ἡ ὁ Τσορτάντς, ὅπως εἶναι γνωστός στοὺς Ποντίους τοῦ Κιλκίς, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ γενικὰ τῆς Μακεδονίας, γεννήθηκε στὴ Σάντα, τὸ 1900. Ἀπὸ πέντε χρονῶν παιδὶ «ἐγρίβωνεν σὴ κεμεντζετζήδες κι ἄν» συνεπαρμένος ἀπὸ τὴ μελωδία τῆς λύρας.

Νύχτες ὁλόκληρες δὲν κοιμόταν, πλέκοντας ὄνειρα.

—Ἀχ! πότε θὰ ἴνουμε κ' ἐγὼ λυριτζῆς; Πῶς θὰ φτάω καὶ παίρω κ' ἐγὼ ἓναν λύρα;

Καὶ τὰ χρόνια περνοῦσαν κι ὁ καημὸς μεγάλωνε.

Ἦταν δεκάξη χρονῶν ὅταν ἓνας φίλος του ἐρασιτέχνης «τογραματζῆς» τοῦ χάρισε τὴν πρώτη λύρα ποὺ ἐφτιαξε.

Ἡ χαρὰ του εἶναι ἀπερίγραπτη. Μέρη καὶ νύχτες κλεισμένος μέσα προσπαθεῖ νὰ βρῇ τὰ μυστικὰ τῶν δαχτυλοπατημάτων—καὶ εἶναι τόσο πολλὰ—καὶ τοῦ δοξαριοῦ. Ἡ λαχτάρα του νὰ μάθῃ ἀμέσως δὲν τὸν ἀφήνει νὰ πάῃ σὲ δάσκαλο. Θέλει νὰ μάθῃ, νὰ μάθῃ ἀμέσως καὶ νὰ «γυροκλώσκειται ὁμον ζυγούραν ἀπὲς σὸν χορόν».

Πραγματικὰ μετὰ τριῶν μηνῶν ἐπίμονη αὐτοδιδασχὴ «γουρεύ» τὸν πρῶτο χορὸ θαυμάσια. Καὶ μέχρι σήμερα τὸ φόρτε του εἶναι τὸ «κλώσιμον» τοῦ χοροῦ. Ἡ κατάπληξη τῶν συγχωριανῶν του εἶναι μεγάλη. Μέσα στὰ κατσαφνὴ σημάδια τῆς πρωτοπειρίας φαίνεται ὁ δεινὸς λυριτζῆς ποὺ θὰ ξεπηδήσῃ σύντομα.

Φτάνουν τὰ χρόνια τῆς προσφυγιάς. Στὴν Καλαμαριά τὰ ἀξέχαστα ἐκεῖνα χρόνια ἡ λύρα του συναγωνίζεται τὴ λύρα τοῦ ἄλλου θαυμάσιου βάρδου, τοῦ «Σταύρη τοῦ Κεμεντζετζῆ».

Γύρω στὸν Τσορτάν μαζεύονται οἱ

Σανταῖοι, θαυμαστὲς κ' ἐπαινέτες του, καὶ γύρω στὸν Σταύρη οἱ Κρωμναῖοι ποὺ λατρεύουν κι αὐτοὶ τὸν πατριώτη τους. Μὰ κ' οἱ δύο τους ἀξίζουν ἀλήθεια τὸν θαυμασμό.

Τὰ πατροπαράδοτα «γαλμαγάλια» μεταξὺ Σανταίων καὶ Κρωμναίων, ποὺ ἦταν ἀπαραίτητα σχεδὸν συμπληρώματα κάθε πανηγυριοῦ στὴ Μονὴ Σουμελᾶ, ξοναβρίζουν τὸ φόρτε τους μ' ὅλη

τὴ λάμψη τῆς λεβέντικης παλληκαριᾶς τῶν Σανταίων καὶ τῆς ἐξυπνης κ' ὑπολογιστικῆς κατασκευῆς τῶν Κρωμναίων.

Ἔτσι ὁ Τσορτάντς ἐγκαθίσταται ἀγρότης στὴ Νέα Σάντα. Αὐτὸ ἔχει σημασία γιὰ τὴ μελλοντικὴ του ἐξέλιξη. Ὁ Σταύρης, ποὺ μένει στὴν πόλη κι ὅπου ὁ ποντιακὸς κόσμος ἐκλεπτύνεται, γίνεται πιὸ λεπτὸς κεμεντζετζῆς, ἐνῶ ὁ Τσορτάντς, ποὺ ζῇ ἀνάμεσα σὲ πιὸ γνήσιο ποντιακὸ λαό, διατηρεῖ στὴν ἀρμονία του τὴν τραχεῖα γλυκάδα τῆς ποντιακῆς μελωδίας. Ἡ φωνὴ τοῦ Σταύρη ἐπίσης ἦταν λεπτὴ, γλυκιά, σχεδὸν ἀνέερη. ἐνῶ τοῦ Τσορτάν εἶναι τραχεῖα, βαρεῖα καθάρια φωνὴ Πόντιου τραγουδιστῆ, ποὺ ἀντικαθρεφτίζει, θαρρεῖς, τὶς λαγκαδιές καὶ τὰ «ρασία» τῆς Σάντας.

Ὁ Τσορτάντς διακρίνεται καὶ σὰν ποιητής. Χιλιάδες δίστιχά του κυκλοφοροῦν σήμερα στὸ στόμα τοῦ ποντιακοῦ λαοῦ τῆς Μακεδονίας. Ἐκεῖ ὅμως ποὺ ἀποδείχνεται σωστός βάρδος εἶναι τὸ τραγούδι τοῦ Εὐκλείδη. Χρόνια φίλοι γκαρδιακοί, μαζὶ στὰ γλέντια ποὺ κρατοῦσαν βδομάδες ὁλόκληρες, μαζὶ στοὺς γάμους, στοὺς χοροὺς καὶ στὰ ξεφαντώματα.

Κι' ὅταν στὶς 10 τοῦ Φλεβάρη τοῦ

1937 ὁ Εὐκλείδης—ὁ ὀπλαρχηγὸς τῶν Σανταίων ἀνταρτῶν—σκοτώθηκε τὰ μεσάνυχτα πεσμένος κάτω στὸ κάρρο του μὲ τὸ ὁποῖο γύριζε στὸ σπίτι του ἔπειτα ἀπὸ κάποιο γλέντι, ἢ καρδιά τοῦ Τσορτάν ράγισε. Ἐχάσε τὸν ἀγαπημένο φίλο, τὸν θρυλικὸ ἀντιπρόσωπο τῆς ποντιακῆς λεβεντιάς.

Αὐτὰ εἶναι τὰ παράξενα τῆς ζωῆς. Αὐτὸς ὁ ἀνίκητος ἀητὸς τῶν βουνῶν, ποὺ τὰ ἔβαλε μ' ὀλόκληρη τουρκικὴ μεραρχία, βρῆκε ἕναν τόσο ἄδοξο θάνατο κάτω ἀπὸ τὸν τροχὸ ἑνὸς ἀπλοῦ κάρρου.

Κάποια μέρα λοιπὸν ποὺ ὁ Τσορτάντς ὤργωνε στὸν κάμπο καὶ στὴ θύμισή του τριγυρνοῦσε ὁ ἀγαπημένος ἥρωας, ἤρθε ἡ ἔμπνευση νὰ τοῦ ἀναστατώσῃ τὴν ψυχὴ.

Ἦτανε Ἀπρίλης. Γύρω γελοῦσε ἡ φύση μὲ τίς ὁμορφιές της. Ὅλα κείνη τὴ μέρα τοῦ θύμιζαν τὸ χαμένο παλληκάρι.

Ἀφῆσε στὴ μέση τ' ὄργωμα. Καὶ μέσα στὸν πυρετὸ τῆς ἔμπνευσης ἔγραψε πάνω στὶς λαβὲς τοῦ ἀλετριοῦ τὸ τραγούδι τοῦ Εὐκλείδη ποὺ σήμερα δὲν ὑπάρχει Πόντιος ποὺ νὰ μὴν τὸ τραγουδά :

Εὐκλείδη-μ', Καπιτᾶνε

Πρωτοπαληκάρ' ἐχάσεν βάχ! καὶ - ν - ἡ
Μαυροσάντα
Μοιρολογοῦν καὶ κλαίγν' ἀτὸν, ἄραεῦν'
ἀτον πάντα

Ποῦ εἶσαι, Καπιτᾶνε;
Σκοτία πίσσα ἔτονε, ὁ καιρὸν λιβωμένος
ἀφκὰ σὸ κάρρον ἐκεῖτον Εὐκλείδης ματω-
μένος.

*Ε. μαῦρε Καπιτᾶνε!

*Εκλαιγανε τὰ ρασία μουρδούλιζαν τ'
ὀρμία
βάχ, καὶ-ν-ὁ Χάρον ἐκατσεν σῇ Κίρτογλη
τ' ὠμία.

Εὐκλείδη Καπιτᾶνε!

*Αφσ'-με, χάρε-μ', ἄφσ' με, χάρε-μ', ἄς
πάω σ' ὀσπιτόπο-μ'.
ν' ἀποχαιρετίζω ἐγὼ τὸ μικρὸν τὸ
παιδέπο-μ'.

*Ε! μαῦρε Καπιτᾶνε!

*Ατὸς ποὺ κ' ἐφοβούτονε σπαθία νιέ
μαχαίρια.
πῶς ἐποῖκεν κ' ἔμπαισεν σῇ Χάρονος τὰ
χέρια.

Ποῦ εἶσαι Καπιτᾶνε;

*Εφτὰ χρόνια σ' ἀνταρτικὰ τῆς Σάντας
τὰ ρασία

ἀτὸς π' ἐκατατρόμαξεν τὰ τούρκικα τὰ
ψύα

Εὐκλείδη Καπιτᾶνε!

Ποῦ εἶσαι, βάχ, ναι Κίρτογλη, καπιτᾶνε
Εὐκλείδη,
Ἄραεῦνε σε οἱ Σαντέτ, οἱ συγγενεῖς καὶ
φίλοι.

Ποῦ εἶσαι Καπιτᾶνε;

Εὐκλείδη-μ', τὰ παλληκάρια-σ' ἐσέναν
ἀραεῦνε
ὄθεν κὲς πᾶγνε πορπατοῦν γιὰ τ' ἐσέν
πάντα λέγνε

*Ε, μαῦρε Καπιτᾶνε!

Εὐκλείδη-μ', κι ἂν ἐσκοτώθες, ἡ λαλία-σ'
κι ἀκουσκᾶται
τ' ὄνεμα-σ' ζῇ καὶ βασιλεύ', καμίαν κι
θὰ χᾶται.

Εὐκλείδη-μ', Καπιτᾶνε!

Τὸ τραγούδι βέβαια γράφτηκε κι' ἡ μελοποίησή του ἔγινε πάνω στὸ γύνω-
στὸ σαντέτκον σκοπόν.

Μὰ ὁ Τσορτάντς ἔμενε βουβός, καθὼς
κι ὅλο τὸ χωριό, μὲ τὴ θλιμμένη θύμιση
τοῦ Καπιτάνου.

Στὶς 6 Αὐγούστου, ποὺ γιορτάζει ἡ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ, στὸ πανηγύρι, λύθηκε τὸ δημόσιο πένθος. Καὶ πάνω στὸ ξάναμμα τῆς γιορτῆς, ὁ Τσορτάντς κά-
θησε στὴ μέση—σὰν ὀμηρικὸς ραψῶδς—
κούρδισε τὴ λύρα του καὶ τραγούδησε
μὲ πάθος τὸ «Τραγούδι τοῦ Εὐκλείδη»,
πνιγμένος κι ὁ ἴδιος κι ὅλοι οἱ ἄλλοι στὰ
δάκρυα.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη τὸ τραγούδι
πέρασε τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ καὶ ἔγινε
παμποντιακὸ δημοτικὸ ἡρωϊκὸ τραγούδι.

Σήμερα ὁ Τσορτάντς ζῇ στὸ χωριό του,
ὅπως πάντα μὲ τὴ λύρα καὶ τὰ τρα-
γούδια του «κι' ἄμον κωσσοῦ» ἄρχισε
νὰ μαζεύῃ τοὺς συγχωριανοὺς στοὺς
πρώτους χοροὺς καὶ στὴ χαρά, στὸ
ξεφάντωμα, ὕστερα ἀπὸ τὸν τελευταῖο
ἐκπατρισμὸ τους.

*Ἀρχισε τὸ ὑψηλὸ του λειτούργημα :
Κι' ἀλήθεια, ποῖο λειτούργημα μπορεῖ
νᾶναι ψηλότερο ἀπὸ τὸ νὰ δίνῃς τὴν
χαρὰ καὶ τὴν εὐθυμία στοὺς συνανθρώ-
πους σου!

Πόθος του μεγάλος εἶναι νὰ κατέβῃ
μιὰ μέρα στὴν Ἀθήνα, νὰ βγάλῃ μιὰ
πλάκα μὲ τὸ τραγούδι τοῦ Εὐκλείδη.

Χρέος μας εἶναι νομίζω νὰ τὰ βοηθή-
σουμε, αὐτόν, ἕναν ἀληθινὸ βάρδο τῆς
λύρας καὶ τοῦ ποντιακοῦ τραγουδιοῦ.

ΣΙΜΟΣ ΛΙΑΝΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΑΝΤΑ *

Του Μ. Κ. ΝΥΜΦΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ θεατρικό έργο που παίχτηκε στη Σάντα τον 'Απρίλη του 1904 ήταν ο «'Αθανάσιος Διάκος». Πρωταγωνιστή είχαμε τον Γιάννη Πιστοφίδη, μεταλλειολόγο, ο οποίος έπεστράτευσε όλους τους νέους δασκάλους της Σάντας με σκοπό να εξασφαλίσουν την επιτυχία της παραστάσεως του «έθνικού τούτου δράματος». 'Η σκηνή στήθηκε στο κάτω πάτωμα του σχολείου Πιστοφάντων, και ο πληθυσμός της Σάντας ήλεκτρισμένος με το άκουσμα των λέξεων *θεατρική παράσταση* έτρεξε να ιδεί και να ακούσει για πρώτη φορά έργα έθνικά, έργα της μεγάλης γιγαντομαχίας του 21.

Πρώτοι παρουσιάστηκαν στην παράσταση οι Κων)τίνος Παυλίδης και Γρηγόριος Μελίδης, ιδρυτές του Παρθενωγείου 'Ισχανάντων, αυτούς ακολούθησαν πολλοί άλλοι απ' όλες τις ένορίες, άντρες και γυναίκες, και ή αίθουσα του σχολείου γέμισε άσφυκτικά.

Στην αρχή της παραστάσεως ύψώθηκε μια μικρή έλληνική σημαία, και τότε το ένθουσιώδες πλήθος ξέσπασε σε ζητωκραυγές και χειροκροτήματα. 'Υστερα μαθητικός χορός έψαλλε τον ύμνο της 'Ελευθερίας, ο Γιάν. Πιστοφίδης προλόγισε το έργο και άρχισε ή παράσταση.

Ο Πιστοφίδης σαν Διάκος ήταν άφθαστος ή βροντερή φωνή του, το λεβέντικό του παράστημα και ή ένθουσιώδης άπαγγελία του μάγεψαν το άκροατήριο που νόμιζε πως έχει μπροστά του όλοζώντανη την 'Ελλάδα μας. 'Η στιγμή ήταν ιερή! Βούρκωσαν τα μάτια όλων απ' τη συγκίνηση, και μέσα σε κάθε στήθος έπαλλε μια καρδιά έλληνική, μια καρδιά έθνική. Σε κάθε εμφάνιση του Διάκου και των συναγωνιστών του το πλήθος ζητωκραύγαζε και χειροκροτούσε, και στην εμφάνιση τη δική μου που παράσταίνα το πρόσωπο της άδελφής του Διάκου

ακούσθηκε μια γυναικούλα να λεί με πονηρία:

—Κρίμαν σ' άβουτο το κορίτσ' ντο έσ να σύρ' άσή Τουρκαντίων τα σέρια!

Το πήρε πολύ κατάκαρδα το έργο ο πληθυσμός της Σάντας, και φανταζόταν τα μέν πρόσωπα πραγματικά, την δέ έποχή, έποχή έπαναστατική, έποχή του 21. 'Εζησε τη βραδυά εκείνη ο κόσμος μας στιγμές έθνικού μεγαλείου! Μέθυσε, παραλήρησε! 'Όταν εμφανίσθηκε ο δάσκαλος Παντελής Πολιτίδης σαν γραμματέας του 'Ομέρ Βρυώνη και ζήτησε την παράδοση του Διάκου και των συμπολεμιστών του, του χυμήξαμε εγώ και κάποιος άλλος δάσκαλος που παρίστανε το πρόσωπο της μητέρας του Διάκου, και τον διώξαμε. Το κατενθουσιασμένο πλήθος μās παρακάλεσε τότε να επαναλάβουμε τη σκηνή εκείνη. Σε κάθε πέσιμο της αύλαίας ο μαθητικός χορός έψελνε στίχους απ' το θούριο του Ρήγα Φερραίου με ένθουσιαστικό τόνο, και τα τραγούδια αυτά συγκίνησαν όλο το πλήθος. 'Η μέρα εκείνη μās μένει άξέχαστη. Αύτη στάθηκε για τη Σάντα μέρα έθνικής γιορτής.

Τον Γιάννη Πιστοφίδη μιμήθηκε ύστερα ο καλός νέος Δημήτριος Γιαμάκ, ο οποίος μās ήρθε απ' το Βατούμ το καλοκαίρι του 1905 και μās έπαιξε μέσ' στη μεγάλη σχολική αίθουσα του 'Ισχανάντων τον «Μάρκο Μπότσαρη», την «Γκόλφω» και άλλα έθνικά έργα. Μπορούμε να ποϋμε πως ο όμιλος του Δ. Γιαμάκ δέν μπόρεσε να πετύχη εκείνα που πέτυχε ο όμιλος του Πιστοφίδη: α) γιατί μετά την πρώτη παράσταση έθνικού έργου χαλάρωσε κάπως ο φουρτουνιασμένος ένθουσιασμός του πλήθους, και β) γιατί ούτε ο Γιαμάκ είχε την ικανότητα του Πιστοφίδη, ούτε και ο όμιλός του είχε την αξία του πρώτου όμιλου.

Κάπως καλύτερα πέτυχαν στα κατοπινά χρόνια πολλοί όμιλοι, των οποίων ο κύριος σκοπός ήταν να παραστήσουν έργα απ' τη ζωή των πατέρων μας με τα λαμπρά τους έθιμα και με

* 'Από το ανέκδοτο έργο του: «'Ιστορία της Σάντας»

τὴν ἰδιόρρυθμη ἐνδυμασίαν τους. Εὐχάριστη ἐντύπωση μᾶς ἔκαμε ἡ παράσταση κατὰ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1911 ἐνὸς γάμου μετὰ τὸ λογοπαρμάν των Σανταίων τῆς ἐποχῆς τοῦ 1800. Οἱ ἐρασιτέχνες Χριστόφορος Μουρατχανίδης, Ἰωάννης Κουφατοῦ καὶ Δημήτριος Μιχαηλίδης ἐπαιξαν τόσο θαυμάσια τὸ ρόλο τους ποὺ νόμιζες πῶς ἀναστήθηκαν οἱ περασμένες μας γενεές. Οἱ ἀνωτέρω ἐρασιτέχνες μαζὺ με λίγους ἄλλους, τῶν ὁποίων μοῦ διαφεύγουν τὰ ὀνόματα, παράστησαν ἔξοχα καὶ τὴν «Γκόλφω», μὰ τὸ πιὸ σπουδαῖο πείσθηκαν στὶς συστάσεις μας νὰ παίξουν ἓνα ἔξοχο καὶ ἐπὶκαιρο γιὰ τὴ Σάντα δραματικὸ ἔργο, τὸ «Γιὰ τὸ χρῆμα» τοῦ Ι. Δεληκατερίνη. Τὸ δράμα αὐτὸ τὸ πήραμε ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ἑλληνισμός» τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ παραδώσαμε στὸν ὁμιλο Μουρατχανίδη γιὰ νὰ τὸ παίξῃ ἀπὸ σκηνῆς. Σ' αὐτὸ τὸ δράμα παρήλαυναν σὲ γενικὲς γραμμὲς οἱ κακουχίες καὶ οἱ συμφορὲς τῆς οἰκογένειας κάποιου Κωνσταντῆ ποὺ μετανάστεψε στὴν Ἀμερικὴ γιὰ τὸ χρῆμα.

Ὁ Κωνσταντῆς αὐτὸς 16 χρόνια συνέχεια ἔμεινε στὰ ξένα χωρὶς κἂν νὰ γράψῃ στὴν πατρίδα του ποῦ βρίσκεται. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἡ οἰκογένειά του ὑπόφερε τὰ πάνδεινα, ἡ μητέρα του πέθανε παγωμένη μπροστὰ στὴν πόρτα κάποιας ἐκκλησίας μετὰ τὸ χέρι ἀπλωμένο γιὰ νὰ ζητιανέψῃ, ἡ ἀδελφή του παραστράτησε, τὸ μονάκριβο παιδί του ψυχομαχοῦσε, ἡ γυναῖκα του Ἑλένη νύχτα μέρα ἐκλαίγε κοντὰ στὴν κούνια τοῦ ἐτοιμοθάνατου παιδιοῦ της, ὁ πρῶν ὑπηρέτης του Παναγῆς σφετερίστηκε τὸ σπίτι του καὶ ἤθελε νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν ἀδυναμία τῆς γυναίκας του μέσα στὶς τόσες συμφορὲς της, μὰ ὁ διαμαντένιος χαρὰ κτήρας τῆς γυναίκας του νίκησε τὸν ἄθλιο ἐκμεταλλευτὴ, περιφρόνησε πείνα, δίψα, ἔξωση καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κακά. ποὺ ἀπειλοῦσε νὰ τῆς ἐπιβάλλῃ ὁ ἐλεεινὸς αὐτός. Τέλος φτάνει ὁ νοικοκύρης ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ, ἀγνώριστος κι' αὐτός, καὶ θέλει κατὰ πρῶτον λόγον νὰ δοκιμάσῃ τὴν τιμὴ τῆς γυναίκας του. Ὅταν, τὴν βρῆκε περισσότερο τίμια παρ' ὅσον ἐπερίμενε, ἔπεσε στὰ γόνατά της καὶ με δάκρυα τῆς ζητοῦσε συγγνώμη γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔκαμε. Ἡ γυναῖκα του τοῦ πέταξε λόγια τσου-

χτερὰ, φάρμακερά, τοῦ μέτρησε ἓνα ἓνα τὰ δυστυχήματα ποὺ βρῆκαν τὴν οἰκογένεια ἐξ αἰτίας του, καὶ τότε ὁ Κωνσταντῆς σηκώθηκε μετὰ πόνον, θέλησε νὰ μιλήσῃ, ν' ἀπολογηθῇ, μὰ οἱ λυγμοὶ τὸν διέκοπταν σὲ κάθε του λέξη.

Καμμιά φορὰ ὥς τότε δὲν εἶδε ἡ Σάντα πιὸ συγκινητικὸ δράμα, σχετικὸ μετὰ τὴ ζωὴ τῆς Σάντας καὶ τὴν διαγωγὴ τῶν ξενιτεμένων της. Ἡ 21η Αὐγούστου τοῦ 1911 θὰ μείνῃ ἀλησμόνητη στὴν ἱστορία Σάντας. Οἱ θεατὲς ἐκλαίγαν, ὁ καθένας πονοῦσε βαθιὰ τὴν Ἑλένη τὴν σύζυγο τοῦ Κωνσταντῆ, ὁ καθένας καταριόταν τὴν ξενιτιά, ὁ καθένας τρόμαζε μπροστὰ στὸ βάραθρο ὅπου ἦταν πιθανὸν νὰ πέσουν οἱ οἰκογένειες τῶν ξενιτεμένων, μὰ καὶ ὁ καθένας καταλάβαινε πῶς ἡ ἐντιμὴ ξενιτιά τῶν ἀνδρῶν δὲν ἦταν αὐτὴ ποὺ θὰ μπορούσε νὰ καταστρέψῃ τὴν σάντα, ἀλλὰ θὰ μπορούσαν νὰ κατατρέψουν καὶ νὰ ἐρημώσουν τὴν Σάντα πρῶτον ἢ ἀσωτεία τῶν ξενιτεμένων μας, καὶ δεύτερον ἢ μετανάστευση χιλιάδων οἰκογενειῶν στὸν Καύκασο.

ΜΙΛΤ. Κ. ΝΥΜΦΟΠΟΥΛΟΣ

Δημοδιδάσκαλος

Ὁ «Ἑλληνικὸς Πόντος»

Μορφὲς καὶ εἰκόνες ζωῆς

Εἰκόνες : Χ. Δημάρχου

Κείμενο : Ν. Καπνᾶ

Ἕνα ἐξαιρετικὰ καλαίσθητο Λεύκωμα

Τιμὴ δραχ. 20.000

Ἀποστέλλεται χωρὶς ταχυδρομικὴ ἐπιβάρυνσι.

Γράψατε : Χ. Δημάρχου
Εὐαγγελιστρίας 21 (Χαροκόπου)
ΑΘΗΝΑΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ αἴθουσα « Ἀργοναυτῶν · Κομνηνῶν » Καλλιθέας

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ Ποντίων «Ἀργοναυ-
ται—Κομνηνοί» τῆς Καλλιθέας εἶχε
τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλῃ μιὰν ἀπάν-
τηση στὰ ἐπανελημμένα σημειώματά
μας τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς με-
τατροπῆς τῆς μεγάλης αἰθούσης του σὲ
Ἐντευκτήριο τῶν Ποντίων Καλλιθέας.
Παραθέτομε τὸ σχετικὸ ἔγγραφο:

Ἐν Καλλιθέᾳ τῇ 23 Μαρτίου 1951
Πρὸς τὴν Σύνταξιν τοῦ περιοδικοῦ
«ΠΟΝΤΙΑΚΟ»

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ καθ' ἡμᾶς Συλλόγου μὲ κάποιαν ἀπορίαν ἀνέ-
γνωσε τὰ ἐπανελημμένα σημειώματά σας
«περὶ ἐντευκτηρίου Καλλιθέας», ὅταν γρά-
φετε «εἶναι κρῖμα νὰ μένῃ κλειστὴ μιὰ
αἴθουσα σὲ κεντρικὸ δρόμο καὶ μὲ ὅλα
σχεδὸν τὰ ἐφόδια, ὅπως εἶναι ἡ αἴθουσα
τοῦ Συλλόγου «ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ — ΚΟ-
ΜΝΗΝΟΙ», διότι δὲν φανταζόμεθα ὅτι
ἀγνοεῖτε εἰς τί χρησιμοποιεῖται ἡ αἴ-
θουσα αὕτῃ, ἐκτὸς ἐὰν σᾶς παρέσυρεν
ὀπτικὴ ἀπάτη τῶν κατεβασμένων ρου-
λῶν τῆς.

Οὐδέποτε ἡ αἴθουσά μας ὑπῆρξε περισ-
σότερον ἀνοικτὴ πρὸς ἐξυπηρέτησιν ὄλων.
(Συνεδριάσεις τοῦ Δ. Σ. τοῦ Συλλόγου,
τοῦ θεατρικοῦ Ὁμίλου Ποντίων, τῆς Ἐ-
πιτροπῆς Ἀθλητισμοῦ, δοκιμαί, προπονή-
σεις θεατρικῶν καὶ ἀθλητικῶν ομάδων,
φιλοξενία πάσης ποντιακῆς ὁργανώσεως
καὶ προσφυγικῆς ἐν γένει τοιαύτης κ.λ.π.),
οὕτως ὥστε οὐδέποτε εἶναι
κλειστή.

Ἐὰν ὁμως παρείχετο ἡ ἐξήγησις, πῶς
εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρχῃ ὅλη ἡ σημε-
ρινὴ ποικίλη ἐξυπηρέτησις τῆς αἰθούσης
μὲ τὴν ταυτόχρονον λειτουργίαν τοῦ «ἐν-
τευκτηρίου», τότε εὐχαρίστως θὰ ἐδέχετο
τὸ Δ. Σ. νὰ συζητήσῃ ὠρισμένην πρό-
τασιν, ὅταν βεβαίως ἤθελεν αὕτῃ ὑπο-
βληθῇ εἰς σχετικὸν ὑπόμνημα πρὸς τὸ
Δ. Σ. ὑπὸ ἐνδιαφερομένων μελῶν τοῦ
Συλλόγου. Μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΕΛ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ε. Λ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Ζοῦμε τὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς τοῦ Συλλό-
γου «Ἀργοναῦται — Κομνηνοί» καὶ ξαί-
ρουμε πῶς ὅλα ὅσα ἀνσφέρονται μέσα
στὸ ἔγγραφό του εἶναι πέρα γιὰ πέρα
ἀληθινά. Ἐκεῖνο μόνο τὸ ὁποῖο μᾶς ξε-
νίζει εἶναι ἡ ὀφθαλμικὴ ἀνεπάρκεια ποὺ
μᾶς καταλογίζεται καὶ ποὺ ἐκφράζεται
μὲ κάποια ἔλλειψη ἀβρότητας σὰν πιθα-
νὴ «ὀπτικὴ ἀπάτη». Ἀφήνουμε ὅτι σ'
ἐνὰ ἐπίσημο ἔγγραφο, καὶ μάλιστα Πον-
τισκοῦ Σωματείου μὲ παράδοση, δὲν θὰ
ἦταν σκόπιμο νὰ χαρακτηρισθῇ ἐνὰ
ποντιακὸ δημοσιογραφικὸ ὄργανο, ποὺ
διακρίνεται γιὰ τὴν ἀμέριστη καὶ καλό-
πιστη καὶ «ἀνιδιοτελεῖ» ὑποστήριξη κάθε
ποντιακῆς προσπάθειας, σὰν μυωπάζον
ἀφορήτως καὶ σὰν ἀντιμέτωπο τῆς δη-
μιουργικῆς σὲ ὅλα τ' ἄλλα δράσεως τοῦ
καλοῦ Ποντιακοῦ Σωματείου. Ἡ κρίσις
ἢ ὁ ἔλεγχος δὲν ἀποτελοῦν ἐπίκριση.

Θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ ἐπομένως νὰ θέσωμε
πάλιν κάτω ἀπὸ τὸν ἀμερόληπτο δημο-
σιογραφικὸ ἔλεγχον τὶς σχετικὲς δικαιο-
λογίες, μὲ τὶς ὁποῖες ἀντικρούεται τὸ
σημείωμά μας, ἐνὰ σημείωμα ἐμπνευσμένο
ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴ διπλὴ πρόθεσις
τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ ποντιακοῦ κοινοῦ
Καλλιθέας καὶ Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐξάρσεως
τῆς δράσεως τοῦ ἀξιολογωτάτου αὐτοῦ
Συλλόγου.

1. Οἱ Συνεδριάσεις τοῦ Δ. Σ. τοῦ Συλ-
λόγου δὲν μποροῦν ν' ἀποτελέσουν ἐμπό-
διο. Γίνονται κατὰ κανόνα κάθε Τετάρτη
ἢ καὶ κατὰ 15θήμερο. Οὐσιαστικῶς δὲν
θὰ ἐκώλυαν τὴν λειτουργία τοῦ Ἐντευ-
κτηρίου, μιὰ ποὺ μάλιστα θὰ μπορούσαν
κάλλιστον νὰ γίνουν στὸ παραπλεύρως
δωμάτιο, καταλλήλως διαρρυθμιζόμενο.

2. Ἡ φιλοξενία πάσης «ποντιακῆς ὁρ-
γανώσεως καὶ προσφυγικῆς ἐν γένει» γί-
νεται μᾶλλον σπανίως καὶ ἐκτάκτως, καὶ
σὲ ὥρες ποὺ δὲν θὰ ἐμπόδιζαν καθόλου
ἢ τουλάχιστον ὄχι σοβαρὰ τὴν λειτουρ-
γία τοῦ Ἐντευκτηρίου.

3. Τὸ τρίτο, ἀρκετὰ σπουδαῖο ἐμπό-
διο, εἶναι οἱ δοκιμὲς τοῦ Θεατρικοῦ Ὁ-
μίλου, τὸν ὁποῖον μὲ τόση στοργὴ πε-
ριβάλλει ὁμολογουμένως ὁ Σύλλογος
«Ἀργοναῦται—Κομνηνοί». Ὡστόσο καὶ

Η ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΦΙΛΟΜΟΥΣΙΑ

«Θὰ σπουδάζ' ἄτον»

τοῦ I. ABPAMANTH

Πέντε ἑξι ἀπλοϊκές γυναῖκες, μεσόκοπες. γυρίζουν στὰ χωριά τους ἀπὸ τὴν ἐβδομαδιαία ἀγορὰ τῆς Κοζάνης. Πᾶνε στ' Ἀλωνάκια καὶ τὴν Ξερολίμνη.

Εἶναι ὅλες Πόντιες, ἂν καὶ αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια φαίνεται περιττή, γιατί μιλοῦν τὴν ποντιακὴ διάλεκτο. Ἔχουν πάει στὴν Κοζάνη, ἄλλες γιὰ νὰ τακτοποιήσουν τὰ παιδιὰ τους στὸ Γυμνάσιο κι ἄλλες γιὰ νὰ πάρουν βιβλία τοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ψώνια τῆς βδομάδας.

Καὶ τώρα τὶς βλέπεις μὲ φορτωμένα τὰ ψώνια τους σὲ γαϊδουράκια, βιαστικές, στὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριό τους, ποὺ ἀπέχει 12-13 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Κοζάνη.

Τυχαῖος συνοδοιπόρος τους κ' ἐγώ, σὲ κάποια ὁμῶς ἀπόσταση. Γυρίζω στὸ

αὐτὸ ἀποτελεῖ προσωρινὸ μόνο ἐμπόδιο. Γιατί ὁ Ὅμιλος ὅπωςδὴποτε θ' ἀποκτήσῃ σύντομος ἰδικὴν του στέγην. Ὡστόσο μιὰ πού οἱ δοκιμὲς ἀρχίζουν μετὰ τὶς 8½ θὰ μπορούσε ὅλες τὶς ἄλλες ὥρες νὰ λειτουργῇ ἀνεμπόδιστα τὸ Ἐντευκτήριο.

4. Τὸ Ἀθλητικὸ Τμῆμα νομίζουμε πὼς δὲν ἐμποδίζει καθόλου τὴ λειτουργία τοῦ Ἐντευκτηρίου, γιατί οἱ προπονήσεις τῶν ἀθλητικῶν ομάδων δὲν γίνονται φυσικὰ μέσα στὴν αἴθουσα, ἀλλὰ στὸ γήπεδο, ἐκτὸς βέβαια, γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν ἴδια φράση τοῦ ἐγγράφου, ἂν ὑπάρχει καὶ ἐδῶ... ὁπτική ἀπάτη.

Οἱ λόγοι κι' ἀντίλογοι μεταξὺ μας καλὸ εἶναι νὰ ἔχουν χαρακτήρα δημιουργικό, προωθητικό καὶ ἐποικοδομητικό, μακριὰ ἀπὸ κάθε στεῖρα ἀδικαιολόγητη ἀντιδικία, μιὰ πού ὅλοι μας ἀγωνιζόμαστε στὸν ἴδιο στίβο, γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα, γιὰ τὴν ἴδια ιδέα, τὴν ἐλληνικὴ ποντιακὴ συνεργασία.

Ἔτσι τελειώνοντας εὐχόμαστε νὰ ἰδοῦμε γρήγορα τὸ Ἐντευκτήριο μιὰ ὡραία πραγματικότητα, τὴν ὁποία πρῶτο θὰ χαρῇ τὸ Διοικητικὸ του Συμβούλιο.

χωριό μου, ποὺ βρίσκεται στὸ μέσο τῆς διαδρομῆς τους.

Τοὺς ἀκούω νὰ συνομιλοῦν. Τὸ θέμα τους ἡ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς. Κάνουν σύγκριση τῶν δικῶν τους προϊόντων μὲ τὰ εἶδη τῆς ἀγορᾶς καὶ διερωτῶνται πὼς θὰ τὰ βγάλουν πέρα.

Περιμένω ν' ἀκούσω καὶ γιὰ τὰ σύγχρονα εἶδη ποὺ τόσο ἐνδιαφέρουν τὸ γυναικόκοσμο: Τὰ «νάϋλον» δηλαδὴ καὶ τὰ τέτοια. Μὰ οὔτε λέξη δὲν ἀκούω γι' αὐτά.

Τώρα τὸ θέμα ἄλλαξε. Μιλοῦν γιὰ τὴν «ἐκπαίδευση».

—Οὔλεν τὴν ἀγορὰν ἐλάστα καὶ πουθεν κ' εὔρα τὸ βιβλίον ντ' ἐθέλνα γιὰ τὸν Δημήτρη μ', λέει ἡ μιὰ.

—Ἐκεῖ σὸ νέον τὸ βιβλιοπωλεῖον ντ' ἐνοῖεν ἀδὰ σὰ ἡμερας ἐπῆες ἐρώτῃς; λέει μιὰ ἄλλη.

—Οὔλοῦθες. ἐπῆγα. Τὰ βιβλιοπωλεῖα τ' ἀπάν' ἀφκὰ ἐποῖκα καὶ πουθεν κ' εὔρα. Μετ' ἑναν ἐβδομάδαν θὰ ἔρται, εἴπανε-με.

—Ἐγὼ πὰ ντὸ θὰ φτάγω κι ξέρω, λέει ἡ τρίτη. Ὁ τρανό-μ' σὰ γράμματα ὁμμάτια κ' ἔχι. Ὁ νοῦς-ἄτ' οὔλεν σὰ διαβολσύνας ἐν'. Ἡ ψύ-ἄτ' τὰ μηχανάς. Ἀμαν ὁ μικρὸ μ', νὰ ποδεδίζι' ἄτον ἡ μάνα-τ', τὸν πάππον-ἄτ' ἐμοῖασεν. Ἀ σὸ σχολεῖον ὀπίσ' κι ἀπομέν'. Ἀτὸν ὁ Θεὸν τὴν ψί-μ' ἂν κι παίρ' καὶ ἔχωμε τὴν ὕειαν-ἐμουν, θὰ σπουδάζ' ἄτον.

—Καὶ μιὰρ ἄσὰ γράμματα καὶ καλὸν σὸν κόσμον τιδὲν ἄλλο ἐν'; πρόσθεσε ἡ τέταρτη.

Δὲν ξέρω τὴ συνέχεια. Ἐδῶ χώρισα καὶ πῆρα τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ μου.

Στὸ καφενεῖο ἑνας Μικρασιάτης φίλος μου μὲ ρωτᾷ γιὰ τὰ νέα.

—Τὰ συνηθισμένα, τοῦ λέω, ἐκτὸς ἀπὸ κάτι ποὺ ἀκουσα στὸ δρόμο...

Καὶ τοῦ διηγήθηκα τὴ συνομιλία τῶν Ποντίων γυναικῶν.

—Ἐσεῖς οἱ Πόντιοι, μοῦ εἶπε μὲ εἰλικρίνεια ἀνάμικτη μὲ κάποιαν πικρία, ἔχετε ἐμφυτὴ καὶ πολὺ ἀνεπτυγμένη φιλομουσία. Μακάρι ὅλοι νὰ εἴμαστε σὰν κι' ἐσᾶς.

Βατερὸ-Κοζάνης

I. ABPAMANTH

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΣΙΜΟΥ ΛΙΑΝΙΔΗ: «Ἡ σεβντὰ νικᾷ ὅλεν τὸν κόσμον». — Παράσταση «Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου Ἀθηνῶν» στὸ θέατρο «Ρέξ» — Κοτοπούλη. — 11 Μαρτίου 1951.

Ξανάζησης πάλι μέρες παλιές τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο τῆς Ἀθήνας. Ξαναβαφτίστηκε μέσα στὸ ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ κλίμα τῆς χαμένης ἰδιαίτερης πατρίδας του, μὲ τὸ ἀνέβασμα, γιὰ δεύτερη ἤδη φορά, τοῦ ἡθογραφικοῦ δράματος τοῦ Σίμου Λιανίδη «Ἡ σεβντὰ νικᾷ ὅλεν τὸν κόσμον».

Τὸ ξαναχάρηκε ὅλος ὁ κόσμος ποὺ κατέκλυσε κυριολεκτικὰ τὸ θέατρο τὸ τοπίο τοῦ ποντιακοῦ χωριοῦ, τὴν αὐτοῦσια ποντιακὴ λαλιά, πλαισιωμένη ἀπὸ τόσες καὶ ὁμορφες λέξεις κ' ἐκφράσεις τῆς φημισμένης, τῆς ἡρωικῆς Σάντας, ἀναθυμήθηκε τίς ἀπλές ἐθιμικὲς σκηνές τῆς χωριανῆς, τῆς ποντιακῆς γενικῆς, ζωῆς...

Πέρασαν μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια ὁ τρελὰ ἐρωτευμένος Στοφόρον — ὁ ὅποιος Χριστόφορος — μὲ τὴν ἀγνή παιδούλα Μυρίκα, ὁ οἰκονομικὸς ἄρχοντας τοῦ χωριοῦ, ὁ Λάμπον, ὁ Λάμπον μὲ τίς ἀλύγιστες ιδέες του τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἠθικῆς ὑπεροχῆς, ποὺ στήνει πόλεμο ἐξοντωτικὸ στὸν τάχα ἀταίριαστο ἐρωτὰ τοῦ γιοῦ του μὲ τὴν κόρη ἑνὸς ξενιτεμένου συγχωριανοῦ του, ἀρνητῇ τῆς οἰκογένειάς του, γλεντοκόπου στὴ Ρωσία, ποὺ μὲ τὴν κακὴ φήμη καὶ τὴν ἀνυποληψία του ἀνάμεσα στοὺς Σανταίους ἀποτελεῖ στίγμα καὶ καταδίκη γιὰ τὴν ἀμειρη ὀρφανὴ οἰκογένειά του! Καὶ ἄκουσε μὲ κατάνυξη τὸ θεατρόφιλο κοινὸ τοὺς προεστοὺς (τοὶ μειζετέρτες) τοῦ χωριοῦ νὰ κρίνουν ἀνεπηρέαστα, μὲ ἀνδρισμὸ ὑπέροχο, μὲ ἥθος καὶ ψυχολογικὴ δεινότητα τὴν ὑπόθεση μεταξὺ Λάμπον καὶ Παρθένας, μητέρας τῆς Μυρίκας, κατηγορούμενης γιὰ ἠθικὴ τάχα αὐτουργία, εἶδε, μὲ ἔξαρση ψυχικῇ, νὰ τοῦ ρίχνουνε κατάμουτρα τὸν ἠθικὸ ἀφορισμὸ: «Ἄκου, Λάμπο, ἄλλο ὁ πατέρας μὲ τὴν ἀνθητικότητα του, ἄλλο οἱ δυὸ ὑπέροχες ἐργαζόμενες γυναῖκες, καύχημα τοῦ χωριοῦ, καί... ὅσε τὰ τὰ ἀκαιρα μεγα-

λεῖα...». Καὶ δοκίμασε ἀπὸ κοντὰ τὴν ἀγγίνοια τῶν πατεράδων του: «Κ' ἐνῶ ἐσὺ λυσομανᾷς γύρω ἀπὸ σχήματα, ξαίρεις μήπως τί γίνονται τὰ δυὸ παιδιὰ ποὺ ξαφανίστηκαν, ποὺ πῆραν τὰ βουνά; Τί κίνημα ἀπελπισίας νὰ σχεδιάζουν ἄραγε τούτῃ ἴσως τῇ στιγμῇ;». Καὶ ἐνίωσαν τὸν γνώριμο Πόντιο πατέρα, τὸν ἀμείλικτο Λάμπο, τὸν πλούσιο ἄρχοντα τοῦ χωριοῦ, νὰ τὸν πνίγῃ ὁ λυγμὸς καὶ ὁ πόνος κ' ἡ ἀγωνία, νὰ μονοιάζῃ αὐτοστιγμὴ μὲ τὴν ἀποδιοπομπαία συμπεθέρα, νὰ ζητᾷ τὴ γνώμη τῆς γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἀνεύρεσης τῶν παιδιῶν, νὰ πρωτοστατεῖ γιὰ τὴν ταχύτερη ἐνωσὴ τους. Καὶ εἶδαν τὸν ἐπίλογο τὸν εὐτυχισμένο μὲ τὴν παρουσία τοῦ Εὐκλείδη, ὀπληρχηγοῦ τοῦ κινήματος τῆς ἡρωικῆς Σάντας τὴν ἐποχὴ ποὺ πῆγαινε νὰ πέσῃ τελειωτικὰ ἡ αὐλαία τῆς Ποντιακῆς Ἱστορίας, δράκοντα ἄγρυπνο καὶ γιὰ τίς πιὸ λεπτομερειακὲς γραμμὲς τῆς ποντιακῆς ζωῆς, νὰ φέρνῃ τὰ δυὸ ἐρωτοχτυπημένα παιδιὰ. — πρόκειται γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ ἔργου.

Νὰ καταπιαστοῦμε δίχως ἀρμοδιότητα μὲ τὴν κριτικὴ του; Τὴν ἔχει ἀσκήσει ἤδη, μὲ τὴ θερμότερη ἀνάπη, ὁ διανοούμενος καὶ λογοτέχνης Βασίλης Ρώτας. Εἶπε πῶς ὅ,τι τοῦ λείπει εἶναι μόνο τὰ πολλὰ θεατρικὰ τρύκ. Ἐμεῖς θὰ προσθέσουμε: «Εἶναι ἓνα λουλούδι τοῦ ἀγροῦ, μὲ πηγαία συγκίνηση ζωγραφισμένο, τὸ κυριώτερο, ἴσως, δραματικὸ καὶ ἡθογραφικὸ ποντιακὸ ἔργο τέχνης, ποὺ δόθηκε ὡς τώρα στὸ ποντιακὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα καὶ ἀπὸ τὴν «Ποντιακὴ Σκηνή». Οὐτε θὰ λησμονήσουμε ὅτι ἡ ἐπιτυχημένη παρεμβολὴ τοῦ ποντιακοῦ τραγουδιοῦ καὶ χοροῦ, σὲ τόση ποικιλίᾳ, συνάρπαξε κυριολεκτικὰ τὸ κοινόν.

Ὅσο γιὰ τὴν ἐκτέλεση: Ὁ Πρόλογος ἦταν λίγο-πολύ χλωμός. Ὁ ὕμνος πρὸς τὸ τιμημένο χωριό, τὴ Σάντα, σημείωσε περισσότερη ἀποτυχία, λιγώτερη ἐπιτυχία.

Ἡ α' καὶ ἡ β' πράξη στάθηκαν στὸ ὕψος τους. Ἡ τρίτη πρόδωσε, ποὺ καὶ πού, σημεῖα κούρασης. Ἡ ἐπιμέλεια τῶν μελῶν τοῦ Ὁμίλου τὸν ἀνάλογο συντονισμὸ δὲν τὸν εἶχε φαίνεται.

Ἵπéροχος στὸ παίξιμό του στάθηκε ὁ Λάμπρος, —Σταῦρος Δεληκάρης— ὁ βετεράνος ἀπὸ τῆ Ρωσία ἤδη τῆς Ποντιακῆς σκηνῆς. Ἀσύγκριτη, ἡ Μάγδα, ἡ μητέρα τοῦ Στοφόρου— Ὀλγα Κυριακίδου. Γεμάτος δράση κ' ἐπιτυχία ὁ Ζοπίκων, ὁ κωμικός τῆς σκηνῆς —Παναγιώτης Σαραφίδης. Ὁραῖος ὁ δάσκαλος —Στέλιος Ξανθόπουλος. Σπουδαία ἐπίσης ὑπῆρξε ἡ ἀπόδοση τῆς Παρθένας, μητέρας τῆς Μυρίκας— Ἀλεξάνδρα Χατζηκίδου. Ὁ Εὐκλείδης σὺν ὀπλαρχηγῶς —Πολ. Χάϊτας— στάθηκε στὸ ὕψος του μὲ τὸ γεμᾶτο ζωὴ παίξιμό του. Στὸ στοιχεῖο του βρέθηκε ὁ Θ. Τσομίδης, ὡς μειζέτερος, ὡς Γιακώφς. Ὁ Στοφόρον, ὁ ἐρωτοχτυπημένος νέος, ὁ Νίκος Σπανίδης, ὁ πληθωρικός πάντα δημιουργὸς ζωντανίας πάνω στὴ σκηνή, νευριασμένος κάπως στὸν πρόλογο, ἔπαιξε ὥστόσο μὲ τὴ γνώριμη συνέπειά του καὶ στὶς τρεῖς πράξεις.

Θὰ ἔπρεπε ὁλοκληρώνοντας νὰ προσθέσουμε ὅτι καλὰ ἔπαιξαν ὅλοι, ὅμως ἔλειψε ἡ κάποια γενναϊότερη προσπάθεια στὴν πιὸ ὁμοδεμένη ἀπόδοση. Κάτι χάσματα καὶ ἀδυναμίες θὰ μπορούσαν νὰ λείπουν.

Τὰ σκηνικά, λιτὰ φυσικά, μπορούσαν νὰ εἶναι πιὸ παραστατικά— (τὴ ἐπιτρέπουν οἱ οἰκονομικὲς συνθῆκες;). Καὶ θὰ πρέπη ὥστόσο νὰ συγχαροῦμε τὸν σκηνοθέτῃ Πολ. Χάϊτα γιὰ τὴν ἐπιτυχημένη τεχνικὴ του προσπάθεια μέσα σὲ τοῦτα τὰ περιστατικά.

Μιὰ παρατήρηση θὰ προσθέσω, σχετικὴ μὲ τὸ ποντιακὸ κοινὸ τῆς παραστάσεως. Ἀκουγες γέλια ἀπὸ μερικὰ σημεία στὰ πιὸ συγκινητικὰ μέρη τοῦ ἔργου! Σπαραγμὸς ἀληθινός Δὲν μπορῶ νὰ ἐντοπίσω τὴν αἰτία, τὸ κοινὸ φταίει ἢ οἱ ἡθοποιοί; Ὅπως καὶ νᾶναι χρειάζεται αὐτοκριτικὴ μὲ τούτῃ τὴν ἀφορμή...

Τὸ ἀναβάφτισμα μὲ τὴν ποντιακὴ σκηνὴ πρέπει, εἶναι ἀνάγκη ποντιακὴ, ἐθνικὴ, νὰ συνεχιστῇ. Μὰ τὰ ἔργα ὅλα ποὺ γράφτηκαν ὡς σήμερα, ἐκτὸς ἑνα-δυό, ἄξια λόγου, ποὺ προσμένουν τὸ ἀνέβασμά τους, παίχτηκαν πολλὰς φορές. Καὶ ἡ συνέχεια στὴν προσέλκυση τοῦ κοινοῦ χρειάζεται ἔργα. Τί λένε —δὲν ἀπευθυνόμαστε στὰ ποντιακὰ μορφωτικὰ Σωματεῖα Ἀθῆνας-Θεσσαλονίκης— οἱ οἰκονομικῶς δυνάμενοι Πόντιοι; Δὲν θὰ πρέπει νὰ προκηρυχτῇ διαγωνισμὸς γιὰ συγγραφή ποντιακῶν θεατρικῶν ἔργων;

Εἶναι χρέος τους νὰ υἱοθετήσουν καὶ νὰ προστατέψουν μιὰ τέτοια κίνηση. Καὶ τὸ προσμένουμε αὐτό. Δίχως φόβο ὅτι θὰ μᾶς καταλογιστῇ ἀφέλεια.

I. ΣΑΛΤΣΗΣ

★

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ

Ε. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΟΥ: «Ὁλα ἐποῖκεν ἡ Παλάσα». Ἡθογραφία. Θέατρον Ἀ. Πύργου—Θεσ)νίκη 8-4-51.

ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΟΣ, λίγο-πολύ, πῆγα νὰ παρακολουθήσω τὸ νέο ἔργο «Ὁλα ἐποῖκεν ἡ Παλάσα», ποὺ ἀνέβασε στὶς 8-4-51, Κυριακὴ, ὁ Ἑρασιτεχνικὸς Ὀμιλος τοῦ Ποντίου συγγραφέα Εὐσταθίου Εὐσταθιάδη.

Ἀσφυκτικὰ γεμᾶτο τὸ θέατρο τοῦ Λευκοῦ Πύργου. Εἶναι καλὸς οἰωνὸς ἡ δίψα τοῦ ποντιακοῦ κοινοῦ νὰ σκύβῃ πάνω στὴν ἀναπαράσταση τῆς ζωῆς του...

Ὁ Ε. Εὐσταθιάδης, ποὺ ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά του μέσα στὴ ζωὴ δοκιμάστηκε μὲ τὸ μεγάλο δυστύχημα νὰ χάσει, ἀπὸ τυχαῖο περιστατικόν, τὸ φῶς τῶν ματιῶν του —προσωρινά, ἃς ἐλπίσωμε καὶ ἃς εὐχηθοῦμε— ἱκανοποίησε, γιὰ δεύτερη τῶρα φορά, ὅσους τὸν τιμήσανε.

Ποιά ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου; Ὁ γιὸς τοῦ Γοργόρ, χηριοῦ κατοικοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Κιλκίς, ὁ Γερίκας, ἀγαπιέται, τρελλὰ ἀπὸ 8 μῆνες, κ' ἐδῶ μὲ τὴ συχωριανή του Λεμόνα, κόρη τῆς χήρας Παρέσας. Δίχως νὰ τὸ φανερώσουν κ' οἱ δυὸ στοὺς γονιούς τους.

Ὁ φτωχὸς διάβολος τοῦ χωριοῦ, ἡ Παλάσα, τὸ ξαίρει τὸ εἰδύλλιο ποὺ πλέχτηκε μπροστὰ στοῦ χωριοῦ τῇ βρύση. Προξενεὺει ὅμως—κ' ἄρ' πῶς θὰ ζεῖ;— τὸν Γοργόρ μὲ τὴν Παρέσα, ποὺ συνολογοῦν νὰ γίνῃ σύντομα ὁ γάμος.

Τὸ Πάσχα ὁ Γερίκας γιορτάζει. Ὁ Γοργόρτες, πάνω στοὺς ἐνθουσιασμούς του, καλεῖ τὴν Παρέσα καὶ τὴν κόρη τῆς Λεμόνα σπíti του, νὰ συνεορτάσουν.

Τὰ παιδιὰ, ἀνύποπτα, νομίζουν, τρισευτυχισμένα πιά, ὅτι ὅλα ὁργανώνονται γιὰ νὰ πάρουν τὴν εὐλογία τῶν γονέων! Ἀποροῦνε μόνο: Ποιὸς ἀγαθὸς ἀγγελὸς ἐνημέρωσε τοὺς γονιούς γιὰ τὸν ἔρωτά τους;

Μὰ πόσο διαρκοῦν οἱ ἀνθρώπινες χαρές; Γλήγορα, γονιοὶ καὶ παιδιὰ, βγαίνουν ἀπὸ τὴν πλάνη τους: Πάνω στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐπιφανειακοῦ ὁμορφου ἑορτασμοῦ, χυμᾶει ὁ Πάντσιον, φίλος τοῦ

Γερίκα, με τήν παρέα του, με τραγούδια και λύρα ποντιακή, στο σπίτι του Γοργόρ. Στη δεύτερη στροφή του χορού και του κεράσματος βρίσκει πρόφαση και εύκαιρία να στηλιτεύει τήν Παλάσα—ο Γοργόρς είχε καλεσμένη, στη γιορτή και τήν προξενήτρα του—για τή ραδιουργική της προξενιά.

Γονιοί κ' έρωτοχτυπημένα παιδιά βγαίνουν από τὰ σύννεφα, πέφτουν από

‘Ο κ. Ε. Ευσταθιάδης

τὸ ένα ξάφνιασμα στὸ ἄλλο, προσγειώνονται... Ἀπελπισία στους νεαρούς. Ἐγνοια και σκοτούρα στους γονιούς. Πῶς θὰ τὰ βολέψουν;

Κρατερή όμως ἡ ἀπόφαση τῆς Παρέσας καὶ τοῦ Γοργόρ. Πρέπει νὰ ἐνωθοῦν οἱ δύο τους. Προχωροῦνε πρὸς τὸν κοινὸ στόχο. Ἀρραβωνιάζουνε τὴ Λεμόνα με τὸν τσέλιγκα τοῦ χωριοῦ, τὸ Μῆτρο. Ἡ λύση δόθηκε. Ἡ Λεμόνα ὑπακούει, στατικά. Ὁ Γερίκας σκέπτεται ν’ αὐτοκτονήση...

Ὅμως ἀγρυπνεῖ ὁ προστάτης του, ὁ πολυμήχανος κ' αἰσθηματικὸς του φίλος, ὁ Πάντσιον. Ὁργανώνει, μιὰ μέρα γιορτῆς, χορὸ μπροστὰ στὴν βρύση τοῦ εἰδυλλίου. Με σύμπραξη τῆς σατανικῆς Παλάσας—«κι’ ἄρ’ πῶς θὰ ζῶ ἐγὼ πᾶ, ἢ καὺμέντσα!»—παρασέρνει ἐκεῖ τὸ Μῆ-

τρο με τὴ Λεμόνα. Καὶ με τὴ βοήθεια φίλων κλέβει ὁ Γερίκας τὴν ἀγαπημένη του, ἀφήνοντας τὸ Μῆτρο... «σὰ κρύα τῇ λουτροῦ»!

Ὁ Γοργόρς καὶ ἡ Παρέσα ἐπευλογοῦν, με πίκρα μεγάλη... τὸ μοιραῖο!

Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀξιόλογη δημιουργία. Τὸ ἔργο εἶναι γεμᾶτο δράση καὶ συγκίνηση.

Θὰ πρέπει νὰ πῶ ὅτι ὁ νεοσύστατος ὄμιλος τοῦ Εὐσταθιάδῃ στάθηκε στὸ ὄψος του:

Ἐπέροχος ἦταν ὁ Γοργόρς—ὁ Π. Ἰγνατιάδης—με τὸ ἀμίμητο παίξιμό του. Δὲν πρόκειται γιὰ ἐρασιτέχνη πιά.

Πολὺ ψυχολογημένα ἐπαιξε ἡ Παλάσα—ἡ ἀδερφή τοῦ συγγραφέα Μ. Εὐσταθιάδου. Θὰ μπορούσα νὰ πῶ—ἀφεγάδιαστα.

Ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἀφῆκε ἡ Λεμόνα—ἡ Π. Ἀνδρεανίδου—με τὸ φυσικὸ της παίξιμο.

Ὁ Γερίκας—ὁ Π. Χαλίδης—ὑποδύθηκε ἱκανοποιητικὰ τὸ ρόλο τοῦ νεαροῦ ἐρωτοχτυπημένου. Θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι τοῦ εἶναι εὐκόλο νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ τελειότερα.

Καλὰ ἐπαιξε καὶ ἡ Παρέσα—ἡ Χ. Ἀλμασίδου. Ὑποδύθηκε ὡς τὸ τέλος γερά τὴν ιδιότητα τῆς σεμνῆς χήρας, πού με βῆμα σημειωτὸ προχωρεῖ πρὸς τὴν... «δευτέραν συζυγίαν τῶν περισπωμένων»... Θὰ πρέπει ὅμως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι σὲ κάμποσα σημεῖα δὲν μιλοῦσε με φυσικότητα. Ὁ τόνος της εἶχε κάτι τὸ σχολικόν. Εἶναι κάτι πὺ μπορεῖ νὰ ξεπεράσῃ.

Ὁ Ἄγγ. Βασιλειάδης—ὁ τσέλιγκας—ἐπαιξε σὰν ἀληθινὸς Βλάχος.

Ὁ Σίμος, ὁ λυράρης, ὁ συγγραφέας Ε. Εὐσταθιάδης ἀφῆκε ἐντονες ἐντυπώσεις καὶ με τὸ παίξιμο τῆς λύρας καὶ με τὴν φυσικότητα ἀπόδοσῃ τοῦ ποντιακοῦ τραγουδιοῦ, ὡς μέλος καὶ χρῶμα, ὡς λαογραφίας—κι’ ἄς γεννήθηκε ὄχι στὸν Πόντο μὰ ἐδῶ.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἔργου χόρεψε ὁ κ. Καλούσης τὸν χορὸ «Σέρα». Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πὺ ξαναβλέπω τὴν πῖο ὑπέροχη ἀπόδοσῃ τούτου τοῦ χοροῦ. Καταχειροκρατήθηκε, ὅπως καὶ τὸ ἔργο, πολλὰς φορές.

Ἄς προσθέσωμε: Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα πράξη κινοῦνται μέσα σὲ πλοκὴ ἄρτια. Ἡ τρίτη ἔχει, θαρρῶ, κάπως μακρόσυρτους τοὺς διαλόγους. Καὶ τοὺς μονολόγους. Συντομία περισσότερη θὰ

(Συνέχεια στὴ σελ. 180)

ΕΝΑ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ

« Ὁ Διγενής Ἀκρίτας »

Τοῦ ΣΠΥΡΟΥ ΚΩΦΙΔΗ

Ο κ. Σ. Κωφίδης, ἀπὸ τῆ Θεσσαλονίκης, εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνη νὰ στείλῃ στὴ Σύνταξιν τοῦ «Ποντιακοῦ» ἓνα θεατρικὸ τοῦ ἔργου, τὸν «Διγενῆ Ἀκρίτα», ποὺ τὸ ἔγραψε γιὰ νὰ παιχθῇ ἀπὸ τὸν θεατρικὸ Ὀμιλο τῆς Ἀθήνας. Ἐπιθυμία τοῦ ἦταν νὰ τὸ θέσῃ ὑπὸ τὴν κρίσιν μας, ν' ἀκούσῃ καὶ τὴ γνώμη τοῦ περιοδικοῦ. ποὺ τόσο βαθιὰ ἀγαπᾷ τὸ Ποντιακὸ θέατρο καὶ ποθεῖ τὴν προκοπὴν του, νὰ δῇ πῶς τὸ βλέπουμε κι' ἐμεῖς. Χωρὶς νὰ διεκδικοῦμε ἰδιότητες κριτικῆς αὐθεντίας, μ' εὐχαρίστηση θὰ ἐκθέσουμε τὴ γνώμην μας γιὰ τὸ ἔργο τοῦ καὶ γιὰ τίς δυνατότητες τοῦ συγγραφέα του.

Τὸ ἔργο στὴ γενικὴ του διάρθρωση προσκρούει στὴ βασικώτερη ἀρχὴ τῆς θεατρικῆς τέχνης. Λησμονεῖ ὅτι τὸ θέατρο εἶναι κυρίως δράση, δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ διχλογικὴ συζήτηση. Ὁ θεατῆς πρέπει νὰ παρακολουθῇ στὴ σκηνὴ τὴν κίνησιν τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου, ὅχι νὰ τὴν ἀκούῃ νὰ τὴν ἐξιστοροῦν. Ἡ ἐντύπωση δηλαδὴ νὰ δημιουργηθῇ στὸν δέκτη-θεατῇ «ἐκ τῶν ἔσω», ὅχι «ἐκ τῶν ἔξω», ἀπὸ τὰ «ἐπὶ σκηνῆς δρώμενα».

Οἱ ὁμιλίαι στὴ σκηνὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων προσώπων, ὅσονδήποτε ἐνδιχέουσες καὶ ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ συγκινήσουν, δὲν ἐγγιζοῦν τὸν θεατρικὸ σκοπὸ, δὲν δημιουργοῦν τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνησιν. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἀξιόλογα λογικὰ κατασκευάσματα, ὅμως δὲν γεννοῦν ἐκείνην τὴν ψυχικὴν ἀτμόσφαιρα στὸν θεατῇ, ποὺ τὸν προετοιμάζει νὰ δεχτῇ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς θεατρικῆς οὐσίας τοῦ ἔργου σὰν ὑψηλὴ διδασκαλία ζωῆς.

Ἀτυχῶς στὸ ἔργο τοῦ κ. Κωφίδη τὸ μειονέκτημα αὐτὸ εἶναι χειροπιαστό. Δυὸ πρόσωπα κάθονται συνεχῶς καὶ διηγοῦνται πράγματα ποὺ γίνονται ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή. Κάπου κάπου ἡ σκιά κάποιου τρίτου προσώπου ὑπείσέργεται γιὰ νὰ διακόψῃ τὴ μονότονη ἀκίνησιν τῶν σκηνῶν. Φευγαλέα καὶ ἀνωφέλευτη,

Μόνον στὴ Β' πράξιν, σὲ μιὰ σκηνή—οἱ ἄρχοντες Τρικοῖλτος καὶ Ξιφιλῖνος θέ-

λουν νὰ συλλάβουν ἓνα ἀγρότη, τὸν Νικόλαν—ξεχωρίζε σ μιὰ κάπως ἀγνή θεατρικὴ ἀτμόσφαιρα, τὸ ἴδιο καὶ σὲ μερικά σημεῖα τῆς Γ' πράξεως.

Ἡ δράσις λείπη ὁλότελα. Θανάσιμη ἀπουσία.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεατρικὸς τοῦ λόγος δὲν στέκει ψηλότερα. Κύριο χαρακτηριστικὸ τοῦ μιὰ ἐντονῆ γλωσσικὴ ἀκαταστασία καὶ ἀναρχία.

Τὸ ἔργο, ὅπως φαίνεται, ξετυλίγεται στὰ 97½ μ. χ., δηλαδὴ κάπου μιὰ χιλιοτηρίδα πρὶν. Κ' ἐνῶ ἔχει τόσο παλιὰ ἡλικία κινεῖται μέσθ στὰ γλωσσικὰ πλάισια τῆς διαφοροποιημένης σύγχρονης νεοποντιακῆς διαλέκτου, καὶ κάπου κάπου προβάλλουν καὶ καθαρευουσιανισμοί.

Τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ εἶχε βαρύνουσα σημασία ἂν πρόθεσις τοῦ συγγραφέα ἦταν νὰ γράψῃ ἀπλῶς ἓνα ἱστορικὸ ἔργο στὴ νεοποντιακὴ διάλεκτο. Ὅμως ἄλλος φαίνεται νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς του, καθὼς ἐμφανίζεται στὸν Πρόλογό του :

«Ἡ ἰδέα τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος ἔργου εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον τοῦ Πόντου δὲν ἔχει κανέναν σκοπὸν δημιουργίας μιᾶς νέας φιλολογίας εἰς ἓν γλωσσικὸν ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον ἐκτελέσαν τὸν ἱστορικὸν τοῦ προορισμὸν ἐθνοσωτηρίως... δὲν ἔχει σήμερον ἀπόλυτον ἀνάγκην ὑπάρξεως. Βραδέως δὲ ἄλλ' ἀσφαλῶς μίαν ἡμέραν θὰ συγχωνευθῇ μετὰ τῆς κοινῆς δημοτικῆς. Συνεπῶς ἡ ἰδέα τῆς συγγραφῆς αὐτῆς εἰς τὴν ποντιακὴν διάλεκτον ἔχει ἀπλῶς χαρακτῆρα περισυλλογῆς λαογραφικοῦ καὶ λεξιλογικοῦ ὕλικου».

Παρακολουθῶντας ὅμως μερικά σημεῖα τοῦ «λεξιλογικοῦ ὕλικου» τῶν διολόγων σταματοῦμε μὲ κάποιαν ἐκπληξὴ μπροστὰ σὲ γλωσσικὰ καὶ φραστικὰ ἀνόμοια στοιχεῖα σὰν τὰ παρακάτω :

Μιᾶ ὁ Διγενῆς, ἓνας ἀπλὸς γενναῖος ἀρχηγός :

—Ἡ Ρωμανία εὐρίσκεται σὸ ποδάρ' πολέμου... (μετάφρασις τοῦ «ἐπὶ ποδὸς πολέμου»).

—Ἱερὸν καθῆκον μας εἶναι—νὰ κηρύττ' τὸν πόλεμον—οἱ τροπαιοῦχοι—ἔχομεν

ἄλλο νεώτερον:—νά γυρίζωμεν ὀπίσω νικηταί—οἱ καρδιακοί μου φίλοι...

Ἄλλο ἐλαφρῶς παράδοξον εἶναι ὅτι ὁ Διγενῆς ἐμφανίζεται τέλειος γνώστης τῆς σύγχρονης Γεωγραφίας. Ἀναφέρει τοὺς Ἀγίους Τόπους, τὴ Συρία, τὴ Μεσοποταμία, τὴν Αἴγυπτο, τὴν Ταρταρία, τὴν Ἰνδική, τὴν Ἀρσίγγι, τὴ Μεσοχαλδία, τὴν Εὐφρατία, τὴν Ἰβηρία κλπ.

Ἕνας ὑπηρέτης, ὁ Γιάννης, λέει:—...μὲ τὸν φίλον του τὸν ἀξιωματοῦχον... ἀμέσως...

Ὁ ἄρχοντας ὁ Τρικοίλτης ξέρεи καὶ τοὺς «Σκλαβόβουνους» καὶ τοὺς «Μπαρμπερίνους κουρσάρτες». «τὸ χρυσόβουλον τοῦ διορισμοῦ του...» Λέει δογματικά: «Πρὸ παντὸς νὰ ἐγροικᾷ τὴν ἑξίαν τοῦ ἄρχοντα». Μιλᾷ ἄλλοῦ σὰν σύγχρονος στρατάρχης: «Στείλωμ' ἄτς βοηθητικούς σὸν πόλεμον»... «σωτήριον φάρμακον»... «φέρε καὶ τὰ ἐπόμενα»... «ποῖα τὰ νεώτερα;»...

Ὁ λαὸς σὲ μιὰ στιγμή φωνάζει: «Φωτίαν νὰ κρεμίζ' ὁ Θεὸν ἅπ' ἂν' σὴ Ἀρχιμεταλλουργούς». Μιὰ γριὰ λέει: «Καταραμένα τὰ μεταλλεῖα». Ἄλλοι μιλοῦν «γιὰ ἐπιτροπή» πού πῆγε στὴν Τραπεζοῦντα. Ἄλλος πάλι γέρος λέει: «Πόλεμος καταστροφῆς καὶ ἀρπαγῆς»... «μοναστηριακὰ κτήματα» Ἕνας ἁπλὸς στρατιώτης ἀναφωνεῖ: «τὸ βίον ντ' ἐπαίραμε ἀσὴ Σαρακηνοὺς γιὰ ἀποζημίωσιν καὶ ἔξοδα πολέμου...» Μιὰ γυναῖκα πάλι προστάζει: «Μὲ ἡσυχίαν καὶ τάξιν...» κλπ. κλπ.

Θὰ μπορούσε ἄραγε ὁ συγγραφεὺς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ θεατρικὸς του λόγος ἀνταποκρίνεται στὰ ἱστορικὰ δεδομένα τοῦ 974 μιὰ καὶ θέλει νὰ βγάλουμε «λεξιλογικὸν ὕλικὸν ἀπὸ τὸ ἔργον του; Ἡ ὅτι ἀντικαθρεφτίζονται μέσα στὸ ἔργον του τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς γιὰ νὰ βγῇ τὸ ἀντίστοιχο «λαογραφικὸ ὕλικον»;

Δὲν φαίνεται κάτι τέτοιο.

Ὡστόσο μέσα ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ ἔργου βγαίνει καὶ ἓνα ἄλλο, εὐνοϊκὸ αὐτό, συμπέρασμα: «Ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει κάποιον ταλέντο καθὼς καὶ διάθεση ἐργασίας δημιουργικῆς.

Πάντως ἡ κριτικὴ ἐντύπωσίς μας, εἰπωμένη μὲ εἰλικρίνεια, ἀποβλέπει στὸ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν συγγραφέα, νὰ τὸν προωθήσῃ πρὸς νέες ὠραιότερες καὶ θεατρικώτερες δημιουργίες, νὰ τοῦ τονώσῃ τὸ ταλέντο του.

Γ. Α.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 179)

ἔδινε χάρη καὶ δράση δυνατότερη στὴν κατάληξιν.

Κάτι ἄλλο: Ἡ διάκριση, πού γίνεται, μεταξὺ Ποντίων καὶ Βλάχων εἶναι βαριά. Πολὺ λεπτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ παρουσίασμα τῆς διαφορᾶς. Τάση γιὰ ἐνοποίηση χρειάζεται. Ὅχι μεσότοιχα.

Ἀκόμα: Ἡ φράση: «Συμπέθερε—ὁ Πάντισιον πρὸς τὸν Γοργόρ—γιὰ καρὴν θὰ εἶχες τὴν Παρέσαν, γιὰ συμπεθέραν, ...τὸ ἴδιον ἐν' ...ἐγροικᾷς...» δὲν εἶναι, νομίζω, δόκιμη. Δὲν στέκει στὰ ἥθη μας... ἀκόμη καὶ τὰ σημερινά, πιστεύω—κι' ἂς θεωρηθῶ ἀναχρονιστικός. Ἄν τυχὸν βρίσκεται στὸ κείμενον τοῦ ἔργου, θὰ πρέπει νὰ φύγει.

Προβάλλει ἄλλο ζήτημα. Τὸ ἔργο παρουσιάζεται παρμένο ἀπὸ τὴ σύγχρονη ποντιακὴ ζωὴ. Θὰ ἔπρεπε νὰ γραφεῖ στὴν Ποντιακὴ διάλεκτο; λέω: Ὅχι! Ὁ ποιὸς ἔχει τὸ χάρισμα νὰ συνθέτῃ ἔργα πραγματικά, μὲ ὑπόθεση σύγχρονη, θὰ πρέπει νὰ τὰ παρουσιάζῃ στὴν κοινὴ μας γλῶσσα, τὴν δημοτικὴν.

Καὶ ἀκολουθεῖ ὅτι αὐστηρῶς ἀντίστοιχα θὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὰ ποντιακὰ γλωσσικὰ μέσα. Τὸ ἰδίωμα πού χρησιμοποίησε ὁ κ. Εὐσταθιάδης στὸ ἔργον του, ἐπηρεασμένο ἀπὸ τὸ περίγυρον, ἔχει ἀρκετοὺς νεολογισμοὺς καὶ τύπους.

Κατὰ τὰ ἄλλα ὁ κ. Εὐσταθιάδης πλούτισε—πιστεύω—τὴν ποντιακὴ σκηνὴ μ' ἓνα ἀκόμη καλὸ ἔργο, ἀπὸ τὰ καλύτερα. Καὶ νὰ φανταστεῖ κανεὶς ὅτι ἡ μοῖρα τὸν ἀνάγκασε νὰ συνθέτῃ, νὰ ὑποβάλῃ τὰ διανοήματά του καὶ νὰ γράφῃ, δίχως νὰ βλέπῃ! Καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ τὸ μοναδικὸ δωμάτιον τοῦ συνοικιακοῦ του σπιτιοῦ, γιὰ σκηνὴ κατὰ τίς δοκιμὰς. Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ βοηθήσῃ ἡ «Εὐξείνος Λέσχη» τὸ ἄξιον παιδὶ γιὰ τὴν προπαρασκευὴ τῶν παραστάσεων του μὲ τὰ μέσα τὰ δικά της καὶ μὲ συνεργασία, μάλιστα, τοῦ ὁμίλου του μὲ τὸν δικὸν της Θεατρικὸ Ὅμιλον;

Διπλῇ, νομίζω, προβάλλει τῶν Ποντίων ἡ ὑποχρέωσις νὰ προσέχουν καὶ νὰ παρακολουθοῦνε μὲ στοργὴ τὴν δημιουργικὴ προσπάθειαν τοῦ Εὐσταθιάδου.

Θεσσαλονίκη, 18-4-1951

Ι. ΣΑΛΤΣΗΣ

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΠΕΝΘΗ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΣΑΦΛΙΔΗΣ

(1927 - 1951)

Ὁ Θεόφιλος Σαφλίδης τοῦ Νικολάου καὶ τῆς Ἀναστασίας Ποντίων ἐκ Κερασούντος, γεννήθηκε στὴ Νίκαια (Κοκκινιά) στὰ 1927 κι' ἔπεσε ἥρωικὰ στὶς μάχες τῆς Κορέας. Ὁ διοικητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκστρατευτικοῦ Τάγματος τῆς Κορέας ἀντισυνταγματάρχης κ. Δ. Ἀρμπούζης ὁπέστειλε πρὸς τὴ μητέρα τοῦ ἥρωος τὴν παρακάτω ἐπιστολή:

Διοικητὴς G.A.P.O. 5800 τῇ 8)3)51

Κυρία Σαφλίδη,

Με μεγάλην θλίψιν σὰς γνωρίζω τὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ υἱοῦ σας Θεοφίλου, ἐπισυμβάντα τὴν 2)3)51 εἰς περιοχὴν YANG DOG WON-NI.

Σεμνός, αὐστηρὸς, ἐπιβλητικὸς εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, ὑπηρέτησε τοὺς εὐγενεῖς σκοποὺς τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μετὰ τὴν ἀκαμψίαν τοῦ σκληραγωγημένου Ἑλλήνος μαχητοῦ, ὅστις οὐδέποτε ὀρρωδεῖ πρὸ τοῦ θανάτου.

Ἀλλὰ βλῆμα ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἀνέκοψε τὴν λαμπρὰν δρᾶσιν του καὶ ἐστέρησεν οὕτως, ὑμᾶς μὲν, τοῦ ἀγαπητοῦ σας παιδιοῦ, τὴν Πατρίδα δέ, ἐνὸς γενναίου καὶ ἐξαιρετοῦ στρατιώτου.

Συμμερίζομαι τὸν πόνον σας καὶ μετέχω εἰς τὴν μεγάλην σας λύπην.

Ἡ μορφή τοῦ ἥρωικοῦ Θεοφίλου θὰ φτερουγίσῃ πάντα ὑπεράνω ὅλων μας καὶ θὰ μᾶς καθοδηγῇ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς.

Ἐπέσεν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος γνωρίζων ὅτι ἀγωνίζεται δι' ὑψηλὰ ἰδανικά, ἐναντίον τῆς βίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης.

Ἡ σορὸς του μετεφέρθη εἰς Πουσάν, ἐνθα ἐνεταφιάσθη, θὰ καταβληθῇ δὲ μέριμνα διὰ τὴν περιποίησιν τοῦ τάφου του καὶ τὴν μεταφορὰν του ἐν καιρῷ εἰς Ἑλλάδα, ἡ δὲ σχετικὴ ὑπηρεσιακὴ ἀλληλογραφία θὰ διαβιβασθῇ εἰς ΓΕΣ)Δ5.

Ἡ σκέψις ὅλων μας θὰ συνοδεύῃ τὸν ἀξέχαστο Θεόφιλο καὶ θὰ τὸν σκεπάζῃ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἕθνους, ὅπως τὸν σκέπασε ἡ γαλανόλευκος καὶ ἡ σημαία τῶν Ἑνωμένων Ἑθνῶν, διὰ τὰς ὁποίας προσέφερεν τὴν ζωὴν του.

Εὐχομαι ὅπως ὁ Ὑψιστος ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν του, χάριση δὲ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν οἰκογένειάν σας τὴν παρηγορίαν Του.

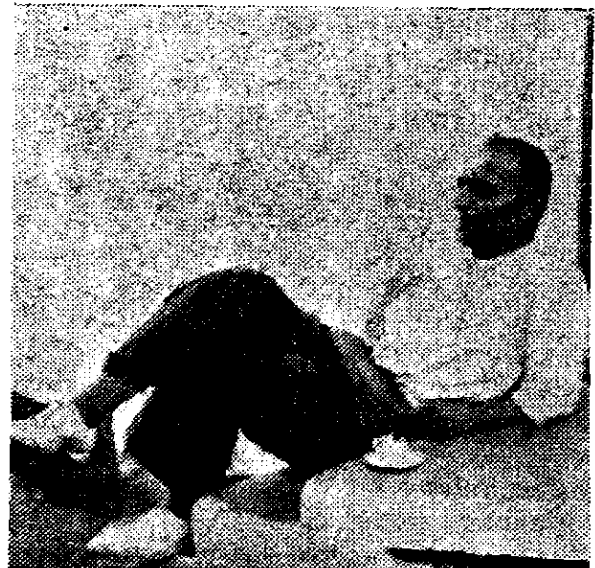
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΓΙΑΜΑΚΗΣ

ἢ Ζωρζέτος Βάρδας

(1899 - 1951)

Ὅπως θὰ θυμῶνται οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Ποντιακοῦ» ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος, ὁ Γ. Λαμψίδης «πῆγε στὴ... Μάχη (τὴν κ. Μ. Μιχαηλίδου ἐννοεῖται) γιὰ μαλλί καὶ βγῆκε κουρεμένος». Δηλαδή πῆγε νὰ μαζέψῃ στοιχεῖα γιὰ τὴ «νεκρολογία» τοῦ Ζωρζέτου κι' ἔγραψε... συνέντευξη μετὰ τὸν Ζωρζέτο. Τὴ φορὰ ὅμως αὐτὴ ὁ Ζωρζέτος πέθανε ὀριστικὰ καὶ ἀμετάκλητα κ' ἔλαχε σὲ μένα—πού εἶμαι καὶ συγχωριανὸς τοῦ—ὁ ἀκλήρος κλῆρος νὰ γράψω τὴ νεκρολογία του.

Ὁ Ζωρζέτος γεννήθηκε στὴ Σάντα τὸ 1899 ἀπὸ γονεῖς πολὺ πλούσιους—ὁ πα-

τέρας Θεόδωρος Γιαμάκης ἦταν μεγάλεμπορος ναυτιλιακῶν εἰδῶν στὸ Βατούμ τοῦ Καυκάσου—καὶ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια μέσα σὲ χλιδὴ καὶ σὲ πλοῦτο.

Τέλειωσε—κατὰ τὶς πληροφορίες ποὺ μοῦ ἔδωκε ἡ ἐκλεκτὴ καρατερίστα τοῦ Ποντιακοῦ θεάτρου κ. Μάχη Μιχαηλίδου—τὸ ἑλληνικὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ τὸ ρωσικὸ γυμνάσιο τοῦ Βατούμ, πῆρε ὅμως τὸ ἀπολυτήριό του ἀπὸ τὸ ρωσικὸ γυμνάσιο τοῦ Λεγκοράν τῆς Περσίας.

Ἀπὸ μικρὸς ἦταν ἓνας τύπος ἰδιόρρυθμος. Εἶχε ὅμως ἐξαιρετικὴ κλίση στὴν ποίηση καὶ στὸ θέατρο. Τὰ καλοκαίρια ποὺ πῆγαινε μετὰ τὴν ἀδελφή του κ. Μιχαηλίδου Μάχη στὴ Σάντα ἔδινε θεα-

τρικές παραστάσεις μαζί της, παιδί δώδεκα χρονών. Μὲ δυὸ τρία κιλίμια στηνόταν ἡ σκηνή «σὸ μαντρίν τῇ Πατιτίνας» καὶ ὁ «Φιάκας», ἡ γνωστὴ τοῦ καιροῦ ἐκείνου κωμωδία, ἔδινε κι' ἐπαιρνε. Τὰ «χάταλα» σχηματίζουν οὐρὰ στὴν πόρτα τῆς μάντρας κρατώντας ἀπὸ ἓνα αὐγὸ ἢ τσιορτάνια γιὰ «εἰσιτήριο».

Ἀργότερα, ἔφηβος πιά, ἐπαιζε στὸ Βατούμ, στὸ Σοχούμ, στὸ Κέρτς, ὅπου φοίτησε σὲ δραματικὴ σχολὴ καὶ ἐργάστηκε στὸ θίασο Σαστισόφσκη.

Ἦταν ἐξαιρετικὸς στοὺς ρόλους του, ἀλλὰ ἡ μεγάλη του ἐπιτυχία ἦταν ὁ ρόλος τοῦ Κώστα στὸν «Μπάμπια Λινάρδο».

Στὰ 1924 ἔρχεται στὴν Ἑλλάδα. Ἀμέσως μπαίνει στοὺς κύκλους τῶν ἡθοποιῶν τῆς Ἀθήνας καὶ προπάντων τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου. Ἐνα διάστημα ἔκανε νουμερίστας στὸ Βαριετέ τῆς «Αἵγλης» τοῦ Ζαππείου. Ἐπειτα παίζει μὲ τὸν Πέτρο Κυριακό, τὴν Κατερίνα κλπ. Ἀλλὰ ὁ ἰδιόρρυθμος χαρακτήρας του, ποὺ τὸν ἔσπρωχνε πολλὲς φορὲς σὲ παραλογισμούς, καὶ ἡ εὐθύτητα καὶ τιμιότητά του δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐπιτύχη μιὰ τακτικὴ συνεργασία.

Τὰ παρατᾶ λοιπὸν ὅλα κάποια μέρα καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ θέατρο. Ἄν ἔμενε, θὰ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀξιόλογους καλλιτέχνες τοῦ θεάτρου. Ὅποιος τὸν εἶδε νὰ παίξει καὶ τὸν ἄκουσε νὰ τραγουδάῃ τὰ «κουπλέτα» του, φτιαγμένα ἀπὸ τὸν ἴδιο, θ' ἀναγνωρίσει τὴν παραπάνω ἀλήθεια. Ποιός, πράγματι, δὲν θυμᾶται τὰ ἀξέχαστα πρωτοχρονιάτικα κουπλέτα του;

Μακρυνὰ τώρα ἀπὸ τὸ θέατρο καταλήγει νὰ ἐργάζεται στὴν ἐδῶ Ρωσικὴ Ἀντιπροσωπεία ὡς ἀποθηκάριος γιὰ λίγο ὅμως καὶ πάλι διάστημα, Πληρώνεται ὥστόσο καλὰ καὶ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ἐδῶ ποὺ ζῇ κάπως ἀνθρωπινά. Μὰ φεύγει κι ἀπὸ κεῖ. Κι ἀρχίζει ὁ βίος ὁ δύσκολος καὶ ἄτακτος.

Τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1930 δίνει στὸν κινηματογράφο τῆς Καλλιθέας «Ἡλύσια» (στοὰ Καραντινοῦ) τὴν πρώτη ποντιακὴ παράσταση στὴν Ἀθήνα, μὲ τοὺς «Κωδωνάτους Βρυκόλακες» τοῦ Ε. Φοινικοπούλου. Σὲ λίγο ἀκολουθεῖ τὸ ποντιακὸ ἔργο «Ἀλεπὸν τρώει κ' ἡ ζεπύρια πρέσκειται», μὲ πολλὴν ἐπιτυχία. Μὰ ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ ἀκολουθεῖ θεατρικὴ ἀπραξία ἐτῶν καὶ τὸ μόνο ποὺ κάνει ὁ Ζωρζέτος εἶναι νὰ παίξει ἑλληνικὰ ἐπι-

θεωρησιακὰ νούμερα δικά του ποὺ καὶ ποὺ στὶς ἐργατικὲς ἢ ὑπαλληλικὲς Λέσχες ποὺ τὸν καλοῦν καὶ νὰ γράφῃ πρωτοχρονιάτικα κουπλέτα, ποὺ τὰ τύπωνε καὶ τὰ μοίραζε ὁ ἴδιος σὲ φίλους καὶ γνωστοὺς ἀντὶ ἐνὸς μικροῦ φιλοδωρήματος, τοῦ μόνου εἰσοδήματός του ἄλλωστε. Ἀλλοτε πάλιν τὸν βλέπουν μὲ τὴ βούρτσα καὶ τὸν τενεκὲ τοῦ ἀσβεστᾶ νὰ ζητᾷ δουλειὰ καὶ μεροκάματο.

Ἔτσι περνοῦν τὰ χρόνια του ὡς τὸ 1941. Ἡ πείνα κι ὁ θάνατος φτερούγιζε πάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κι

ὁ Ζωρζέτος ἀσπὴν Ἀθήναν
ἐσ' κ' ἐπεθάνεν ἀσπὴν πείναν.
Σ' αὐτοκίνητον δεμένος
κι ὅλεν παραπονεμένος.
Ἐπῆεν σὸ Καϊλάρ,
ἐκεῖ εἶχεν ἐχτιπάρ,
κ' ἐπ' ἐκεῖ σὸ Βολοβότ*
ἐκεῖ ἔσαν πατριῶτ',

ὅπως λέει ὁ ἴδιος σ' ἓνα πολυστροφοποίημά του, ὅπου διηγεῖται τὰ βάσανα καὶ τὶς περιπέτειές του τῆς Κατοχῆς στὴ Μακεδονία καὶ ποὺ ἔχει ἀξιόλογη σατιρικὴ ἀξία.

Στὴ Μακεδονία, στὴ Νέα Σάντα, τὸν περιποιήθηκαν, τὸν ἐντυσαν, τὸν ἔσωσαν κυριολεκτικὰ οἱ πατριῶτες του Σανταῖοι. Τὸν καιρὸ αὐτὸ ὀνέβασε μὲ Νεοσανταίους ἐρασιτέχνες τὸν «Λαζάρ-Ἀγᾶ» τοῦ Φωτιάδη καὶ τοὺς «Κωδωνάτους Βρυκόλακες» στὴ Νέα Σάντα καὶ στὸν Καταχᾶ τῆς Κατερίνης.

Μετά τὴν ἀπελευθέρωση, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1945, γύρισε στὴν Ἀθήνα καὶ στὶς 29 Μαρτίου 1949 ἀνέβασε στὸ θέατρο «Κεντρικὸν» τὸ «Κουρπὰν» τοῦ νεαροῦ Ποντίου θεατρικοῦ συγγραφέα Εὐσταθιάδη Στάθη, μαζί μὲ τὴν ἀδελφὴ του κ. Μάχη Μιχαηλίδου, μὲ ἀξιόλογη ἐπιτυχία.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1950 ἔγιναν ἐκδηλα τὰ συμπτώματα τῆς ὑποουλῆς ἀρρώστειας ποὺ τὸν κατάρτωγε καὶ στὶς 26 Μαρτίου 1951 πέθανε στὴν Καλλιθέα.

Ἡ ζωὴ του στάθηκε μιὰ ζωὴ βασανισμένη, ἐνὸς φτωχοῦ, ταλαιπωρημένου καὶ δυστυχισμένου καλλιτέχνη, ποὺ τὸν ἔσερνε πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ ἄλλοτε τὸ ταλέντο του κι ἄλλοτε ἡ ἰδιότυπη ἰδιοσυστάσις του. Εἶχε ὥστόσο ψυχὴ γεμάτη παιδικὴ ἀγνότητα καὶ ἀγαθότητα, μιὰ ψυχὴ σὰν ὅλων τῶν βασανισμένων τῆς ζωῆς. Σ. ΣΑΝΤΑΙΟΣ

* Παλιὸ ὄνομα τῆς Νέας Σάντας.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ἡ Ἀθλητικὴ Ἐνωσις Ποντίων Πειραιῶς—Δραπετσῶνος διένειμε τὴν παρακάτω Ἐγκύκλιο πρὸς τοὺς Ποντίους Δραπετσῶνος :

Ἀγαπητὲ Συμπατριῶτα,

Ἡ Ποντιακὴ Νεολαία μὲ τὴν ζωηρὰν ἀνάμνησιν τῆς ἡρωικῆς Πατρίδος μας, τοῦ ἀλθισμονήτου Πόντου καὶ τὴν ἐπιθυμία νὰ ξαναζωντανέψῃ καὶ ἐδῶ τὴν Ποντιακὴν λεβεντιά, ἱδρύσῃ τὴν «Ἀθλητικὴ Ἐνωσις Ποντίων», πού μὲ τὶς νίκες τῆς στοὺς ἀγῶνες τοῦ Ποδοσφαίρου, ἔγινε ξακουστὴ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, τόσο ὥστε Ἀθλητικὰ Σωματεῖα Ἀ' Κατηγορίας νὰ ἐπιδιώκουν μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐνισχυθοῦν μὲ παίχτας τῆς Ἐνώσεώς μας.

Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ παίχτες μας, γενναῖοι, σεμνοὶ καὶ εὐγενικοί, μὲ τὶς νίκες τους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀθλητικὴν συμπεριφορὰ τους τιμοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Πόντου.

Ἡ φιλοδοξία ὅμως τῆς Ἀθλητικῆς Ἐνώσεως Ποντίων δὲν εἶναι μόνον τὸ ποδοσφαῖρον. Ἡ νεολαία μας φιλοδοξεῖ νὰ ξανοιχθῇ καὶ στὰ ἄλλα εἴδη τοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ ἀκόμη νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς προσπάθειάς της διὰ τὴν ψυχικὴν διάπλασιν τῶν Ποντίων νέων καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Δυστυχῶς ὅμως τὰ μέσα πού διαθέτει εἶναι ἀνεπαρκῆ. Οἱ Πόντιοι, οἱ μεγάλοι, δὲν δείχνουν γιὰ τοὺς νέους τὸ ἐνδιαφέρον πού πρέπει.

Κάνουμε ἐκκλησίαν στὰ πατριωτικά, τὰ Ποντιακὰ αἰσθήματά σας. Δὲν εἶναι τίποτε τὸ νὰ θυσιάσουμε κάτι γιὰ τὰ παιδιὰ αὐτά. "Ο,τι κι' ἂν δώσουμε θὰ πᾶνε γιὰ τὸ ὄνομα καὶ τὴ δόξα τοῦ ἀλθισμονήτου Πόντου μας. "Ἄς μὴν ξεχνᾶμε κι' αὐτοὺς πού μένουν πίσω μας. Ἀπὸ κεῖ πού βρίσκονται αὐτοὶ ξεκινήσαμε καὶ μεῖς. Ἀπ' ὅ,τι μαζεύουμε μιὰ μέρα, ὅταν θὰ κλείσουμε τὰ μάτια, τίποτε δὲν πρόκειται νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Μία γενναία πράξις, αὐτὴ θὰ μείνῃ.

Σας παρακαλοῦμε νὰ ἐγγραφῆτε μέλη—ἐνισχυταὶ τῆς «Ἀθλητικῆς Ἐνώσεως Ποντίων». Ὡρίσατε σεῖς τί συν-

δρομὴ θέλετε νὰ συνεισφέρετε μηνιαίως στὸ Σωματεῖον. "Ο,τι δίνετε γιὰ τοὺς Ποντίους νέους δὲν πάει χαμένο. Στηρίξατε τὴν «Ἀθλητικὴ Ἐνωσις Ποντίων». Σὲ κάθε ἐξόρμησί της καὶ σὲ κάθε νίκη της θὰ ἔχετε τὴν ὠραιότερη ψυχικὴ ικανοποίησιν ὅτι σ' αὐτὸ συνεβάλατε καὶ σεῖς.

Γνωρίζουμε τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματά σας, γι' αὐτὸ καὶ ἀπευθυνόμεθα σὲ σᾶς καὶ εἴμεθα βέβαιοι πὼς στὸν πίνακα τῶν ἐνισχυτῶν τῆς Ποντιακῆς νεολαίας θὰ σᾶς ἔχουμε μεταξὺ τῶν πρώτων.

Μὲ πατριωτικοὺς χαιρετισμοὺς

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γ. Γραμματεὺς
Δ. ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ ΑΘ. ΑΣΙΑΤΙΔΗΣ

ΝΕΟΣ ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΣΕΡΡΩΝ

Ἀπὸ τὶς Σέρρες πήραμε τὸ παρακάτω ἔγγραφο τοῦ Συλλόγου Ποντίων «Κομνηνοί» καὶ τὸ δημοσιεύομε εὐχαρίστως, συνεπεῖς πρὸς τὸν πόθο μας νὰ βοηθήσωμε κάθε κίνηση πού ἀποβλέπει σὲ πολιτιστικοὺς σκοποὺς :

Σέρραι 12 Ἀπριλίου 1951

Πρὸς τὸ περιοδικὸν «Τὸ Ποντιακὸ»
Ἀθῆνας

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι κατόπιν γενομένης Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου Ποντίων οἱ «Κομνηνοί» (πρῶην Ἐθνικῆς Ἐνώσεως Ποντίων—Καυκασίων Ν. Σερρῶν) τῆς 1 Ἀπριλίου 1951 ἐξελέγη νέον Δ. Συμβούλιον, καταρτισθὲν ὡς ἑξῆς :

Χρῖστος Χαλκίδης, πρόεδρος, Παῦλος Μεγγρέλης, ἀντιπρόεδρος, Πέτρος Μαυροφρύδης, Γ. Γραμματεὺς, Ἡλ. Βασιλειάδης, ταμίας, Γ. Παπαχαράλαμπος, Χριστόφ. Χατζόπουλος, Ἱερ. Φωτιάδης, Φώτ. Αποστολίδης, Παῦλος Ἀποστολίδης, σύμβουλοι,

Ἡ νέα Διοίκησις ἔχει ν' ἀντιμετώπισῃ πολλὰ ζητήματα δύσκολα, ἐν οἷς καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὁργανώσεως τοῦ Συλλόγου ἐπὶ πραγματικῶν συγχρονισμένων βί-

σεων, καθ' ὅσον ὁ Σύλλογος δυστυχῶς μέχρι σήμερον μόνον τύποις ὑφίστατο.

Ἐπίσης ἐν τῶν σπουδαιότερων ζητημάτων ἅτινα ἔχομεν πρὸς ἐπίλυσιν εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐνοποιήσεως τῶν δύο ἀδελφῶν παρατάξεων—Ποντίων - Καυκασίων—τὸ ὁποῖον καὶ εἰς τὸ παρελθὸν ἐδημιούργησε ἀσκόπους παρεξηγήσεις καὶ ἐρίδας.

Ἀπευθυνόμενοι πρὸς ὑμᾶς ἐλπίζομεν νὰ ἀποκαταστήσωμεν στενὴν ἐπαφὴν καὶ συνεργασίαν μεταξὺ μας πρὸς ἀμοιβαίαν ἐξυπηρέτησιν καὶ προαγωγὴν τῶν Ποντίων.

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γ. Γραμματεὺς
Χρ. ΧΑΛΚΙΔΗΣ Π. ΜΑΥΡΟΦΥΔΗΣ

ΟΙ "ΚΟΜΝΗΝΟΙ" ΔΡΑΜΑΣ

Πάρκο τοῦ Συλλόγου.—“Ὀλὴ ἡ προσπάθεια τοῦ Συλλόγου καταβάλλεται γιὰ τὴν τελειοποίησιν τοῦ πάρκου, ποὺ ἐκτείνεται σὲ ἔκτασιν 30 στρεμμάτων στὸ συνοικισμό Ν. Κρώμνης τῆς Δράμας. Ὁ σκελετὸς τοῦ πάρκου ἀπὸ τὴν ἀποψὲ τῆς δεινδροφύτευσης ὑπάρχει ἤδη. Μένει, σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιον, γιὰ τὴν ὁλοκληρώσιν του νὰ γίνουν φυτεύσεις κατάλληλων δέντρων καὶ θάμνων, καλλιέργεια ἀνθόκηπου καὶ φυτωρίων, κατασκευὴ πιδάκων κλπ. Κατόπιν ἐνεργειῶν μὲς εἰς Δῆμος Δράμας ἐψήφισε δρχ. 9.000.000 γιὰ ἐξοπλισμὸν μὲ μηχανήματα τοῦ φρέατος ποὺ ὑπάρχει στὸ πάρκο. Τὰ προπολεμικὰ μηχανήματα ἐλεηλατήθησαν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους.

Βιβλιοθήκη.—Προπολεμικὰ λειτουργοῦσε Δανειστικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου. Λεηλατήθηκε καὶ καταστράφηκε ἐπίσης. Χάρις στίς φιλότιμες προσπάθειες τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου σώθηκαν οἱ 300 ἀπὸ τοὺς 1500 τόμους, καὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν σήμερον τὸν πυρῆνα. Φροντίδα καταβάλλεται νὰ ἀνασυσταθῇ ἡ Βιβλιοθήκη γιὰ νὰ ἐπανεύρῃ τὸν παλιὸν προπολεμικὸ ρυθμὸ τῆς.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

- 1.—Ἡ ἀπάντησις τοῦ κ. Ε. Τομπούλη στὸν κ. Ε. Ἀκογλου γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ στὰ ποντιακὰ σωματεῖα.
- 2.—Ἕνας ὠραῖος θρύλος τοῦ κ. Π. Σαλαπασίδη: «Τὸ καστέλι τοῦ Δούκα».

ΤΑ ΚΑΠΝΑ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 166)

καίγεται κ' ἐσὺ τραγωδεῖς... Ντό λές... Ἐμεῖς νύχταν ἡμέραν παρακαλοῦμε κι' ἐσὺ ἐκάτσης καὶ εὐχαριστᾷς τὸν Θεόν—νὰ λελεύω τ' ὄνομαν—ἀτ'—, ντὸ κ' ἐπουλέθαν τὰ καπνὰ.

ΜΗΤΕΡΑ: Ἄρ' ἐγροῖκα, Γοργόρ, ντὸ ὑποφέρω μὲ τ' ἀτὸν τὸν ἀνθρωπον...

ΠΑΤΕΡΑΣ: Ἄφσ'—με, μ' ἀνοίγω τὸ στόμα—μ'. Ντὸ ὑποφέρω μὲ τ' ἀτοίντς ἕνας Θεὸς ἐξέρι—ἀ... Νέπαι. Γοργόρ, μὰνα καὶ θαγατέρα, ἐτοιμάσταν νὰ πᾶγνε σὴν Θεσσαλονίκην νὰ παίρνε ζωρζέτον, γοβάνια κι εἰξέρω πὰ πῶς λέγν—ἀτα καὶ τὰ καπνὰ ἀκόμαν κ' ἐπουλέθαν... Ἐλα, στά, ταγιάνεψον... Νέπαι, Γοργόρ, ἐσὺ ἂν εἶσαι ντὸ θὰ ἐφτᾷς.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Κιὰ πρέπ' νὰ λές νὰ μὴ πουλίγουνταν τὰ καπνὰ;

ΠΑΤΕΡΑΣ: Ἀναθεμὰ ἀτὰ τὰ καπνὰ. Ἄς σὴν ὦραν πῆνταν ἀκόμα φυτὰ σὰ παρνίκια ἀτοίν ἐτοιμάγουνταν ν' ἀγοράζνε ζωνέρια καὶ γοβάνια καὶ μεταξωτά. νὰ κατηβαίνει σὴν Θεσσαλονίκην... Γοργόρ, τ' ἐμόν τὸ χάλ' κ' ἐπορεῖς νὰ ἐγροικᾷς.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Ἡσύχασον, Κυριάκο, ἀτὰ λόγια κ' εἰν ντὸ λές. Νὰ μὴ στεναχωρέυκεσαι... Ὅλα θὰ διορθοῦνταν καὶ τὰ καπνὰ πὰ θὰ πουλίγουνταν... Ἐδῶκαν καὶ καλὸν τιμὴν ἀσφαλείας... Ἐδέβσες σὰ ἐφημερίδας; (ἀπ' ἔξω ἀκούγεται τραγοῦδι).

Καὶ τὰ καπνὰ, καὶ τὰ καπνὰ
π' ἔχνε πολλὰ δουλείας
πουλούμ—ἀτα καὶ παίρομε
τὰ σίλια εὐλογίας.

ΠΑΤΕΡΑΣ (ξαφνιάζεται): Ἀτοίν οἱ ἀφορισμέσμ εἰν... Ἀτοίν ἐποῖκαν τ' ἀποψισνὸν τὸν μάλωμαν... Θὰ πάγω νὰ τινιάζ' ἀτς ἄμον κοσσάρας... (τρέχει ἔξω).

ΚΟΡΗ: Στά, πατέρα, ἐν' καὶ ὁ Χριστάκης μαζὺ ἀτουν, στά...

ΜΗΤΕΡΑ: Μῶν τὸν ἀνθρωποσ', ἐπαλαλῶθεν...

ΓΕΙΤΟΝΑΣ: Κυριάκο, στά, μ' ἀγληγορῆς, στά ἄς λέγω—σε... Νέπαι τὰ καπνὰ ἔρθεν ἡ ἐταιρεία νὰ παίρῃ ἀτά, ἔλα, ἔλα ἔρθεν ὁ μεσίτης ἔλα...

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Σ. Κωφίδην, Θεονίκην: Μᾶς συγχωρεῖτε γιὰ μιὰ παράλειψη γιὰ τὴν ὁποία δὲν εὐθυνόμεθα. Ἡ κριτικὴ ἐγγραφή ἐγκαίρως ἀλλὰ μαζὺ μὲ τὸ ἔργο σας παρέπεσε κάπου καὶ μόλις τώρα εὗρέθη. Συνεπῶς δημοσιεύεται σ' αὐτὸ τὸ τεύχος. Ὅσο γιὰ τὴς διορθώσεις εἴτε πεζῶν εἴτε ποιημάτων, οἱ ἐκδότες τοῦ περιοδικοῦ ἔχουν κάποιο δικαίωμα νὰ τὴς κάνουν ὅταν νομίζουν πῶς κάτι δὲν εἶναι καλὰ διατυπωμένο ἀπὸ ἀβλεψία. Αὐτὸ φανταζόμεστε δὲν θίγει ἀφοῦ γίνεται γιὰ τὴν καλὴ ἐμφάνιση τῶν γραφομένων. Πάντως ἀλπίζομεν ὅτι θὰ συνεχίσετε νὰ εἰσθε φίλος μας.

Μ. Νυμφόπουλον, Χρυσοκέφαλον—Νευροκοπίου Δράμας: Πήραμε καὶ τὴ δευτέρῃ σας μελέτη γιὰ τὰ «Δημοτικὰ τραγούδια τοῦ Πόντου καὶ τοὺς χορούς». Θὰ τὴ δημοσιεύσωμε στὸ ἄλλο μας τεύχος. Σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τοὺς κόπους σας. Παρ' ὅλο ὅτι δὲν ἔχετε καιρὸ, ὅπως γράφετε, θὰ θέλαμε νὰ μᾶς γράψετε καὶ γιὰ τὰ σύγχρονα θέματα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν τώρα καὶ ποὺ δημοσιεύονται στὸ περιοδικό μας. Περιμένουμε πάντα κάτι δικό σας.

Μαρίαν Εὐσταθιάδου, Πολύχην, Θεονίκην: Ὅπως βλέπετε, τὸ περιοδικό μας ὑποβόηται κάθε ποντιακὴ προσπάθεια ἀσχετα ἀπὸ προσωπικὴς ἢ ἰδεολογικὴς συμπάθειες. Θὰ κάνωμε τὸ κάθε τι ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς γιὰ νὰ προκόψῃ ἕνας ἀτυχὸς νέος σὰν τὸν ἀδελφὸ σας. Πολλὰς φορὰς μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ βοηθήσωμε τὸ κάποιο ταλέντο τοῦ ἀδελφοῦ σας καὶ θὰ συνεχίσωμε νὰ περιβάλλωμε μὲ τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον κάθε νέα δημιουργία του. Γράφομε καὶ ταχυδρομικῶς.

Α. Τηγανῶν, Κατερίνην: Πήραμε τὸ γράμμα σας καὶ τὰ τεύχη. Περιμένουμε κατ'ἀλόγονο συνδρομητῶν καὶ συνεργασίας σας. Θὰ σᾶς παρακαλέσουμε νὰ πάτε στοῦ κ. Κρεοπωλίδου (διβλίσπωλεϊτο) καὶ νὰ ξεκαθαρίσετε τὸν λογισμὸν τοῦ περιοδικοῦ μας γιατί ὁ ἴδιος δὲν ἀπαντᾷ στὰ ἐπανειλημμένα γράμματά μας. Θὰ σᾶς γράψωμε καὶ ταχυδρομικῶς. Ὁ κ. Γ. Λαμπιδῆς σᾶς εὐχαριστεῖ ἰδιαίτερώς γιὰ τὰ καλὰ λόγια σας γιὰ τὰ διάφορα ἔθρητα του.

Σύλλογον Κρώμνης—Δράμας: Σᾶς

εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας στὴ διάδοση τοῦ περιοδικοῦ. Χρήματα ἐλήφθησαν. Ἡ κίνησή σας δημοσιεύεται. Πήραμε τὴ φωτογραφία σας χωρὶς δνόματα. Ἄλλοτε νὰ σημειώνετε τὰ δνόματα.

Α. Χαλυβόπουλον, Νίκαια: Ἐστάλησαν τὰ τεύχη εἰς τὰ δνόματα ποὺ μᾶς γράφατε. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Εἰστε ἀσυναγώνιστος στὴν ἐγγραφή συνδρομητῶν.

Χ. Λιανίδην, Δασωτὴν Δράμας: Παρακαλοῦμε τακτοποιήσατε ὅσο τὸ δυνατόν γρήγορα τὸν λογισμὸ τῶν συνδρομητῶν. Γράψαμε ἰδιαίτερώς.

Δ. Τελλίδην, Θεονίκην: Ἐλάδαμε χρήματα, σᾶς εὐχαριστοῦμε. Γράψαμε ἰδιαίτερώς.

Ν. Ὑφαντίδην, Θεονίκην: Ἐλάδαμε ἐπιταγὴν σας, εὐχαριστοῦμε.

Π. Παπαχαλαμπίδην, Σέρρας: Σᾶς χάσαμε, τί γίνεται! Παρακαλοῦμε ἀπαντήσατε στὸ γράμμα ποὺ σᾶς στέλνωμε ταχυδρομικῶς.

Ι. Μαυρίδην, Νικηφόρον Δράμας: Περιμένουμε γράμμα διὰ τὴν διὰθεσιν τευχῶν καὶ ἀποστολὴν χρημάτων.

Ι. Παπαδόπουλον, Ξάνθην: Ἐλάδαμε τὴν ἐπιταγὴν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Εἰσθε ἀξιόπαινος γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας. Δὲν συμφωνοῦμε στὸ τελευταίον μέρος τῆς ἐπιστολῆς σας νὰ ἀναθέσωμε σ' ἄλλον τὴν ἐργασία αὐτή. Ἐκτός φυσικὰ ἂν μᾶς ὑποδείξετε ἄλλον ἄξιον ὅπως εἰσθε.

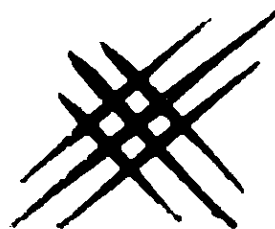
Μ. Χατζησοφιδῶν, Θεονίκη: Ἐστάλησαν τὰ τεύχη, περιμένομεν ἑμβασμά σας. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον.

Σύλλογον Ποντίων οἱ «Κομνηνοὶ Σερρών»: Ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς θὰ κάνωμε διὰ νὰ σᾶς βοηθήσωμε στὸ ἔργο σας. Περιμένουμε μεγαλύτερη διάδοση τοῦ περιοδικοῦ μας.

Τσαμπασιδῶν Γ. 415 Σ.Ν.Β.Σ.Τ. 902: Σᾶς εὐχαριστοῦμε ὅλους σας. Ὅπως βλέπετε τὸ κομμάτι σας μῆλκε κάπως ἀλλαγμένο γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθοῦν παρεξηγήσεις.

Γ. Ζαγκελίδην, Εὐζώνους Κιλκίς: Χρήματα ἐλήφθησαν. Περιμένομεν ἐνεργείας σας.

Κοτανίδην, Δράμην: Τακτοποιήσατε ἀμέσως λογισμὸν σας.

TIMH ΔPX. 3.000